

Hyby Fælded Øvelsesplads

Drifts- og Plejeplan 2003-2017

Miljøministeriet · Skov- og Naturstyrelsen
og
Telegrafregimentet 2003

Hyby Fælded Øvelsesplads

Drifts- og Plejeplan 2003-2018

Miljøministeriet • Skov- og Naturstyrelsen
og
Telegrafregimentet

Hyby Fældet Øvelsesplads

-Drifts- og Plejeplan 2003-2018

Udgivet af Miljøministeriet,
Skov- og Naturstyrelsen
og Hærens Operative Kommando

Tekst	Skovfoged Peter Larsen og biolog Erling Krabbe, kulturhistorisk bidrag udarbejdet af skovfoged Erling Buhl, alle Skov- og Naturstyrelsen Telegrafregimentet har udarbejdet den geologiske beskrivelse kap. 4,2 efter notat fra lic. scient. Claus Heilmann-Clausen og adjunkt, lic. scient. Christian Kronborg. Telegrafregimentet har ligeledes bidraget til kap. 5, 6, 7 og 9. Forsvarets Bygningstjeneste har bidraget med forslag til skovdriften kap. 9.
Korrektur	Chefsekretær Bente Knudsen, Skov- og Naturstyrelsen
Kort (bilag 1,2 og 3)	Peter Larsen
Bevoksningsliste (bilag 4)	Peter Larsen
Forsideillustration	Tyndakset Gøgeurt, Poul Juul, 2003.
Layout	Peter Larsen, Skov- og Naturstyrelsen
Layout, omslag	Poul Juul
Tryk af omslag, rapport, kort samt indbinding	DTKommunikation A/S København
Aftale vedrørende kortmateriale:	Udsnit af Kort & Matrikelstyrelsens kortmaterialer er gengivet i henhold til tilladelse G18/1997.
Oplag	150 eksemplarer
ISBN	87-7279-487-9
Hæftet kan rekvireres hos:	Telegrafregimentet Serviceelementet Ryes Kaserne Treldevej 110 7000 Fredericia Tlf. 7622 8010

Hyby Fælled Øvelsesplads

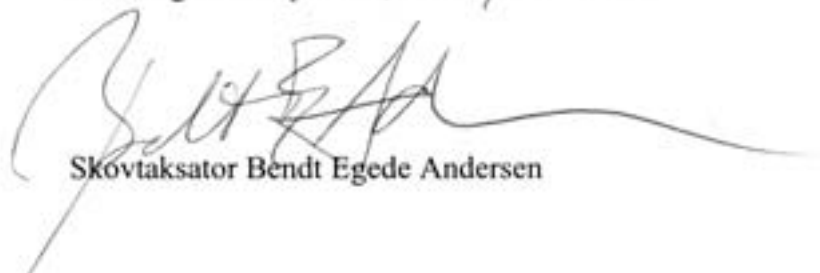
Drifts- og plejeplan 2003-2018

Nærværende drifts- og plejeplan for Hyby Fælled Øvelsesplads stadfæstes hermed som gældende for perioden 1. juli 2003 til 30. juni 2018.

Telegrafregimentet, den 2. Juli 2003

Oberst S. E. Plum

Skov- og Naturstyrelsen, den 15/6-2003

Skovtaksator Bendt Egede Andersen

INDLEDNING	1
1 GENERELT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANER.....	1
1.1 Formål og baggrund.....	1
2 BESKRIVELSE AF PLANPROCESSEN	1
2.1 Forudsætninger.....	1
2.2 Planens indhold	2
2.3 Planændringer	2
3 SÆRLIGT OM DRIFTS- OG PLEJEPLANEN FOR HYBY FÆLLED ØVELSESPLADS	4
3.1 Baggrund	4
3.2 Aftalens virkning	4
STATUS	5
4 BESKRIVELSE AF HYBY FÆLLED ØVELSESPLADS	5
4.1 Landskab.....	5
4.2 Geologisk beskrivelse af kyststrækningen fra Trelde Næs til og med Hyby Fælled Øvelsesplads	6
4.3 Den militære historie	8
4.4 Korttegning	10
4.5 Registrering af arealtyper.....	12
4.6 Plejetilstand	17
4.7 Flora	20
4.8 Fauna.....	28
4.9 Sammenfatning af naturværdierne på Hyby Fælled Øvelsesplads.....	34
4.10 Kulturhistorie.....	35
5 NUVÆRENDE ANVENDELSE AF HYBY FÆLLED ØVELSESPLADS	38
5.1 Øvelsespladsens militære anvendelse	38
5.2 Faciliteter og brug.....	39
5.3 Civile brugere	40
6 FORSVARETS NUVÆRENDE DRIFT OG PLEJE AF TERRÆNET.....	41
6.1 Generelt	41
6.2 Terrænvedligeholdelse.....	41
6.3 Jagt og Vildtpleje	42
6.4 Skovdrift.....	42
6.5 Ressourcer	43
6.6 Materiel.....	44
7 HJORTIDIGE REGLER FOR OFFENTLIGHEDENS ADGANG	45
8 LOVMÆSSIGE BRUGSBEGRÆNSNINGER ELLER BINDINGER	45
8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer	45
8.2 Planloven	46
8.3 Status i Vejle Amts Regionplan 2001 til 2013	46
8.4 Kommuneplanlægning	49
8.5 Naturbeskyttelsesloven.....	50
8.6 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder	53
8.7 Museumsloven.....	53
8.8 Vandløbsloven.....	53
8.9 Skovloven	53
8.10 Vildtpleje.....	54
FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER	57
9 FORSVARETS FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER.....	57
9.1 Behov for mindre tilplantninger til bivuakering	57
9.2 Placering af GRIFO-anlæg.....	57
9.3 Styre- og bremsebane.....	57
9.4 Supplerende tilplantning af læhegn	57
9.5 Naturpleje af vådområder.....	57
9.6 Løbebane.....	58
9.7 Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo	58
9.8 Forslag til driftsplan for skovområderne på Hyby Fælled Øvelsesplads.....	58

10	SKOV- OG NATURSTYRELSENS FORSLAG TIL BESKYTTELSE OG FORBEDRING AF NATURVÆRDIER OG OFFENTLIGHEDENS ADGANG	62
	10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand.....	62
	10.2 Kulturhistoriske interesser.....	62
	10.3 Skovdrift.....	62
	10.4 Forbedringer i plejen af hedearealet litra 8 b omkring Søndre Skydebanevej	66
	10.5 Forbedringer i plejen af overdrev.....	66
	10.6 Stranden mellem kystskrænten og Lillebælt	68
	10.7 Fremtidig pleje af slette- og agerarealer	69
	10.8 Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder	69
	10.9 Vandløb.....	72
	10.10 Engarealer	73
	10.11 Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo	73
	10.12 Faste bælte- og hjulspor samt forslag til områder der bør friholdes for kørsel.....	74
	10.13 Offentlighedens adgang.....	74
	10.14 Jagt og vildtpleje.....	75
	10.15 Affaldsdeponering fra nabobebyggelse	75
	10.16 FN-observationsposter mv.	76
	10.17 Oplagsplads, litra 5 f.....	76
11	KOMMENTARER OG ØNSKER FRA EKSTERNE BIDRAGYDERE	77
	11.1 Vejle Amt.....	78
	11.2 Fredericia Kommune	80
	11.3 Bidrag fra Friluftsrådet	80
	11.4 Bidrag fra Danmarks Naturfredningsforening	82
	11.5 Bidrag fra Fredericia og omegns jagtforening.....	82
	11.6 Bidrag fra Fredericia Roklub	83
	AFVEJNING	84
12	AFVEJNING AF BENYTTELSE OG BESKYTTELSE	84
	12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret	84
	12.2 Afvejning af Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder.....	85
	12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra Vejle Amt	85
	12.4 Afvejning af ønsker og forslag fra Fredericia Kommune.....	86
	12.5 Afvejning af ønsker og forslag fra Friluftsrådet	86
	12.6 Afvejning af ønsker og forslag fra Danmarks Naturfredningsforening	86
	PLAN.....	87
13	RETNINGSLINIER FOR FREMTIDIG ANVENDELSE AF HYBY FÆLLED ØVELSESPLADS	87
	13.1 Skov-, kratområder og levende hegn.....	87
	13.2 Vådområder	92
	13.3 Vandløb.....	93
	13.4 Hedearealer	93
	13.5 Overdrev	94
	13.6 Stranden mellem kystskrænten og Lillebælt	94
	13.7 Slette- og agerarealer	94
	13.8 Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo	95
	13.9 Kulturhistorie.....	95
	13.10 Faste bælte- og hjulspor.....	96
	13.11 Vildtpleje	96
	13.12 FN-observationsposter, oplagspladser mv.	96
	13.13 Oplagsplads, litra 5 f.....	96
	13.14 Retningslinier for offentlighedens adgang	96
	13.15 GRIFO-anlæg.....	97
	13.16 Styre- bremsebane.....	97
	13.17 Løbebane.....	97
	13.18 Nødvendige tilladelser	97
	13.19 Planændringer.....	99
	13.20 Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan.....	100

ØKONOMI	102
14 ØKONOMISKE KONSEKVENSBEREGNINGER.....	102
14.1 <i>Udregningsgrundlag</i>	102
14.2 <i>Kalkule over drifts- og plejetiltag i de åbne områder</i>	103
14.3 <i>Sammenfatning af drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser</i>	104
BILAG	
15 OVERSIGT OVER BILAG.....	

INDLEDNING

1 Generelt om drifts- og plejeplaner

1.1 Formål og baggrund

Mange af forsvarrets arealer indeholder store naturværdier i form af et rigt dyre- og planteliv samt store, sammenhængende landskaber. De påvirkninger, det åbne landskab har været udsat for, er ofte gået helt uden om forsvarrets øvelsesterræner. Nogle terræner har ligget i naturtilstand i flere generationer, enkelte har aldrig været rørt, og den naturlige flora og fauna har haft gode muligheder for at udvikle sig frit.

Som led i forsvarrets miljøstrategi bestemte Forsvarskommandoen i september 1993 ved bestemmelse (FKOBST 610-6, SEP 1993) om miljø- og naturbeskyttelse, at der for hvert øvelses- og skydeområde skulle udarbejdes en drifts- og plejeplan.

Den 24. oktober 1995 indgik Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen en samarbejdsaftale, der sikrer en planlægning af drift og pleje for en række af forsvarrets øvelsespladser samt skyde- og øvelsesterræner.

Formålet med en drifts- og plejeplan er at sikre, at der på forsvarrets arealer opnås en tilfredsstillende balance mellem forsvarrets behov for nødvendig uddannelse og træning af enheder under realistiske vilkår og hensynet til naturbeskyttelse og rekreative interesser.

Da planlægningen ønskes brugt som et redskab til beskyttelse og forbedring af naturværdier på forsvarrets arealer, er amt, kommune, museer, Danmarks Naturfredningsforening samt Friluftsrådet inddraget som såkaldte eksterne bidragsydere ved udarbejdelsen. Samtidig er det forventningen, at amt og kommune, som de relevante myndigheder, gennem inddragelse i afvejningen mellem benyttelse og beskyttelse vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i planen.

Drifts- og plejeplanlægningen vil dels tilvejebringe et ensartet grundlag for en flersidig forvaltning af forsvarrets arealer og give medarbejdere i forsvaret en naturmæssig viden, herunder en forståelse for behovet og mulighederne for varetagelse af flersidige hensyn ved drift og pleje af arealerne.

Støjproblematikken i relation til naboer ligger uden for drifts- og plejeplanlægningsarbejdet, idet støj reguleres i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Bestemmelser om støjregulering for Hyby Fæled Øvelsesplads er fastsat i "Bekendtgørelse om støjregulering af forsvarrets øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner" (Bek. nr. 468 af 13. juni 2002), side 20-21.

2 Beskrivelse af planprocessen

2.1 Forudsætninger

I forbindelse med udarbejdelse af drifts- og plejeplanen er udgangspunktet, at skyde- og øvelsesterrænerne samt øvelsespladserne er udlagt som uddannelsesområder, og derfor fortsat skal kunne anvendes som sådan.

Drifts- og plejeplanen skal tydeliggøre terrænets naturhistoriske, kulturhistoriske og rekreative værdier og udstikke retningslinier for terrænets brug, beskyttelse og pleje, som tager hensyn til disse værdier, samtidig med at der opnås en tilfredsstillende løsning af forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter.

Planen skal således rumme en afvejning mellem på den ene side forsvarets behov for øvelsesarealer og på den anden side samfundets interesse i en forsvarlig og langsigtet forvaltning af terrænets ofte meget store natur- og kulturværdier.

Som følge af den sikkerhedsmæssige risiko, der er forbundet med forsvarets aktiviteter, vil rekreative interesser (offentlighedens adgang til forsvarets areal) kun blive tilgodeset i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Herudover kan hensynet til naturmæssige værdier påvirke mulighederne for rekreativ benyttelse i henhold til Naturbeskyttelsesloven.

De opstillede retningslinier i drifts- og plejeplanen skal være enkle for forsvaret at administrere i praksis.

2.2 Planens indhold

Planen skal :

- Kortlægge og afgrænse naturtyper, bevoksninger, veje, forsvarets anlæg etc.
- Beskrive de naturmæssige værdier og identificere de mest bevaringsværdige af disse samt påpege eventuelle behov/muligheder for forbedring af de naturmæssige værdier.
- Beskrive forsvarets nuværende benyttelse og drift af terrænet samt klarlægge forsvarets fremtidige behov.
- Beskrive den rekreative benyttelse af terrænet.
- Indeholde en afvejningen: Af forsvarets behov for benyttelse, af ønskerne om beskyttelse samt vurdere mulighederne for forbedring af naturværdier, kulturværdier og de rekreative muligheder.
- Anvise, hvorledes denne afvejning kan realiseres i praksis, herunder fastlægge retningslinier for terrænets fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.
- Beregne de økonomiske konsekvenser af planens bestemmelser for forsvaret.

2.3 Planændringer

Drifts- og plejeplanen gælder for 15 år.

For til stadighed at holde planen over så langt et forløb tidssvarende og fleksibel, kan der løbende foretages ændringer i drifts- og plejeplanen, forudsat at aftaleparterne er enige. Som udgangspunkt kræver enhver afvigelse fra planens retningslinier, som de fremgår af planafsnittet en planændring. Der gælder dog en bagatelgrænse for kravet om planændringer. I tvivlstilfælde om bagatelgrænsen bør parterne tilsvarende drøfte dette spørgsmål indbyrdes ud fra planens overordnede retningslinier.

Såfremt forsvaret ønsker ændringer i drifts- og plejeplanen, indsendes begrundede forslag til planændringer til Skov- og Naturstyrelsen. Opnås der enighed, indsættes planændringen i den pågældende plan med gyldighed som en del af denne.

Planændringerne er således en løbende fortsættelse af planlægningsfasens dialog mellem parterne.

Udover planændringer kan dispositioner, der ligger udenfor planens rammer, kræve tilladelse fra relevante myndigheder.

3 Særligt om drifts- og plejeplanen for Hyby Fælled Øvelsesplads

3.1 Baggrund

Som nævnt i indledningen har Forsvarskommandoen og Skov- og Naturstyrelsen indgået en aftale om planlægning af drift og pleje for en række af forsvarets områder.

En særskilt aftale om en drifts- og plejeplan for Hyby Fælled Øvelsesplads blev indgået mellem Hærens Operative Kommando og Skov- og Naturstyrelsen den 6. juni 2002.

Drifts- og plejeplanlægningen forestås af Telegrafregimentet i samarbejde med Skov- og Naturstyrelsen.

I sommeren 2001 og 2002 foretog Skov- og Naturstyrelsen en markgennemgang af arealet med henblik på udarbejdelsen af digitale kort over terrænet, og i sommeren 2002 blev der foretaget biologisk registrering af området.

I forbindelse med udarbejdelsen af planen har Vejle Amt, Fredericia Kommune, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Friluftsrådet mfl. haft lejlighed til at se terrænet ved en fremvisning den 24. april 2002 og til at fremsende bidrag og ønsker til planen. Endelig har bidragsyderne haft lejlighed til at kommentere planforslaget inden færdiggørelsen.

3.2 Aftalens virkning

Drifts- og plejeplanen er bindende for de to aftaleparter, i dette tilfælde Telegrafregimentet og Skov- og Naturstyrelsen. Ved underskrift af planen forpligter aftaleparterne sig således til at efterleve og respektere planens fastsatte bestemmelser.

STATUS

4 Beskrivelse af Hyby Fælled Øvelsesplads

Øvelsespladsen ligger nord for Fredericia by og omfatter tilsammen med Ryes Kaserne i alt 233,7 ha. Heraf er ca. 50 ha bevokset med skov, ca. 30 ha er krat og resten består af åbne naturområder. Øvelsespladsen strækker sig over en ca. 2,5 km lang strækning med en varierende bredde på ca. 1 km.

4.1 Landskab

Ud fra en landskabelig betragtning indgår øvelsespladsen i et værdifuldt, vekslende naturområde.

Variation og dynamik kendetegner landskabet, som består af tæt skov, stejle kystklinter og dybe kløfter samtidig med der er store åbne eng-, overdrevs- og slettearealer. Specielt er de dynamiske kystklinter, som på grund af det særlige, plastiske lillebæltssler som konstant er i skred og bevægelse ud i havet.

Øvelsespladsens sydlige del er fladstrakt, men længere mod nord bliver landskabet mere bølgende, hvilket forstærkes jo tættere man bevæger sig ud mod kysten.

Landskabet ligger ”klem” mellem massiv bymæssig og industriel udnyttelse fra syd og vest, med en brat overgang ud til det åbne havområde Lillebælt mod øst. Dette fornemmes fra de mange gode udsigtpunkter langs den stejle kystklint.

Mod nord ligger det massive skovområde ”Trelde Næs” hvis udbredelse begynder med forsvarets del af Kirstinebjerg Skov.

Overgangen mellem skov og land er forholdsvis blød da de mange brede levende hegn, krat og bugtede skovbryn er med til at udviske forskellen mellem det åbne og lukkede landskab. Det er et positivt særsyn at skovbrynene er brede og bugtede, samt at de tildels har fået lov til at brede sig på bekostning af de åbne land.

Figur 1: Oversigtskort på baggrund af 1:200000 kort, hvor Hyby Fælled Øvelsesplads er markeret med rød stjerne.

4.2 Geologisk beskrivelse af kyststrækningen fra Trelde Næs til og med Hyby Fælded Øvelsesplads

Kyststrækningen ud for øvelsespladsen hører ind under det nationale geologiske interesseområde, nr. 96, udpeget af Skov- og Naturstyrelsen. Lokaliteten har stor forsknings- og undervisningsmæssig værdi da det er det eneste sted i landet hvor der er en åben, permanent profil gennem de såkaldte "Limnisk Holstein-aflejringer" som er dateret til at være 245.000 år gamle.

Af andre spændende forekomster er Lillebæltlerformationen, som talrigt præger kyststrækningen fra Trelde Næs til og med Hyby Fælded. Formationen udgør en del af den såkaldte "plastiske ler". Det er en havaflejrning fra den ældre tertiære tid, eocæn, dannet for omkring 50 millioner år siden. Desuden forekommer spredte klinger med istidsaflejringer, især smeltevandssand, fra jordens yngste periode, kvartær tiden.

Lillebæltleret er vidt udbredt i Danmarks undergrund og strækker sig ned i Slesvig og Holsten samt ud i store dele af Nordsøen. Leret ligger normalt dybt og er derfor kun synligt på et fåtal af lokaliteter, hvoraf forekomsterne fra Trelde Næs til og med Hyby Fælded er de største i Danmark. Leret blev aflejret i et varmt, formentlig subtropisk hav, der udgjorde datidens Nordsø. Havet strakte sig ind over hele Danmark, Nordtyskland og Holland-Belgien.

Lillebæltleret forekommer som foldede og opskudte partier, anbragt i den nuværende position under gletcherfremstød, der fandt sted i kvartærperiodens istider. Orienteringen af de foldede lag viser, at gletsjerne trængte frem fra nordøstlig retning.

Lillebæltleret kendetegnes første og fremmest ved en overordentlig stor finhedsgrad. De store mængder af fine bundfældede lerpartikler skal formentlig ses i sammenhæng med en omfattende vulkansk aktivitet, der fandt sted i områderne nord og nordvest for datidens

Figur 2: Kystklingen mod Lillebælt udfør Hyby Fælded Øvelsesplads. Fra nord mod syd. Foto: Peter Larsen.

Nordsø. Den vulkanske aktivitet opstod i forbindelse med sprækkedannelse mellem Grønland og Norge, som indtil da var i nær kontakt. Ved forvitring af de vulkanske udbrudsprodukter, som har dækket landområder omkring datidens Nordsø, dannedes store mængder af lerminerale, specielt meget fint-partiklet ler, som kaldes smectit. Materialet blev af floder ført ud i datidens Nordsø, hvor det i dag findes som ”plastisk ler”, hvoraf Lillebæltleret udgør den største synlige del.

Den ældste del af Lillebæltleret forekommer især som stejlstående klintpartier. Den yngste del af Lillebæltleret er rigt på lermineralet smectit, der har stærkt kvællende egenskaber. Ved vandoptagelser kan det således svulme omtrent til det tredobbelte volumen. I uforstyrret stand er lagene næsten vandtætte og stabile. Når materialet blottes og kommer i kontakt med nedbør og overfladevand, som kan sive ned i revner og sprækker, svulmer det op og bliver ustabil. Derfor ses ofte udskridende lermasser, der glider ud over strandlinjen og et stykke ud i vandet. De udskridende partier kan være af anseligt omfang. Mange steder kan man iagttage, hvorledes træer er gledet ned fra det uforstyrrede skovterræn i cirka 20 meters højde, og nu står i strandkanten, stadig på roden. Aktive skredpartier veksler med mere stabile, der hurtigt dækkes af en varieret busk- og træbevoksning. Som følge af disse processer optræder særegne, stadigt foranderlige landskabsformer langs kyststrækningen.

En særlig interesse knytter sig til de usædvanlige fossiler, som findes i Lillebæltleret. Et meget bredt udsnit af faunaen er blevet bevaret fossilt, og giver os i dag derfor et ganske nuanceret indblik i dyrelivet i det eocæne hav. Faunaen var varieret og afviger en del fra den som kendes fra de fleste andre aflejringer fra samme periode. Fossilerne er ikke hyppige, men dukker regelmæssigt op på kyster hvor Lillebæltleret forekommer.

Mange af fossilerne stammer fra dyr, som levede i de frie vandmasser. De vidner om, at der herskede åbne marine forhold og omfatter blandt andet store slægtninge til nutidens tunfisk og sværdfisk. Desuden fandtes mange arter af hajer. Hajfaunaen (bevaret især som tænder) er

Figur 3: Stejlt, sumpet, skredparti. Fra vest mod øst. Foto: Erling Krabbe.

indgående undersøgt og har vist sig at være meget forskellig fra faunaen i andre europæiske aflejringer fra samme periode. Også nautiler og havskildpadder færdedes i de frie vandmasser. Den bundlevende fauna var tilpasset den bløde, næringsfattige bund, især ledorme og krebsdyr var almindelige. De har i mange af lagene efterladt sig gravegange i det bløde sediment. Hyppigt er disse gange blevet cementeret, så de i dag findes som perfekte afstøbninger (sporfossiler), der detaljeret viser dyrenes adfærd. Nogle sporfossiltyper er enestående for Lillebælt og næsten kun kendt fra dette område. Endvidere levede søliljer, snegle, muslinger, krabber og søstjerner på den bløde bund.

4.3 Den militære historie

Området omkring Fredericia By har i århundrede haft en vigtig militærhistorisk betydning i opbygningen af det danske forsvar. Specielt har treårskrigen sat tydelige spor i historien, hvoraf en del af bygningsværkerne og andre anlæg stadig findes i området. På Hyby Fælled Øvelsesplads og på Ryes Kaserne findes der stadig tydelige skanser, med en vigtig og spændende historie, som efterfølgende er beskrevet.

Skanserne

Hyby Fælled Øvelsesplads udgjorde under treårskrigen (1848-1850) et vigtigt nøgleterræn for Slesvig-Holstenerne, der som besættelsesstyrker havde sat sig på det og i en vis udstrækning havde udbygget en række stillinger, løbegrave og skanser, herunder den berømte Tredeskanse, der dog ligger uden for den egentlige øvelsesplads i vore dage.

Det var vigtigt at beherske terrænet nord for Fredericia by, da man herfra kunne beskyde både Lillebælt og anløbsbroerne i Fredericia Kastel og derved vanskeliggøre eller helt afskære skibsforbindelse til Fyn. At dette ikke skete, skyldtes at Slesvig-Holstenerne simpelthen ikke var blevet færdige med udbygningerne, før udfaldet natten mellem 5. og 6. juli 1849 fandt sted. Et kæmpeheld for danskerne, der ellers ikke ville have kunnet føre tropperne fra bl.a. Als og Helgenæs via Fyn til Fredericia.

På baggrund af disse erfaringer, hvor Fredericias livsnerve til Fyn var alvorligt truet, indledtes en række kommissionsarbejder, der bl.a. resulterede i anlæggelsen af 5 lynetter, i daglig tale benævnt skanser. Skanserne blev under et benævnt ”Den Befæstede Lejr” og var et resultat, der om end det lå noget fjernt fra det ønskelige, dog var acceptabelt under de givne økonomiske forudsætninger.

Den Befæstede lejr blev placeret på en svagt markeret højderyg 30-55 m over havet med en indbyrdes afstand mellem skanserne på 400 m og med løbegrave mellem de enkelte skanser. Med en sådan placering var det muligt at beherske det foranliggende terræn. Skanserne var sikret med grave, stormpæle og palisader for at modvirke stormløb. Skanserne, bortset fra skanse 5, eksisterer stadig. Skanse 1 og 2 på Hyby Fælled Øvelsesplads, skanse 3 inde på selve Ryes Kasernes områder. Skanse 4, der er etableret oven på den navnkundige Tredeskanse fra Treårskrigen, hvor Generalmajor Rye mistede store dele af sin brigade, er placeret på hjørnet af Kaltoftevej og Indre Ringvej ved det Hvide Vandtårn. Skanse 4 ejes i dag af Fredericia Kommune, Skanse 5, der lå sydligst og var den mindste, eksisterer desværre ikke mere, da den som led i et beskæftigelsesprojekt i 1930'erne blev jævnet med jorden. Heldigvis nåede man at få stoppet yderligere initiativer på dette område.

Skanserne er fredede og fremstår i dag i en noget vekslende bevaringstilstand. Flere steder ses resterne af betonmagasinerne, der i 1864 blev bortsprængt af prøjserne og østrigerne. Sprængningsopgaven var en kærkommen lejlighed til at eksperimentere med sprængning i beton og det var 4. Minørkompagni af den Westphalske Pionerbataljon nr. 7., der havde opgaven.

Skanse 1 er den, der i dag fremstår som den bedst bevarede. Det har den ikke altid gjort. Den var på trods af fredningen, nærmest ikke eksisterende i begyndelsen af 1990'erne.

Skanserne restaureres

Telegrafregimentet, der overtog garnisonen i 1990, blev gjort opmærksom på problemet, og iværksatte en totalrenovering i samarbejde med Forsvarets Bygningstjeneste og Skov- og Naturstyrelsen. Sidstnævnte lagde mange ressourcer i at få fremskaffet det rigtige historiske materiale med det resultat, at skansen fremstår meget smukt og historisk korrekt.

Arbejdet med rekonstruktionen var meget besværlig, da de stejle skråningsanlæg, som projektet foreskrev, ikke kunne opbygges stabile af den fede lerjord på stedet. Det var nødvendigt at foretage mange kunstgreb for at gøre skråningerne stabile, herunder nedbanke spunsvægge og pæle og indlægge geotekstiler i jordlagene. Projektet er et godt eksempel på, at det der kunne lade sig gøre med græstørvsteknikken, som den blev udviklet fra bronzealderen og op til 1800 tallet, muliggjorde nogle jordkonstruktioner, som vores maskinteknik ikke kan efter gøre i vore dage.

Den ensomme soldatergrav

I forbindelse med Slesvig-Holstenernes udbygning af deres stillinger på Hyby Fællid under tre-årskrigen forud for udfaldet fra Fredericia, besluttede kommandanten for Fredericia fæstning, oberst Lunding, at foretage et udfald for at forstyrre disse anlægsarbejder inden fuldførelsen og monteringen med tunge skyts. Under denne operation, der forløb planmæssigt med ca. 1500 mand, faldt én officer og seks menige. En af disse var Peter Andersen, der ikke blev bragt med tilbage, men blev begravet på stedet, hvor han faldt. Her blev der 25 år senere, dvs. i 1874 opsat en mindesten på initiativ af De Danske Våbenbrødre, samtidig med at der blev anlagt en gravplads. Hvert år nedlægger garnisonen en krans på denne soldatergrav, hvor Dannebrog samtidig vajer på en dertil opsat flagstang. Graven er placeret i øvelsespladsens sydlige ende, ved Skanse 2, se bilag 1.

Ryes Kaserne og øvelsespladsen

Opførelsen af den nye kaserne ved Treldevej startede i 1951 med opførelsen af enkelte garage- og depotbygninger. I forvejen var der under besættelsen opført et stort eksercerhus. Senere fulgte belægningsområder, kostforplejning, kontorbygninger, idrætsanlæg og meget andet efter, så kasernen som sådan kunne indvies 1. august 1956.

Kasernen hed oprindeligt Treldevejens Kaserne, men fik nogle år senere sit nuværende navn, opkaldt efter generalmajor Olaf Rye, der faldt i Fredericia-slaget 6. juli 1849 ikke langt udenfor kasernens nuværende område.

Samtidig med kasernens opførelse blev øvelsesterrænet "Hyby Fællid Øvelsesplads" tilvejebragt –umiddelbart ved kasernen. Før øvelsesterrænet blev opkøbt har det i mange år fungeret som landbrugsland. Samtidig med landbrugsdriften er der også foregået skydninger fra de steder hvor nutidens skydepladser findes.

Ryes Kaserne er en typisk repræsentant for 1950'ernes kasernebyggeri, hvor bygningerne ikke er specielt kønne, men til gengæld præget af store grønne arealer mellem og omkring bygningerne.

4.4 Korttegning

På grundlag af markgennemgang, luftfotos, tidligere kort m.v. er der udarbejdet digitaliserede kort, som omfatter henholdsvis et grundkort, et Terrænkort og et drifts- og plejekort. De tre kort er indsat bagest i denne plan, som bilag 1, 2 og 3.

Grundkort (bilag 1)

Grundkortet viser status for arealanvendelsen på plantidspunktet (sommeren 2001). I princippet medtages alt af betydning for drifts- og plejeplanlægningen. Kortet anvendes som grundlag for øvelses-, drifts- og plejekortet, samt for eventuelle andre temakort, som kan udarbejdes i tilknytning til planen.

Til kortet hører en *bevoksningsliste*, der er en fortegnelse over terrænets arealtyper og anvendelser. Areal samt supplerende bemærkninger er angivet. Bevoksningslisten er indsat som bilag 4 i denne plan.

Grundkortet har en titel, dvs. øvelsesterrænets navn. Under titlen er angivet det samlede areal i hektar. Desuden er målestoksforholdet angivet.

På kortet inddeles terrænet i "afdelinger", dvs. delområder i en passende størrelse. Afdelingsgrænserne følger så vidt muligt genkendelige og permanente terrænligninger som f.eks. veje og hegn. Afdelingerne nummereres med fortløbende tal – i denne plan afd. 1-8. Der beregnes areal for samtlige afdelinger og litra.

De enkelte afdelinger opdeles igen i "litra", der svarer til behandlingsenheder inden for den enkelte afdeling, dvs. arealer, der er ensartede med hensyn til f.eks. terræn, anvendelse, vækstforhold, træarter eller alder. Eksempler på litra er den enkelte mose eller eng i et større slettelandskab eller den enkelte skovbevoksning i et skovområde. Litra angives med et bogstav.

Til samtlige litra knyttes endvidere en to- eller trebogstavkode, en såkaldt "*anvendelseskode*", der angiver arealtypen (f.eks. ORE for overdrev, MOS for mose, SLE for græsslette, KLG for kaserne, lejr og garageområde). For de skovbevoksede arealer gælder det som hovedregel, at anvendelseskode svarer til bevoksningens hovedtræart, mens den for de åbne arealer beskriver naturtypen bl.a. i overensstemmelse med de beskyttede naturtyper i Naturbeskyttelsesloven (jvf. i øvrigt afsnit 8 – Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger).

Der kan ofte forekomme små arealer med en anvendelse, der adskiller sig fra den øvrige del af den pågældende litra, f.eks. et mindre krat på et overdrevsareal. Disse små arealer ønskes markeret på kortet, men ikke udskilt som selvstændige litra med anvendelseskode, da de ikke vurderes at have betydning i drifts- og plejelægningssammenhænge. Disse mindre arealer indtegnes med prikket linie på kortene (ulitreret bevoksningsgrænse).

Kortet omfatter desuden en række andre signaturer, som er forklaret på kortsignaturen.

Terrænkort (bilag 2)

Terrænkortet fremstilles til illustration af den fremtidige øvelsesmæssige brug af terrænet. På kortet fremgår alle de militære installationer, sektoropdelinger m.m. Korttypen er velegnet til at gruppe- og delingsførere hurtigt kan aflæse eventuelle restriktioner i terrænet.

Det er fremstillet på grundlag af grundkortet, men viser ikke anvendelseskoder, afdelinger, litra eller udprækninger, da de er irrelevante i øvelsessammenhæng.

Arealtyperne slås sammen i større enheder, således at sammenhængende skovbevoksninger eller åbne arealer fremgår. Grøfter, vandløb og søer er også tydeligt angivet. Samtidig vises arealtyperne med separate farvesignaturer.

Drifts- og plejekort (bilag 3)

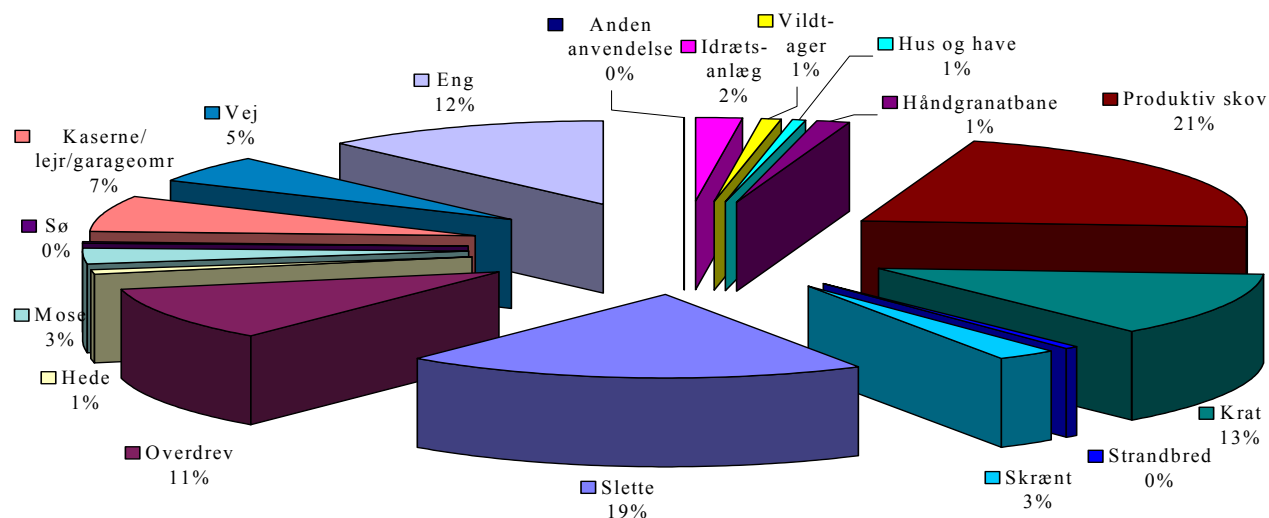
Drifts- og plejekortet er fremstillet på baggrund af ovennævnte grundkort og er en grafisk illustration af de fremtidige forskrifter og retningslinier vedrørende drift og pleje af terrænet beskrevet i drifts- og plejeplanen. Med farver og skraveringer er derudover fremhævet de steder, hvor der skal ske ændringer i anvendelsen eller gennemføres særlige plejeforanstaltninger.

Endvidere vises de kommende militære anlæg på drifts- og plejekortet i det omfang, det kan stedfæstes, f.eks. planlagte nye spor, anlæg, terrænpunkter og områdebenyttelser.

Bevoksningsliste (bilag 4)

Til grundkortet hører en bevoksningsliste, der er en fortegnelse over terrænets afdelinger, litra og arealtyper (anvendelseskoder). For hver litra er angivet arealsummen i hektar (ha) samt supplerende bemærkninger. For skovbevoksede arealer findes tillige en række oplysninger, der beskriver bevoksningen nærmere, såsom anlægsår, indblanding, højde og diameter.

4.5 Registrering af arealtyper

Figur 4: Arealanvendelsen på Hyby Fælded Øvelsesplads.

Tabel 1: Arealers fordeling og sammensætning af arealtyper.

Anvendelseskode på kort	Arealtyper	Areal i ha	Areal i %
Græs/hedeklædte arealer			
ORE*	Overdrev	25,0	11
HED*	Hede	2,0	1
SLE	Slette	45,1	19
Vådområder			
MOS*	Mose	7,0	3
SØ*	Sø	0,8	> 1
ENG*	Eng	27,5	12
STB	Strandbred	1,1	> 1
Skov og krat			
(Se træartfordelingen bilag 4)	Højstammet skov	49,6	21
KRT	Krat	29,4	13
Veje og bæltepor			
VEJ	Vej	12,7	5
Militære anlæg			
BAN	Skyde- og håndgranatbane	3,4	1
KLK	Kaserne/lejr/garageområde	15,7	7
Anden anvendelse			
ANN	Anden anvendelse	0,4	> 1
FUT	Fysisk uddannelsestræning	4,5	2
HUS	Hus og have	1,2	1
VAG	Vildtager	1,6	1
SKR	Skrænt og/eller klint	6,0	3
Total		233	100

* Arealerne er omfattet og beskyttet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

I det følgende er der redegjort for definition og afgrænsning af de enkelte arealtyper, som de er angivet på grundkortet. Der er ligeledes en kort beskrivelse af specielle forhold, der knytter sig til arealtyperne.

Græsklædte arealer

Overdrev (ORE)

Overdrev udgør 25 ha, svarende til 11 % af øvelsespladsen. Overdrevene findes især langs kystklinten i den sydlige og centrale del af øvelsespladsen samt øst for Egehaven.

Overdrev er karakteriseret som tørbundsarealer med en lysåben, naturlig græs- og urteflora, som ikke har været gødsket, sprøjtet eller jordbearbejdet igennem en længere årrække.

Overdrevene har typisk et meget artsrigt og botanisk interessant vegetationsdække og insektliv, eksempelvis Alm. Hvene, Gul Snerre, Fåre-Svingel og Smalbladet høgeurt.

Overdrev har eksisteret som naturtype i Danmark siden agerbruget blev indført for ca. 6.000 år siden. Ordet overdrev (oredrev) betegner egentlig stenet jord, der ligger udyrket hen, og som kun benyttes til græsning. Overdrevene er typisk opstået på utilgængelige, marginale agerjorde, der ikke var opdyrkningsegnede og fungerede almindeligvis som fællesgræsning for landsbyens kreaturer. Efterhånden som gårdene flyttede ud fra landsbyerne og landbruget blev mere effektivt, blev mange af de gamle overdrev inddraget i driften. Den andel, som overdrevene udgør i det danske landskab i dag, er således ganske ringe og blot 0,3% af landets areal er i dag overdrev. Overdrevene er generelt truede af tilgroning, og vil, hvis de ikke plejes, udvikle sig til højt voksende, ensartet græsdomineret vegetation og senere til sluttet skov.

Overdrev på 2.500 m² og derover er omfattet af bestemmelserne om beskyttelse og pleje i naturbeskyttelseslovens § 3. Amtet har undersøgt øvelsespladsens overdrev og finder ud fra en historisk kortgennemgang samt floristiske undersøgelser, at øvelsespladsens overdrev er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Dette underbygges af de arter Skov- og Naturstyrelsen har fundet under markregistreringen.

Udover de historiske overdrev, kan der endvidere findes græsklædte arealer, der, ud fra en biologisk, botanisk tilgang, er overdrev, og som bør bevares. Disse er dog ikke beskyttet af naturbeskyttelseslovens §3.

Hede (HED)

Hede udgør 2 ha, svarende til 1 % af øvelsespladsens samlede areal. Naturtypen hede er karakteriseret ved en hedevegetation med tydelig forekomst af karakteristiske dværgbuske, i dette tilfælde Hedelyng, Farve-Visse samt Lav Skorsoner. Hede er knyttet til næringsfattig og sandet jord, hvor jordbunden ofte har udviklet et såkaldt podsolprofil (dvs. at man øverst i jordbunden under hedevegetationen finder et tørve- eller moragtigt organisk lag, herunder et lyst, udvasket lag (blegsand) og nederst et mørkt udfældningslag (al)).

De danske heder er skabt ved et sammenspil mellem jordbund, klima og kulturpåvirkning, og deres eksistens er for hovedpartens vedkommende afhængig af en fortsat kulturpåvirkning. Mange af hedens plantearter er pionerarter, der har været begunstiget af de indgreb, der fulgte af tidligere tiders hedebrug, f.eks. afbrænding, afskrælning og græsning. Uden disse

forstyrrelser vil der ofte komme en dominans af græsser (særligt Bølget Bunke); en proces, der i dag forstærkes af den øgede atmosfæriske tilførsel af kvælstof.

Ligesom overdrev er også mange heder blevet inddraget til intensivt drevne landbrugsområder. I 1700-tallet havde de danske heder et samlet areal på ca. 7000 km², svarende til 1/6 del af Danmarks areal. I dag findes kun 1/10 del tilbage.

Naturmæssigt set er hede en vigtig naturtype på øvelsespladsen, bl.a. fordi arealerne ligger i forbindelse med andre beskyttede naturtyper som overdrev og eng. Disse områder har i lang periode været drevet uden gødskning, sprøjtning eller dyrkning, hvis overhovedet nogen sinde. Hedearealet findes på øvelsespladsens sydlige del, vest for Bane Syd.

Hedearealer er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Slette (SLE)

Slette udgør 45,1 ha, svarende til 19 % af øvelsespladsens samlede areal, og er dermed den største naturtype i øvelsespladsens åbne landskab.

Slette er en betegnelse for landbrugsarealer, der drives med vedvarende græs, og som derfor kulturpåvirkes på den ene eller den anden måde. Opgivne marker med kulturpræg klassificeres også som slette, ligesom kultiverede græsarealer i forbindelse med rullebaner m.v., hvor græsset slås og passes. Slettearealerne udnyttes som regel landbrugsmæssigt i form af hø- eller græsslæt. Vegetationen bærer generelt præg af driften, således at den botanisk set er mindre interessant. Den består af nogle få arter, som favoriseres af den kraftige kulturpåvirkning, mens de typiske indikatorarter for overdrev forsvinder.

Slettearealerne findes hovedsageligt i den centrale del af øvelsespladsen samt nordvest og syd for Egehøve.

Vådømråder

Mose (MOS)

Øvelsespladsens moser udgør 7 ha, svarende til 3 % af det samlede areal. Definitionen af mose sker primært ud fra botaniske kriterier, f.eks. rørsump, starsump m.fl., og graden af fugtighed, f.eks. kærmose, vældmose m.v.

Der findes moseområder på øvelsesområdet nordlige del, i den centrale del af Kirstinebjerg Skov samt i lavningerne nord for Nærkampvej, men det absolut største moseområde findes i afdeling 5 vest for Fældedvej og udgør 5,8 ha. Området fremtræder ikke umiddelbart som en mose, da det nærmest fremtræder som en meget våd højstaudeeng.

Hvor tilgroning er en del af den naturlige dynamik i moserne, er mange moser i dag truet direkte eller indirekte af kulturpåvirkninger som grundvandsindvinding, omfattende afvanding (også af naboarealer), luftforurening og spredning af invasive planter (ikke-hjemmehørende, aggressive arter), f.eks. Kæmpe-Bjørneklo.

Mosearealerne er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Eng (ENG)

Engene på øvelsespladsen udgør tilsammen 27,5 ha, svarende til 12 % af det samlede område.

Hvor moser er naturligt dannede plantesamfund, er enge betingede af vedvarende kulturpåvirkning som græsning eller slåning. Disse kulturindgreb skaber ændringer i konkurrenceforholdene blandt mosernes plantearter, og favoriserer de arter, der kan tåle græsning og/eller slåning. Engens plantesamfund er således karakteriseret af lavtvoksende, lyskrævende, flerårige græsser og urter som f.eks. Alm. Mjødurt, Lodden Dueurt, Eng-Kabbeleje, Lav- og Bidende Ranunkel og mange lavtvoksende arter af star. Engens planter er som nævnt tilpasset kulturpåvirkning. Lave plantearter som *engkarse* undgår eksempelvis nemmere dyrenes bid, ligesom visse arter f.eks. *lysesiv*, *engkabbeleje* og *bidende ranunkel* pga. deres indhold af giftstoffer eller bitre smagsstoffer vrages af dyrene. Opretholdelse af engen som naturtype med deres specielle og ofte artsrige plante- og dyresamfund er betinget af fortsat kulturpåvirkning. Ved ophør af driften vil der som regel ske en udvikling til et artsfattigt samfund af høje, flerårige græsser og urter (højstaudeeng). De tidligere enge vil som regel udvikle sig over i et pile- eller tjørnedomineret kratstadie til sumpskov eller skov.

Engarealerne er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Strandbred (STB)

Strandbred er defineret som den vegetationsløse sandede del af kystzonen mellem daglig vandstandslinier og vegetationsdækkede områder.

Langs kystklinten ud mod Lillebælt er der strandbred af varierende bredde. Mod syd og nord er strandbredden op til 10 m., men omkring skredområdet midt på øvelsespladsen er strandbredden ofte helt væk pga. udskridende ler. Strandbredden udgør ca. 1.1 ha, svarende til 0,5 % af det samlede område.

Søer (SØ)

Vandhullerne på øvelsespladsen udgør tilsammen 0,8 ha, svarende til 0,3 % af det samlede område. Generelt set er Fredericia Kommune fattig på søer og vandhuller med kun 0,8 % søer og vandhuller.

Ved korttegningen er det den højeste vandstand, som er registreret enten ved markgennemgangen eller på de anvendte luftfotos der anvendes som grænse.

Øvelsespladsens største sø er en nyligt gravet sø i litra 3 f på 0,2 ha. Ud over denne sø ligger der søer på øvelsespladsens nordlige del ind mod Vesterskov, i Egehaven, nord for Bane Nord, syd for Nærkampvej, syd for Skivedepotet og i tilknytning til moseområdet i afdeling 5. Herudover findes en del små vandhuller dannet i forbindelse med kampvognskørsel. I alt er der 8 søer og 21 vandhuller.

Søer og vandhuller over 100 m² er omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3.

Vandløb

Vandløbene på terrænet udgøres af små vandløb, hvoraf kun et enkelt er navngivet. Ryttergrøften løber fra afdeling 3 gennem engarealerne i afdeling 4 gennem Kirstinebjerg Skov ud mod Lillebælt. Herudover er der et vandløb som afvander Egehaven. Dette vandløb

løber sammen med et vandløb fra Vesterskov i Kirstinebjerg Skov hvor vandløbet strømmer gennem moseområdet i skoven og ud i Lillebælt. Fra moseområdet i afdeling 5 er der et vandløb i den sydøstlige del, som føres under Fælledvej, gennem mose- og kratområdet i afdeling 6 ud i Lillebælt.

Kystklint

Skrænt og kystklint (SKR)

SKR er defineret som ubevoksede stejlskråninger og klinger, der ikke kan dyrkes eller græsses. Floraen på kystklingen har karakter af overdrev og der findes f.eks. Nikkende Limurt, og Mark-Tusindgylden, samt typiske tørbundsplanter som Følfod, Bugtet Kløver, Sød Astragal, og Hulkravet Kodriver. Området er præget af ”bundløse” skredpartier, hvor træer og buske vokser videre, selv om de langsomt flyder ned af skrænten for til sidst at ende i havet. Klintpartierne udgør 6,0 ha hvilket svarer til 3 % af øvelsespladsen.

Skov og krat

Skov

Skovbevoksningerne udgør i alt 49,6 ha, svarende til 21 % af det samlede areal.

Når kratområderne medregnes som løvtræer, er træarterne fordelt med 96 % løv og 4 % nål.

Løvtræarterne er: Bøg, eg, ask, rød-el, rød-eg, ahorn, avnbøg, birk, poppel- og piletræer.

Nåltræarterne er fordelt på arterne rødgran og ædelgran.

Det bør bemærkes, at flere af de aldre der er angivet på Grundkortet, bilag 1 og i bevoksningslisten, bilag 4 er skønnede aldre, da det ikke har været muligt at frembringe oprindelige præcise bevoksningsdata for alle litra.

Krat (KRT)

Krat udgør i alt 29,4 ha, hvilket svarer til 13 % af øvelsespladsens samlede areal. Krat er ikke-højstammede træ- og buskbevoksninger, som typisk er selvsåede. Oprindelsen kan både være fra hjemmehørende og forvildede træer og buske.

Størstedelen af krattene på øvelsespladsen findes langs kystklingen mod Lillebælt, derudover er der spredte krat på hele øvelsespladsen. Krattene spredes fra gamle markskel, jorddiger og skovkanter.

Figur 5: Nikkende Limurt på kystskrænten. Foto: Erling Krabbe.

Det bør bemærkes at krattene langs kystklinten er pålagt Fredskovspligt, se evt. afsnit 8.9 ”Skovloven”.

Hus

På øvelsespladsen er der udpeget 1,2 ha hus og have, svarende til 1 % af øvelsespladsen.

Anden anvendelse

Anden anvendelse (ANN)

ANN omfatter arealer, som ikke falder ind under andre kategorier.

Vej

Vej (VEJ)

Vej er defineret som bilfast vej, hvor almindelige køretøjer kan færdes året rundt. På Hyby Fælded Øvelsesplads udgøres vejnettet af vejområderne på kaserne, Egehøvej, Fældedvej, Nordre Kobbølvej, Nordre og Søndre Skydebanevej og Nordre Ringvej. Vejene udgør 12,7 ha, svarende til 5 % af det samlede areal.

Dyrkede arealer

Vildtager (VAG)

Vildtagrene udgør 1,6 ha svarende til 1 % af øvelsespladsen. Vildtagrene er tilplantet med bl.a. majs og fodermarvkål.

De 7 vildtagre er placeret som små lodder spredt over øvelsespladsens åbne naturområder.

Militære anlæg

Kaserne, Lejr og Garage (KLG)

Anvendelseskoden indeholder kaserne-, værksteds- og andre områder, som ikke kan placeres i anden sammenhæng. I dette tilfælde er størstedelen af områderne i umiddelbar nærhed til kaserne udpeget som KLG og udgør 15,7 ha, svarende til 7 % af øvelsespladsens samlede areal.

Idrætsanlæg

Af idrætsanlæg (FUT) findes der 4,5 ha, svarende til 2 %. Idrætsanlægget findes inden for perimeterhegnet på Ryes Kaserne.

Skyde- og håndgranatbane (BAN)

BAN omfatter Bane Nord og –Syd samt håndgranatbanen litra 6 f, og 8 d. Områderne udgør 3,4 ha hvilket er under 1 % af øvelsespladsen.

4.6 Plejetilstand

I dette afsnit er øvelsespladsens plejetilstand beskrevet. Beskrivelsen afspejler indtrykkene under Skov- og Naturstyrelsens registreringer forår og sommer 2001 og 2002.

Det generelle indtryk af øvelsespladsen er, at øvelsesaktiviteterne ikke medfører særligt stort slid, hvorfor øvelsespladsen flere steder henligger i naturtilstand. Det lave slid, tilsammen med jordbundens store næringsværdi og et mildt kystnært klima, bevirker at den naturlige udvikling meget hurtigt går mod skov. Tjørn, pil, slåen, eg, roser og røn mm, indvandrer

derfor lige så hurtigt som man ”vender ryggen til arealet”. Dette gør det nemt at etablere et mosaiklandskab vekslende mellem åbne naturområder, krat og skov, men samtidig stiller det store krav til plejen af området hvis en total tilgroning ikke er målet.

De åbne arealer

De åbne overdrevs- og engarealer er alle truet af tilgroning. Tilgroningen er svagest på de sandede områder syd for Nordre Ringvej, men også her er jævnlig slåning nødvendig for at holde områderne åbne. Med en stigende intensitet fra syd mod nord tiltager tilgroningen, således at de åbne naturtyper midt og nord på øvelsespladsen kræver intensiv pleje hvis de skal forblive åbne. Overalt er der små skud af tjørn og slåen, som til trods for gentagen slåning kan skyde omkring en halv meter på en vækstsæson. Rodnettet forbliver intakt, til trods for den aggressive slåning, og planterne er derfor hurtigt klar igen det efterfølgende forår.

Tidligere færdsel med bæltekøretøjer på den lerede og ofte fugtige bund har skabt dybe spor og skrab med skarpe kanter –nogle steder helt op til 1 meters dybde. Dette har vanskeliggjort maskinelle plejetiltag og almindelig færdsel på områderne, så der mange steder er opstået sumpede områder eller små kratholme. Ud fra en naturmæssig betragtning har den opnåede fordeling af krat og vådområder på de åbne arealer en positiv, effekt i og med at de skaber en varieret, mosaikstruktur med mange forskellige levesteder.

Færdslen med bæltekøretøjer er efterhånden begrænset og de dybe spor og skrab fremtræder ikke længere markant i landskabet.

I den sydlige del har der været tung kørsel pga. byggeri og udvidelse af skydebanerne. Kørslen har slidt voldsomt på det lille hedeareal vest for Bane Syd, så området nu fremstår som et nedslidt og sammenkørt byggeområde. På hede- og overdrevsarealet syd for Bane Syd er der en del opvækst af større buske og træer til trods for jævnlig slåning.

Omkring 19 % af øvelsesarealet er forpagtet ud og drives som traditionel landbrug med intensiv høslæt til bl.a. grøntpilleproduktion. Den intensive drift på disse arealer forhindrer tilgroning, men de naturmæssige omkostninger er høje, i og med at områderne stort set er nulstillet mht. naturværdien.

Spredt på de åbne arealer findes små vildtagre. Vildtagerne drives uden gødning eller sprøjtning, hvorfor majs og fodermarvkål kun udvikler sig til små individer. Driftsformen er derfor meget skånsom og har stort set ingen negative effekter.

Vådområder

Vådområderne er præget af kraftig tilgroning af tjørn, pil og rød-el mm. Den kraftige tilgroning overskygger områderne hvilket tilsammen med et forholdsvis tykt slamlag i bunden er med til at begrænse levedulighederne for dyr og planter. En del af vandhullerne har stejle brinker hvilket ligeledes er med til at nedbringe hullernes naturværdi.

I de tidligere dybe spor fra bæltekørsel har forsvaret flere steder foretaget uddybning. Resultatet er vellykket hvilket ses på det klare, varme vand, den friske bundvegetation og de mange vandlevende dyr.

Forsvaret har ligeledes reetableret og udvidet flere af de oprindelige vandhuller. Tiltagene blev udført i 2001 og, ud over at tiltagene er blevet lovliggjort i forbindelse med planprocessen, mangler der nu blot små afpudsninger af terræn og nærtstående træer før reetableringen af vandhullerne er afsluttet. Tiltagene har været med til at give vandhullerne et betydeligt plejemæssigt løft hen imod værdifulde naturområder, og er gode eksempler på at øvelsespladsen har et stort naturmæssigt potentiale.

Den tidligere åbne og soleksponerede skovmose i Kirstinebjerg Skov er truet af tilgroning, og nu kommer der kun sollys ned i en stribe over den midterste del af mosen. Hele mosen er kraftigt udgrøftet, flere steder helt ned til 1 m, hvilket er én af årsagerne til at træ- og buskvegetation breder sig ud på mosen. Der er derfor behov for at indføre pleje og grøftelukninger, hvis der også i fremtiden skal være en åben skovmose med højtstående vand.

Vandløb

Vandløbene renses kun i forbindelse med akut opståede problemer og der er derfor lange perioder hvor vandløbene er urørte. På grund af terrænets naturlige hældning mod Lillebælt er der ingen problemer med denne praksis, og ud fra en naturmæssig betragtning er en så begrænset oprensning som mulig, at foretrække.

Skovområderne

Kirstinebjerg Skov fremstår som en meget frodig og fleretageret skov med mange forskellige træ og buskarter. Hugsten har været traditionel, men hovedsageligt ekstensiv, således at der er givet plads til mange forskellige arter og forskellige alderstrin. Enkelte steder har man imidlertid renafdrejet løvskov og erstattet det med nåletræ- eller løvtrækulturer omgivet af hegn.

Af hensyn til forsvarets behov for kørsel med bl.a. lastvogne af middelklasse og for at kunne nå indhegningerne i skoven med køretøj, er der i den centrale del for nyligt anlagt en skovvej. Skovvejen var ved planstatus (2001) delvist færdig og udført af kraftige murbrokker, asfaltstykker mv. hvilket gav et skæmmende udtryk.

Afvandingen er ret kraftig i form af dybe grøfter hvilket bl.a. er med til at ændre konkurrenceforholdet mellem eg og bøg, til stor fordel for bøgen.

Bortset fra ovenstående enkelttiltag er det generelle indtryk af Kirstinebjerg Skov stadig, at skoven er frodig og med stor naturværdi. Navnlig den sydlige del langs vejen og bækken er af biologisk stor værdi.

Egehaven havde tidligere samme udtryk, men foryngelser, renafdrift, hegninger og delvis introduktion af nåletræer har efterhånden givet skoven et produktionsmæssigt udtryk.

Krat og levende hegn

De levende hegn på øvelsespladsen har oprindeligt været forholdsvis smalle løvtræhegn med en lille fodpose af buske. Hegnene har fået lov til at udvikle sig mod en mere naturlig opbygning gennem mange år og resultatet er nu flotte strukturerede løvtræhegn med brede, tætte fodposer udadtil, gamle, store træer i midten og med en stor mængde gammelt, udgået ved. Strukturen skaber læ, føde, fourageringsmuligheder og smukke ledelinier i landskabet.

Af gode eksempler på sådanne tidligere læhegn der nu er blevet til krat ses krattet nordvest for Egehaven og krattet som løber nordsyd i afdeling 5.

Andre steder er krattene opstået langs vandløb, hvoraf især krattet litra 4 g, mellem de to engarealer, med gamle, mosbegrøede, væltede træer, vandløb i bunden mv., har opnået et smukt naturskovspræg. Samme udvikling har fundet sted i de gamle strandkrat hvor der nu vokser orkideer, specielt ud for skydebanen.

I den sydlige del omkring Skanse 1 er krattene flere steder ved at springe i højskov, hvilket tilsammen med plantede nåletræsbevoksninger hindrer udsynet fra skansen ud over Lillebælt.

Skovbryn

Langs øvelsespladsens skovområder er der tætte, artsrige skovbryn. Skovbrynene har samme naturlige opbygning og struktur som beskrevet ovenfor. Dette skaber gode læ- og klimaforhold inde i skovområderne hvilket gavner en utrolig intensiv opvækst som ses overalt.

Klinten langs kysten

Klinten er præget af sammenskridning på grund af det fede ler, der i vandmættet tilstand efter nedbørsrige perioder bliver ustabil og forårsager store skred i klinten. Skredmaterialet fjernes lidt efter lidt under højvandsstorme og et egentligt plejebestand er ikke ønskelig, ud fra en naturmæssig og geologisk betragtning.

Udbredelsen af Kæmpe-bjørneklo er markant på klintens sydligste del, og det er nødvendigt at indføre plejetiltag for at udrydde eller begrænse planten.

Skanserne

Der er ikke spor eller slid efter nutidig øvelsesaktivitet. Skanse 1 og 2 fremtræder tydeligt og flot på overdrevene hvilket bl.a. skyldes plejen med får som holder græs- og urtevegetationen tæt og lav. Skanse 3 fremtræder mindre markant da den ikke er blevet restaureret og ligger indeklemmet mellem undervisningslokaler og værkstedsbygninger.

4.7 Flora

Hyby Øvelsesplads rummer en meget rig og varieret flora. Skovene og kystkrattene er et fornemt eksempel på artsrig løvskov på plastisk ler, med en række sjældne plantearter. Kystkrinten og overdrevene rummer også en veludviklet og bevaringsværdig flora, og på det øvrige åbne terræn findes derudover karakterplanter for både mose, eng og hede. Floraen på den åbne del af terrænet er kortfattet omtalt i Palle Gravesens "Oversigt over botaniske lokaliteter. 5. Vejle Amt", udgivet af Fredningsstyrelsen i 1986, sammen med en mere udførlig beskrivelse af floraen i Trelde Næs-skovene.

Herudover har Vejle Amt i sin publikation fra 1999 "Natur i Fredericia Kommune" beskrevet såvel flora som fauna i skovene på Trelde Næs.

En lokal botaniker, Axel Elkjær, fra Fredericia, har i årene 1975, 1976 og 1977 undersøgt det militære øvelsesområde, ikke mindst for forekomsten af orkideer. Endvidere har stud. scient. Niels Walther Møller i 1975 foretaget botaniske undersøgelser af området. Disse oplysninger er fremsendt via Bernt Løjtnant til Vejle Amt, som venligst har stillet dem til rådighed til brug for nærværende beskrivelse.

Biolog Peder Nygaard Nielsen, Vejle Amt, har i 1992 gjort fund af flere orkidearter på øvelsespladsen, og har endvidere bistået Skov- og Naturstyrelsen i en botanisk registrering af Hyby Fælded den 18. juni 2002.

Endelig har Skov- og Naturstyrelsen selv foretaget en grundig botanisk registrering i forbindelse med sin biologiske feltgennemgang af terrænet i maj og juni 2002.

Den samlede floristiske beskrivelse af terrænet er baseret på ovenstående oplysninger.

Floraen i Trelde Næs skovene

Hyby Fælded Øvelsesplads indgår landskabeligt og naturmæssigt set som en del Trelde Næs skovene, som rummer en meget rig og speciel flora og fauna. For at sætte øvelsespladsens naturværdier ind i en større sammenhæng gengives nedenfor en beskrivelse, som stammer fra Vejle Amts publikation "Natur i Fredericia Kommune" hvor bl.a. floraen i skovene på Trelde Næs er beskrevet:

*"Trelde Næs-skovene rummer en meget rig flora med bl.a. 9 arter vildtvoksende orkideer. Mest markant er de meget store forekomster af **Stor Gøgeurt**. af de øvrige skovorkideer kan nævnes **Tæt blomstret Hullæbe**, **Skov-Hullæbe**, **Langsporet Gøgelilje**, **Skov-Gøgelilje**, **Rederod**, **Ægbladet Fliglæbe**, **Skov-Gøgeurt**, og **Tyndakset Gøgeurt**. Der er desuden fundet en lille bestand af den meget sjældne halvgræs **Kæmpe-Star**. Mange steder på udskridningsfladerne står der store bestande af **Elfenbens-Padderok**.*

*Skovbundsfloraen i klintzonen er rig og varieret med mange arter, karakteristisk for næringsrig muldbund. Især er **Stor Gøgeurt** imponerende. Denne art, der kun forekommer 2 steder i Jylland, begge i Vejle Amt (Trelde og Staksrode), findes i Danmark ellers kun i en lille bestand på Røjle Klint på Fyn og i en større bestand på Høje Møn. **Tæt blomstret Hullæbe** er karakteristisk for rig, gammel skov på lerbund, og den har sin hovedudbredelse i Danmark i Århus og Vejle amter.*

Trelde Næs-skovene har en helt usædvanlig rig svampeflora med mange storsvampe i samliv med trærodde. Mange af disse svampe er sikre tegn på, at der har været skov meget længe (såkaldte gammelskovsindikatorer). Der er fundet 50 arter af rødlistede, dvs. udryddelsestruede, sårbare eller sjældne svampe i Trelde Næs-skovene. Det gør skovene til en af de allerbedste svampelokaliteter i Jylland for sjældne arter knyttet til skove, kun overgået af

Figur 6: Bestand af Elfenbens-Padderok fra Kirstinebjerg Skov. Foto: Erling Krabbe.

*Århus-skovene. Af svampearter kan nævnes **Guld-Rørhat, Sølvskinnende Rørhat, Satans Rørhat, Bleg Rørhat** og en lang række **Knold-Slørhatte** med en karakteristisk opsvulmet stok nederst, som kun findes i gamle skove.*

*Nogle af svampene kendes kun fra Trelde Næs-skovene i Danmark, f.eks. **Indigo-Slørhat, Buillards Slørhat, Violetflaget Slørhat** og **Ulden Slørhat**. Når de findes, viser det, at det er en unik naturlokalitet. De bedste svampelokaliteter er, ligesom de bedste botaniske lokaliteter, knyttet til et ca. 2-300 meter bredt bælte langs klinerne. De vigtigste lokaliteter er ikke fredet."*

8 ud af de 9 ovennævnte orkidéarter er også registreret på det militære terræn, hvorimod der ikke foreligger nærmere oplysninger om de mange sjældne svampearters eventuelle forekomst på den militære del. Dette bør undersøges nærmere.

Fundet af den rødlistede og sjældne *Kæmpestar* i 1975 er ikke gjort på den militære del.

Den lokale botaniker Axel Elkjær, Fredericia, skriver den 22. juni 1976 følgende om sit første besøg på Hyby Fælded Øvelsesplads:

"Efter 3/4 års forløb fik jeg endelig adgang til det militære område. Det er et sandt slaraffenland for en botaniker. Den første dag udnævnte jeg 7. regiment til danmarksmester i hulkravet kodriveri, jeg har aldrig set noget lignende. De skal tælles i tusinder. Så gik jeg efter det kort som jeg fik sendt, det gav gevinst første gang. I en slugt af plastisk ler med en lille bæk, fandt jeg følgende:

Reederod

Ægbladet Fliglæbe

Skov-Gøgelilje (chlorantha)

Tyndakset Gøgeurt. Heraf 1 stk hvidt eksemplar

Stor Gøgeurt: Der var 86 i blomst, samt et utal uden blomst.

Skovhullæberne var også på vej op af leret

Hulkravet Kodriver

Storblomstret Kodriver

Et meget smukt syn, var dog et stort tæppe af Krybende Læbeløs.

**Figur 7: Hulkravet Kodriver.
Foto: Erling Krabbe.**

*Alt dette står på en lille skrænt af ler på ca. 1/2 til 1 tønde land. Stedet er fuld af løbegange som er trådt til af soldater og rådyr. Krattet består af Slåen-Hassel-Hvidtjørn samt flere andre træsorter og buske. Da jeg søgte om adgangskort til Hyby-Fælded (stedets rigtige navn) blev jeg udspurgt af tre majorer, de kendte alle den store orkide, de to af dem kendte endog ordet *Orchis purpurea*. Den er endvidere kendt af 1000der af soldater gennem de mange år området har været*

under militæret. Derfor er det mig ubegribeligt, at det ikke er blevet meldt til Botanisk Museum.

Jeg har besøgt stedet fire gange, og vil senere undersøge frugtsætningen."

Floraen i skovområderne på Hyby Fælled Øvelsesplads:

Fredericia Skov og Kirstinebjerg Skov

Kirstinebjerg og Fredericia Skove er, som de sydligste af Trelde Næs kystskovene, afvekslende gammel løvskov med hovedtræarterne *Bøg* og *Stilk-Eg* samt enkelte små nåletræsholme af *Rødgran*, *Sitkagran* og *Ædelgran*.

I løvskovene findes der *Bøg*, *Stilk-Eg*, *Ask*, *Rød-El*, *Avnbøg*, *Ahorn*, *Gråpopel*, *Poppel ssp.*, *Storbladet Elm*, *Vortebirk*, *Gråpil*, *Bævre-Asp*, *Vorte-Birk*, *Selje-Pil*, *Femhannet Pil*, forvildede *Hestekastanje* samt *Alm. Røn*. Af buske og ikke-højstammede træer blev der ved markgennemgangen i maj og juni 2002 registreret *Engriflet Hvidtjørn*, *Hyld*, *Vild Æble*, *Mirabel*, *Kvalkved*, *Brombærarter* (f.eks. *Rubus vestitus*), *Kristtorn* (hyppig), *Hindbær*, *Hunderose*, *Hassel* og *Gyvel*.

Slyngplanterne består af *Vedbend* og *Kaprifolium*.

Herudover er der ifølge en tidligere registrering fundet *Benved*, *Tørst*, *Dunet Gedeblad*, *Spidsløn*,

Egebevoksningen i den sydligste del (som kaldes Fredericia Skov) og langs åen er meget frodig. Bundfloraen består bl.a. af *Krybende Læbeløs* (meget talrig), *Korbær*, *Engnellikerod*, *Elfenbens-Padderok*, *Hvid Anemone* og *Skovstar*. Langs kystklinten vokser desuden orkideen *Tyndakset Gøgeurt* samt *Skov-Jordbær* og *Lund-Rapgræs*.

Bøgeskoven nord for, i Kirstinebjerg Skov, er højereliggende, med både morbundspartier og muldbund. *Hvid Anemone* danner bundtæppe, og *Skov-Star* er karakterplante. Bundfloraen er desuden præget af *Vorterod*, *Stor Nælde*, *Skovsyre*, *Hindbær*, *Brombær*, *Miliegræs*, *Skovmærke*, *Storblomstret Hønsetarm*, *Kratfladbælg*, *Akselblomstret Star* og *Stinkende Storkenæb*, men der blev også registreret spredte forekomster af de mere fåtallige arter *Liljekonval* og *Guldnælde*. I et væld i bøgeskoven langs en å vokser *Ramsløg*, *Høj Sødgræs* og *Elfenbenspadderok*. Langs bækken i Kirstinebjerg Skov, hvor den løber ud i Lillebælt ved Radarpost Nord, vokser den sjældne *Tyndakset Star*. Den blev bl.a. fundet den 18. juni 2002 af Skov- og Naturstyrelsen og biolog Peder Nygaard Nielsen, Vejle Amt.

Som det fremgår af listen er der hovedsageligt tale om næringsrige muldbundssamfund, men der indgår også partier med mager muldbund eller morbund med f.eks. *Bølget Bunke*, *Liljekonval*, *Håret Frytle*, *Lund-Rapgræs* og *Majblomst*.

Svampe-floraen i Kirstinebjerg og Fredericia Skov ønskes nærmere undersøgt. På bøgestammer, der er styrtet ned på stranden, er fundet *Kløvblad* (*Schizophyllum commune*).

Egehaven

Egehaven består overvejende af *Bøg*, *Ask* og *Eg*. Den sydøstlige del af skoven var frem til slutningen af 2001 en over 100-årig egebevoksning, som forsvaret ud fra en skovdriftsmæssig synsvinkel vurderede var gået i opløsning, hvorfor den blev renafdrevet. Der er i øvrigt meget nyplantning i skoven, og dermed også mange skovlysninger med græsser og urter. Hele den centrale del af Egehaven er nyplantet eg, efter en afdrevet rødgranbevoksning.

Bundfloraen består overvejende af *Hvid Anemone*, *Alm. Mangeløv*, *Fløjlsgræs*, *Bingelurt*, *Lund-Rapgræs*, *Enblomstret Flitteraks*, *Skov-Burre*, *Skovmærke*, *Skovsyre*, *Avnbøg*, *Rødel*, *Storkonval*, *Skov-Stilkaks*, *Kaprifolie*, *Feber-Nellikerod*, *Korsknap*, *Stinkende Storkenæb*, *Stor Fladstjerne*, *Slåen*, *Hassel*, *Liljekonval*, *Aks-Rapuntsel*, *Spidsløn*, *Skov-Galtetand*. En bestand af orkideen *Skov-Hullæbe* blev i juni 2002 fundet ved skovsøen i NV-hjørnet af skoven. På en skovsti blev pestplanten *Japansk Kæmpepileurt* fundet. Der er flere fugtige, åbne skovpartier med *Knopsiv*, *Lysesiv* og *Mosebunke* - især i den unge egebevoksning i nordvest.

Flora i kystkrattene

De tætte, lave løvkrat langs kystklinten rummer en rig og særegen flora. Og det er her at fundet af en række orkidéarter er blevet gjort. Busk- og træarterne i kystkrattene består overvejende af *Slåen*, *Engriflet Hvidtjørn*, *Hunderose* og *Hindbær*, med spredte *Fuglekirsebær*, *Hassel*, *Mirabel*, *Rød Kornel*, *Seljerøn*, *Navr*, *Seljepil*, *Storbladet Elm*, *Gråpil*, *Ær*, *Vortebirk*, *Rød-El*, *Vild Æble*, *Hyld* og *Alm. Røn*. Bunddækket er rigt, da lysgennemfaldet er stort, og der sker ofte udskred. Her vokser store mængder af *Elfenbens-Padderok* samt *Sanikel*, *Skovstar*, *Hulkravet Kodriver*, *Akselblomstret Star*, *Skov-Jordbær*, *Skov-Stilkaks*, *Skovsalat*, *Skov-Viol*, *Vild Hør*, *Fladstrået Rapgræs*, *Alm. Mælkeurt*, *Enblomstret Flitteraks*, *Kaprifolie*, *Martsviol*, *Vorterod*, *Brombær*, *Skov-Burre*, *Druemunke*, *Vedbend*, *Fløjlsgræs*, *Alm. Mangeløv*, *Febernellikerod* og *Stor Fladstjerne*. Særligt skal fremhæves forekomsten af orkidéarterne *Tyndakset Gøgeurt*, *Ægbladet Fliglæbe* og *Skov-Gøgelilje*.

Der blev trods ihærdig eftersøgning i maj 2002 ikke fundet den meget sjældne orkidé *Stor Gøgeurt*, som tidligere (frem til 1977 og måske senere) voksede i strandkrattene på øvelsespladsen. Den er formentlig væk nu, men det bør undersøges igen i de kommende år. *Stor Gøgeurt* har i Danmark præference for to typer af geologisk underlag: Enten skrivekridt eller plastisk ler. Derimod synes en anden af de orkideer, der vokser på Trelde Næs, nemlig *Tæt blomstret Hullæbe*, helt specifikt knyttet til det plastiske ler alene. I 1992 fandt biolog Peder Nygaard Nielsen, Vejle Amt, denne sjældne orkidé i kystkrattet. Arten blomstrer først sidst på sommeren, og dette kan være forklaringen på at den ikke blev fundet under feltregistreringen i maj-juni 2002. Også *Rederod* er tidligere fundet i disse krat.

Visse steder i den sydlige del af kystkrattene er der spredte, indslæbte forekomster af *Kæmpe-Bjørneklo*, *Have-Akeleje* og *Scilla*.

Flora i levende hegn

De brede, gamle, levende hegn på terrænet består af forskellige løvtræer og -buske som *Slåen*, *Alm. Hvidtjørn*, *Engriflet Hvidtjørn*, *Stilk-Eg*, *Ask*, *Storbladet Elm* (en del udgåede på grund af elmesyge), *Vild Æble*, *Hyld*, *Mirabel*, *Hestekastanje*, *Ahorn*, *Glat Hunderose*, *Femhannet Pil*, *Gråpil*, *Gråpoppel*, *Hassel*, *Navr* (store træer, som danner hele bevoksninger), *Spidsløn*, *Avnbøg*, og *Seljerøn*. Ofte har de gamle, levende hegn nærmest antaget karakter af gammel naturskov. Nogle steder løber en lille bæk ned gennem midten af det levende hegn.

Bundfloraen består af *Korbær*, *Hindbær*, *Skov-Star*, *Bidende Ranunkel*, *Krybende Læbeløs*, *Stor Nælde*, *Vorterod*, *Feber-Nellikerod*, *Skvalderkål*, *Korsknap*, *Stinkende Storkenæb*, *Burresnerre*, *Enblomstret Flitteraks*, *Skovmærke*, *Vedbend*, *Snebær*, *Kristtorn*, *Storkonval*, *Miliegræs* og *Butbladet Skræppe*.

Floraen på overdrevarsarealerne

Der er groft sagt 3 områder tilbage på terrænet, hvor den oprindelige overdrevsflora og -tilstand er bevaret. Det er dels et større, sammenhængende område i syd omkring skanse 1 og 2 og området imellem disse, dels et mere spredt område i den centrale del af terrænet, syd og vest for Kirstinebjerg Skov, samt endelig et sammenhængende, mindre parti i nordenden, øst for Egehavedhus.

Fælles for overdrevarsarealerne på terrænet er en meget rig og varieret tørbundsflora, med mange halvsvældne og typiske overdrevsarter. Ifølge Vejle Amt er Hyby Fælled et historisk overdrev, men dele af det har i nyere tid været udnyttet til græs- og høslet med jordpåvirkning og gødskning, hvorved den rige overdrevsflora på disse dele er forsvundet.

Men på de ovennævnte, tilbageværende overdrevarsarealer ser man dog stadig den oprindelige flora.

Mest spektakulært er de tusinder af blomstrende *Hulkravet Kodriver* i maj måned. De er navnlig talrige omkring skanserne, især skanse 1, men findes også på de øvrige overdrevarsarealer.

På det sydlige overdrevarsareal omkring skanserne vokser desuden typiske overdrevsplanter som *Blågrøn Star*, *Djævelsbid*, *Farve-Visse*, *Fåresvingel*, *Hjertegræs*, *Knold-Ranunkel*, *Markfrytle*, *Fløjlsgræs*, *Tormentil-Potentil*, *Krat-Fladbælg*, *Prikbladet Perikon*, *Kantet Perikon*, *Bugtet Kløver* og *Markfrytle*. Desuden arter som *Lav Ranunkel*, *Vellugtende Gulaks* (dominerende), *Blød Hejre* (dominerende), *Alm. Knopurt*, *Kørsnerre*, *Alm. Torskemund*, opvækst af *Alm. Hvidtjørn*, *Græsbladet Fladstjerne*, *Liden Storkenæb*, *Rød Svingel*, *Slåen*, *Draphavre* (dominerende), *Mosebunke*, *Glat Hunderose*, *Gyvel*, *Gåse-Potentil*, *Liden Skjaller*, *Alm. Kællingetand*, *Alm. Syre* (dominerende), *Alm. Røllike*, *Alm. Hønsetarm*, *Mark-Forglemmigej*, *Tofrøet Vikke*, *Lugtløs Kamille*, *Marts-Viol*, *Alm. Bellis*, *Løvefod sp.*, *Hvidkløver*, *Hulsvøb*, *Gul Kløver*, *Rødkløver*, *Humle-Sneglebælg*, *Hvid x Gul Snerre hybrid*, *Håret Høgeurt*, *Rødknæ*, mosdække i bunden, *Alm. Hundegræs*, *Agertidse*, *Kruset Skræppe*, *Rank Vinterkarse*, *Hvid Snerre*, *Dusk-Syre*, *Grøn Bjørneklo*, *Sump-Fladstjerne*, *Alm. Agermåne*, *Tveskægget Ærenpris*, *Skovmærke* og *Smalbladet Vikke*. Endvidere *Vild Kørvel* (dominerende visse steder), *Engrævehale* (dominerende visse steder), *Horsetidse*, *Kruset Tidse*, *Fandens Mælkebøtte*, *Agertidse*, *Korsknap* (dominerende), *Bidende Ranunkel*, *Gul Fladbælg*, *Alm. Brunelle*, *Knopsiv*, *Lancetbladet Vejbred*, *Ager-Padderok*, *Håret Star*, *Kær-Guldkarse*, *Rank Vejsennep*, *Burresnerre*, *Kæmpe-Bjørneklo*, *Gærdevikke*, *Stor Nælde*, *Vorterod*, *Feber-Nellikerod*, *Scilla*, *Påskelilje* og *Rejnfan*. *Knopsiv* og *Knæbøjet Rævehale* vokser i lavning.

I det centrale overdrevsområde (i adf. 3, 5 og 6) blev der i maj og juni 2002 registreret følgende flora: *Alm. Mjødurt*, *Mosebunke*, *Bugtet Kløver*, *Eng-Rævehale*, *Slåen* og *Alm. Hvidtjørn* breder sig, *Græsbladet Fladstjerne*, *Gul Fladbælg*, *Bugtet Kløver*, *Vild Gulerod*, *Lav Skorsoner*, *Prikbladet Perikon*, *Liden Skjaller*, *Hulkravet Kodriver*, *Eng-Nellikerod*, *Korsknap*, bunddække af *Mos sp.*, *Hindbær*, *Pengebladet Fredløs*, *Stor Nælde*, *Alm. Agermåne*, *Græsbladet Fladstjerne*, *Fløjlsgræs*, *Alm. Bjørneklo*, *Smalbladet Vikke*, *Mangebladet Frytle*, *Alm. Syre*, *Ager-Padderok*, *Glat Hunderose* og *Vellugtende Gulaks*. På den store endevold i sydenden af Afd. 6 vokser *Rejnfan*, *Gederams*, *Vild Kørvel*, *Brombær*, *Følfod*, *Glat Hunderose*, *Alm. Hvidtjørn*, *Kragefod*, *Bugtet Kløver*, *Prikbladet Perikon*, *Draphavre*, *Tveskægget Ærenpris*, *Hvid Snerre*, *Vellugtende Gulaks*, *Bidende Ranunkel*, *Gråpil*, *Toradet Star*, *Kratfladbælg*, *Gul Fladbælg* og *Slåen*.

Det nordlige overdrevarsareal i afd. 2, beliggende øst for Egehavedhus, har en flora bestående af *Gåsepotentil*, *Lancetvejbred*, *Agerpadderok*, *Alm. Bjørneklo*, *Kamgræs*, *Lysesiv*, *Draphavre*, *Alm. Mjødurt*, *Fløjlsgræs*, *Alm. Hundegræs*, *Rejnfan*, *Vild Kørvel*, *Elfenbenspadderok*, *Slåen*, *Mosebunke*, *Alm. Agermåne*, *Agertidsel*, *Stor Nælde*, *Alm. Brunelle*, *Mos sp.*, *Prikbladet Perikon*, *Alm. Hvidtjørn opvækst*, *Liden Skjaller*, *Gul Fladbælg*, *Kærtidsel*, *Bugtet Kløver*, *Hvid Snerre*, *Tveskægget Ærenpris*, *Kruset Skræppe*, *Hvidkløver*, *Tudsesiv*, *Pengebladet Fredløs*, *Bidende Ranunkel*, *Alm. Røllike*, *Hvid Okseøje*, *Græsbladet Fladstjerne*, *Eng-Rævehale*, *Alm. Syre* og *Alm. Knopurt*. Af særlig interesse er en lille bestand af den sjældne *Blodrød Storkenæb* langs vejkanten ved det lille skovhus i Egehaven. Der kan dog muligvis være tale om forvildede planter fra en tidligere have.

Floraen på engarealerne

Større arealer på Hyby Fælled, som på grund af den fugtige bund eller ujævne terræn ikke har været slået eller kulturpåvirket, henligger i dag som fugtig højstaudeeng, som nærmest må klassificeres som tilhørende naturtypen eng. Når der ikke græsses eller slås er grænsen til mose imidlertid svær at skille. Der er også tørre partier, som danner en gradvis overgang til naturtypen overdrev. I afdeling 2 er der på engarealerne slået vildtbaner, det vil sige at græsset er slået i nogle brede baner, hvor dyr og fugle kan søge føde og tørre efter regn. Det er tydeligt at blomsterfloraen bliver favoriseret på disse åbne partier.

Af typiske og almindelige engplanter på terrænets engarealer kan nævnes *Mosebunke* (dominerende), *Engrævehale*, *Eng-Rottehale*, *Eng-Nellikerod*, *Engkarse*, *Kærtidsel* (dominerende), *Elfenbens-Padderok*, *Løvefod sp.*, *Stor Nælde*, *Korbær*, *Bidende Ranunkel*, *Slåen*, *Hvid Snerre*, *Kåltidsel*, *Alm. Syre*, *Alm. Hundegræs*, *Vild Kørvel*, *Alm. Kvik*, *Alm. Knopurt*, *Rejnfan*, *Bidende Ranunkel*, *Gåsepotentil*, *Hvid Snerre*, opvækst af *Engriflet Hvidtjørn*, *Mos sp.* danner dække i bunden, *Alm. Mjødurt*, *Knopsiv*, *Lysesiv*, *Alm. Bjørneklo*, *Agertidsel*, *Fløjlsgræs*, *Kærtidsel* (dominerende), *Musevikke*, *Kruset Skræppe*, *Kær-Dueurt*, *Græsbladet Fladstjerne*, *Draphavre*, *Alm. Agermåne*, *Bugtet Kløver*, *Hvid Okseøje*, *Stjernestar*, *Glat Hunderose*, *Prikbladet Perikon*, *Lancetvejbred*, *Kratfladbælg*, *Kæmpe-Bjørneklo*, *Knæbøjet Rævehale*, *Alm. Star*, *Kær-Galtetand*, *Tudsesiv*, *Gul Fladbælg*, *Ager-Padderok*, *Horse-Tidsel*, *Grønblomstret Bjørneklo*, *Hvidkløver*, *Kær-Svovlrod*, *Kamgræs*, *Lådden Dueurt*, *Smalbladet Dunhammer*, *Kragefod*, *Vandmynte* samt opvækst af *Gråpil*.

I vildtbaner vokser Pengebladet Fredløs og Liden Skjaller

Floraen på slettearealerne

Kulturgræsarealerne, på kortet benævnt "slette", rummer en meget ensartet og lidet interessant flora, domineret af få arter som *Engrævehale*, *Alm. Hundegræs*, *Alm. Kvik*, *Alm. Rapgræs*, *Ager-Tidsel*, *Stor Nælde* og *Vild Kørvel*. Desuden med indslag af arter som *Rødkløver*, *Fandens Mælkebøtte*, *Enårig Rapgræs*, *Fløjlsgræs*, *Brombær*, *Hunderose*, *Alm. Hvidtjørn*, *Alm. Hønsetarm*, *Bidende Ranunkel*, *Kruset Skræppe*, *Lancetbladet Vejbred*. I fugtige lavninger er der *Knopsiv*, *Mosebunke*, *Gåsepotentil*, *Kærtidsel*, *Butbladet Skræppe*, *Engkarse*, *Knæbøjet Rævehale*, *Gul Fladbælg*, *Toradet Star* og *Vandpileurt*. Kulturgræsarealerne drives som græs- eller høslet, og slås derfor flere gange i løbet af vækstsæsonen, foruden at de gødes.

Floraen på hedearialet

Umiddelbart syd for Bane Syd i terrænet sydøstlige hjørne (afd. 8) ligger et areal på ca. 2 ha, som har karakter af et lille hedeparti. Det er et tørt, græs- og lyngklædt område med spredte gyvelbuske og spredte små, gamle egekrat. Bunden er et tæt tæppe af *Bølget Bunke* samt forekomst af *Hedelyng*. Af øvrige typiske arter fra heder vokser *Blåtop*, *Krat-Fladbælg*, *Farve-Visse*, *Engelsk Visse*, *Lav Skorsoner*, *Liden Skjaller*, *Lyngsnerre*, *Pillestar*, *Smalbladet Høgeurt* og *Tormentil-Potentil*. Særligt skal fremhæves fundet af den sjældne hedeplante *Smuk Perikon*, som er en såkaldt "A-art efter det botaniske klassifikationssystem.

Af øvrige, mere overdrevsprægede plantearter på hedearialet blev fundet *Vellugtende Gulaks*, *Gyldenris*, *Kantet Perikon*, *Smalbladet Vikke*, *Eng-Rapgræs*, *Alm. Kongepen*, *Butbladet skræppe*, *Eng-Gedeskæg*, *Mos sp.*, *Hundeviøl*, *Hvid Anemone*, *Skovstjerne*, *Djævelsbid*, *Markfrytle* og *Bugt Kløver*.

Figur 8: Heden på Hyby Fælded.
Foto: Erling Krabbe.

Figur 9: Hedelyng på Hyby Fælded. Foto: Erling Krabbe.

Floraen i vådområder

Selv om hele Hyby Fælded bærer præg af fugtig bund og høj grundvandsstand mange steder, er der kun få åbne vandområder på terrænet i form af vandhuller og vandløb. Og flere af vandhullerne er nygravede eller nyoprensede, således at der endnu ikke har indfundet sig en naturlig vegetation.

Herudover findes på terrænet et større moseområde i afd. 5 med typiske moseplanter.

Flora i og langs vandløb

Langs den vest-øst gående grøft i afd. 5 og 6 mellem Nordre Skydebanevej og Nærkampvej vokser fugtigbundsplanter som *Elfenbens-Padderok*, *Smalbladet Ærenpris*, *Gåsepotentil*, *Bidende Ranunkel*, *Engkarse*, *Alm. Mjødurt*, *Butbladet Skræppe*, *Alm. Agermåne*, *Toradet star*, *Krybende Læbeløs*, *Eng-Kabbeleje*, *Gul Iris*, *Rørgræs*, *Knopsiv*, *Tykbladet Ærenpris*, *Bredbladet Dunhammer*, *Kærtidsel* og *Lådden Dueurt*.

I et væld i Kirstinebjerg Skov i bøgeskoven langs en å vokser *Ramsløg*, *Høj Sødgræs* og *Elfenbenspadderok*. Langs bækken i Kirstinebjerg Skov, hvor den løber ud i Lillebælt ved Radarpost Nord, vokser som tidligere nævnt den sjældne og rødlistede *Tyndakset Star*. Den

blev bl.a. fundet den 18. juni 2002 af Skov- og Naturstyrelsen og biolog Peder Nygaard Nielsen, Vejle Amt.

Flora i søer og vandhuller

I den lille sø vest for flugtskydebane blev fundet vand- og moseplanterne *Vand-Ranunkel*, *Vejbred-Skeblad*, *Svømmende Vandaks*, *Bredbladet Dunhammer*, *Smalbladet Dunhammer* og *Manna-Sødgræs*.

I de tre nyoprensede vandhuller i afdeling 5 har der allerede indfundet sig vandplanter som *Gul Iris*, *Lav Ranunkel*, *Alm. Sumpstrå*, *Stjernestar*, *Liden Andemad* og *Kransnålalger*. Sidstnævnte er botanisk set interessante, da de ikke er almindelige, og vidner om god vandkvalitet

Det store, nygravede vandhul på slettearealet ud til terrænets vestkant syd for Egehøvevej havde i sommeren 2002 endnu ikke fået vegetation, bortset fra en lille bevoksning af *Manna-Sødgræs* i midten.

I de to små vandhuller i terrænets nordspids (afd. 2) vokser *Smalbladet Dunhammer*, *Bredbladet Dunhammer*, *Vejbred-Skeblad*, *Manna-Sødgræs*, *Kransnålalger*, *Svømmende Vandaks*, *Vandstjerne* og *Sværtevæld*.

Flora i moser

I det store moseparti i nordvest vokser typiske mose- og engplanter som *Mosebunke*, *Kærtidsel*, *Harestar*, *Vandstjerne*, *Vejbred-Skeblad*, *Fliget Brøndsel*, *Håret Star*, *Pengebladet Fredløs*, *Knopsiv*, *Lysesiv*, *Gåsepotentil*, *Eng-Nellikerod*, *Knæbøjet Rævehale*, *Lav Ranunkel*, *Engkarse*, *Vild Gulerod*, *Alm. Agermåne*, *Alm. Mjødurt*, *Lav Skorsoner*, *Alm. Syre*, *Toradet Star*, *Kær-Svovlrod*, *Bredbladet dunhammer*, *Tagrør* og *Rørgræs*.

Floraen på kystklinterne

De sandede eller lerede kystklinter har en flora, som både afspejler den tørre bund og partierne med vældkarakter. På de tørre, sandede partier af skrænterne blev der i maj og juni 2002 fundet sjældnere arter (såkaldte A-arter efter den botaniske klassifikation) som *Nikkende Limurt* og *Mark-Tusindgylden*, samt typiske tørbundsplanter som *Følfod*, *Bugtet Kløver*, *Sød Astragal*, *Hulkravet Kodriver*, *Vedbend*, *Vår-Brandbæger*, *Håret Høgeurt*, *Uldbladet Kongelys*, *Bakketidsel*, *Alm. Kællingetand*, *Alm. Agermåne*, *Stenkløver sp.*, *Korbær*, *Strandsvingel*, *Mark-Krageklo*, *Tveskægget Ærenpris*, *Alm. Pimpinelle*, *Blød Hejre*, *Køllevælmue*, *Bitter Bakkestjerne*, *Prikbladet Perikon*, *Agerpadderok*, *Humlesneglebælg*, *Fløjlsgræs*, *Gul Kløver*, *Gederams* og *Blåhat*. På de fugtige partier voksede *Elfenbens-Padderok*, *Gul Fladbælg*, *Skov-Gøgelilje*, *Blågrøn Star*, *Tagrør*, *Kær-Svinemælk*, *Kær-Tidsel*, *Eng-Nellikerod*, *Vinget Perikum*, *Rød Kornel*, *Mosebunke*, *Skov-Stilkaks* og *Musevikke*.

4.8 Fauna

Pattedyr

Der er ikke fundet særlige oplysninger i litteraturen om pattedyrfaunaen på Hyby Fælded Øvelsesplads. Under Skov- og Naturstyrelsens feltregistrering i maj og juni 2002 blev der konstateret *Rådyr*, *Hare* og *Ræv*.

Kaptajn J.B. Dideriksen, som har været Telegrafregimentets jagtofficer siden 1996, har imidlertid givet følgende, mere fyldestgørende beskrivelse af områdets dyreliv:

Grævling yngler på terrænet. I sommeren 2001 sås en so med 3 grise ved Skansen.

Den sjældne *Skovmår* er truffet i Kirstinebjerg Skov, og har derfor måske en ynglebestand i Trelde Næs-skovene.

Husmår lever ved beboede gårde på øvelsespladsen, bl.a. på "Iver Højs Gård". Der er ikke truffet andre mårdyr, som *Hermelin*, *Brud*, *Ilder* eller *Mink*.

Ræv ses hyppigt. Der skønnes at være to rævepar på terrænet med grave, dels ved Pistolbanen, dels ved Lerduebanen. Rævegravene i Skanse 1 vurderes til at være midlertidige sommergrave udgravet af unge, omstrefjende ræve. Gamle rævegrave i Kirstinebjerg Skov er faldet sammen, og tidligere anlagte kunstgrave fungerer ikke på grund af det plastiske ler. Der drives ikke jagt på rævene på terrænet, grundet den lille bestand på kun to familier, som formentlig afspejler områdets naturlige bæreevne. Der er kun skudt 1 ræv i forbindelse med jagt inden for de seneste 5 år.

Rådyr er også almindeligt forekommende. Der skønnes at være en god og sund bestand på ca. 30-40 dyr.

Ved Post Nord i september 2002 blev der set fod af *Dådyr*. Den stammer ifølge Dideriksen formentlig fra en nærliggende indhegning, hvor der er undsluppet nogle dyr, som nu opholder sig i landskabet nord for raffinaderiet.

Der findes en lille bestand af *Hare* på terrænet. Harerne ses frem til ca. 20. august, hvorefter de forsvinder fra området. Et fænomen, som ifølge kaptajn Dideriksen også findes andre steder på egnen.

Egern er aldrig truffet.

Af øvrige gnavere er registreret en stor bestand af *Markmus*. *Mosegris* er almindelig i den fugtige bund. *Brun Rotte* er truffet i bygninger med korn til vildtblandinger, hvorfor korn ikke længere opbevares.

De insektædende pattedyr er repræsenteret på terrænet af *Muldvarp*, som forekommer almindeligt. Der ses muldvarpeskud mange steder. *Pindsvin* ses mest i nærheden af syd- og vestskellene, som grænser op til villahaver. *Flagermus* af ubestemt art ses ifølge kaptajn Dideriksen hyppigt omkring de nedlagte gårde på terrænet. *Spidsmus* af ubestemt art (meget små) er truffet.

Af marine pattedyr i Lillebælt ud for Hyby Fælled ses af og til *Spættet Sæl*. Tidligere tiders berømte træk af *Marsvin* gennem Lillebælt er åbenbart ikke helt en saga blot, idet Dideriksen beretter at han en dag midt på sommeren 2002 fra en båd iagttog op mod et tusind stykker *Marsvin*, svømmende overalt i bæltet mellem Røjle Klint og Hyby.

Fugle

Hyby Fælled Øvelsesplads rummer en rig og varieret fuglefauna. Terrænet blev gennemgået nøje i ynglesæsonen i 2002 med henblik på en grundig registrering og optælling heraf. Der blev konstateret ca. 50 ynglefuglearter, overvejende almindelige arter, som er knyttet til kyst, overdrev, vådområder, græsarealer, krat og skov. Der blev også registreret enkelte fåtallige ynglefuglearter. Det drejer sig om *Hvæpsevåge*, *Spurvehøg*, *Tårnfalk*, *Grønspætte*, *Ravn*,

Nattergal, Sangdrossel, Bynkefugl, Rødstjert, Gulbug, Kærsanger, Jernspurv, Halemejse, Digesvale, Stillits og Gråsisken.

I Dansk Ornitologisk Forenings landsdækkende registrering af fuglelokaliteter fra begyndelsen af 1980'erne er skovene på Trelde Næs som samlet område beskrevet og klassificeret som en "meget god skovfuglelokalitet" (kategori "S 2"). Den beskrives som "gammel løvskov, bl.a. store partier med ældre egeskov." Af interessante ynglefugle for hele området nævnes Duehøg 0-1 par, Musvåge 5-6 par, Hvepsevåge 1 par, Spurvehøg 2 par, Ravn 1-2 par, Grønspætte, Misteldrossel, Rødrygget Tornskade, Korttået Træløber 7 par, Lille Korsnæb. Trelde Næs karakteriseres som "en meget vigtig ynglelokalitet for løvskovsfugle, heraf flere fåtallige arter, bl.a. Korttået Træløber (Rød-liste art)" - (på daværende tidspunkt, nu taget af listen).

Trelde Næs blev ikke omtalt i foreningens fornyede, landsdækkende lokalitetsregistrering i årene 1993-95 som en del af "Projekt Fuglenes Danmark".

I Vejle Amts publikation "Natur i Fredericia Kommune" fra 1999 er fuglefaunaen i skovene på Trelde Næs beskrevet på følgende måde:

"I skoven er set *karmindompap, sortspætte, pirol*, en stor bestand af *korttået træløber* og ved skoven *kirkeugle*, men skovene i øvrigt rummer et rigt fugleliv, væsentligst dog med almindeligt forekommende skovfugle. Korttået Træløber er helt afhængig af insekter i gamle eges knudrede bark, og bl.a. derfor bør gamle egetræer bevares."

I Vejle Amts og Dansk Ornitologisk Forenings beskrivelser er det ikke muligt at se hvilke arter og antal der forekommer specielt i Kirstinebjerg Skov og Egehaven på den militære del af Trelde Næs.

Imidlertid blev der under Skov- og Naturstyrelsens biologiske registrering i maj-juni 2002 fundet flere af ovennævnte ynglefuglearter. Det drejer sig om de fåtallige arter Ravn, Hvepsevåge, Spurvehøg og Grønspætte.

I det følgende gennemgås fuglelivet i henholdsvis skovene, i det åbne land og krat, i de ferske vådområder og ved kysten.

Fuglelivet i skovene

I Egehaven blev der fundet en række almindelige skovfugle: *Solsort* 5 par, *Munk* 2 par, *Havesanger* 2 par, *Tornsanger* 1 par, *Løvsanger* 3 par, *Gransanger* 1 par, *Gærdesmutte* 2 par, *Blåmejse* 1 par, *Halemejse* 1 par, *Bogfinke* 4 par, *Stillits* 1 par, *Grønirisk* 1 par og *Tornirisk* 1 par. Desuden rastende *Landsvale*.

I den væsentligt større Kirstinebjerg Skov, som rummer gammel løvskov, blev følgende fuglearter registreret: *Hvepsevåge* 1 par, *Spurvehøg* 1 par, *Fasan* 1 par, *Ringdue* 3 par, *Grønspætte* 1 par, *Stor Flagspætte* 1 par, *Gøg* 1 par, *Ravn* 1 par med udføjne unger, *Krage* 1 par, *Solsort* 2 par, *Sangdrossel* 4 par, *Rødhals* 7 par, *Nattergal* 1 par, *Jernspurv* 1 par, *Munk* 7 par, *Havesanger* 2 par, *Gransanger* 4 par, *Løvsanger* 1 par, *Musvit* 4 par, *Blåmejse* 3 par, *Gærdesmutte* 9 par, *Bogfinke* 12 par og *Gulspurv* 1 par.

Som nævnt er Hvepsevåge, Ravn og Grønspætte af særlig ornitologisk betydning.

Mærkeligt nok blev der slet ikke registreret *Musvåge* på terrænet i maj og juni 2002, selvom der både er meget velegnede ynglesteder og fødesøgningsområder på terrænet. Jagtofficer Dideriksen oplyser dog, at han ofte træffer rastende Musvåger. Måske drejer det sig om strejf- eller trækfugle. Endvidere oplyser jagtofficer Dideriksen, at han flere gange har set den sjældne rovfugl *Rød Glente* i området i yngletiden - senest i 1998-99. *Fjeldvåge* ses også raste i området i vinterhalvåret.

Trods ihærdig eftersøgning blev den sjældne *Korttået Træløber* heller ikke konstateret, selv om den er kendt fra Trelde Næs som lokalitet. Området i sydenden af Kirstinebjerg Skov langs åen blev derfor særligt grundigt undersøgt, men som nævnt uden held. Den over 100-årige egebevoksning i Egehaven, som kunne have være et andet muligt ynglested, var netop blevet afdrejet.

Fuglene i det åbne land og krat

Det åbne land på Hyby Fælled, med de mange små lunde, krat, levende hegn og fugtige lavninger, har en meget rig fuglefauna. Både af arter som er knyttet til det helt åbne land, og af dem som foretrækker kombinationen af skjul og åbent land. I maj måned høre fuglesang overalt, ikke mindst fra terrænets store bestand af *Nattergale*, som skønnes at være på ca. 10 par. Nattergalene foretrækker tæt pilekrat og tykninger i fugtige lavninger i det åbne land. Herfra høres også *Gøgen* kukke (3-4 par).

Karakterfuglen i det helt åbne land på slettearealer er *Sanglærke*, som yngler med 7-9 par. Åbne, tørre græssletter med spredte, lave tjørnekrat er typisk levested for arter som *Tornsanger* (ca. 35 par), *Gulspurv* (17-19 par) og *Tornirisk* (3-4 par). På åbne, fugtige strækninger med høj urtevegetation som Nælder, Hjortetrøst eller Dueurt yngler *Kærsanger* (7 par) og *Bynkefugl* (1 par). I de tætte, levende hegn af løvtræer og -buske, selvgroet, ung skov af pil og lign. yngler karakterfugle som *Tårnfalk* (1 par), *Fasan* (3-4 kokke hørt), *Ringdue* (8-10 par), *Stor Flagspætte* (2-3 par), *Krage* (2 par), *Husskade* (4-5 par), *Skovskade* (1 par), *Solsort* (23-25 par), *Sangdrossel* (2 par), *Munk* (14 par), *Gærdesanger* (10 par), *Gulbug* (2 par), *Løvsanger* (15 par), *Gransanger* (8 par), *Jernspurv* (8 par), *Gærdesmutte* (6 par), *Musvit* (5 par), *Blåmejse* (2 par), *Bogfinke* (9 par), *Grønirisk* (3 par), *Stillits* (3 par) og *Gråsiskan* (1 par).

Over de åbne græsarealer sås enkelte, fouragerende *Landsvale* og *Bysvale*, samt *Stæreflokke* og *Hvid Vipstjert*, og der sås 4 *Grågæs*, som dog kun fløj lavt over terrænet uden at raste. I gamle træer på Ryes Kaserne (nær cafeteria) yngler et par af den fåtallige *Rødstjert*. Desuden enkelte par af *Stær*, *Tyrkerdue*, *Hvid Vipstjert* og *Landsvale*.

I bevoksningerne langs Ryes Kasernes vest- og nordlige områder findes en mindre rågekolloni.

Fuglene i de ferske vådområder

Der er som bekendt kun meget få og små ferskvandsområder på terrænet, og derfor også kun få fuglearter knyttet til denne naturtype. I det lille vandhul vest for flugtskydebanen i afdeling 6 sås 1 par *Gråand*, og i søen med tagrør i den vestlige ende af afdeling 5 var der 1 par *Rørspurv*.

Fuglene ved kysten

I kystklintens sydlige del yngler *Digesvaler* i en koloni, ca. 40 par. Redehullerne er gravet ud i et sandet lag på klinten.

Lang stranden blev desuden registreret almindelige arter som *Hvid Vipstjert*, *Gråand* og *Tornirisk*. Sidstnævnte art lever af frø fra urter på kystklinten. På bundgarnspæle i vandet er der mange rastende *Skarver*. 4 *Gravænder* sås flyve fra kysten på ture ind over fælleden, måske ynglefugle på udkig efter egnede redehuller.

Padder og Krybdyr

Der blev kun konstateret meget sparsomt padde- og krybdyrliv på terrænet ved gennemgangen i maj-juni 2002. I skovsøen i nordvesthjørnet af Egehaven sås et større antal *haletudser* fra en ubestemt frø- eller tudseart, og i det åbne terræn sås ved en enkelt lejlighed *Almindeligt Firben*.

En forklaring på det sparsomme paddeliv er formentlig de meget få oprindelige vandhuller på terrænet, og at de nyopgravede vandhuller endnu ikke har fået vegetation.

Udviklingen i krybdyr- og paddefaunaen bør følges nærmere i de kommende år.

Insekter

Dagsommerfugle

Trelde Næs-skovene er Fredericia kommunes eneste kendte gode lokalitet for sjældne dagsommerfugle. Kun her kan der træffes arter som *Iris*, *Rødlig Perlemorssommerfugl* og *Okkergul Pletvinge*. Måske findes *Engperlemorssommerfugl* stadigvæk, den blev sidst set i 1989. Men også fra Trelde Næs er der forsvundet dagsommerfuglearter. *Engblåfugl* er sidst set i 1971 og *Markperlemorssommerfugl* er sidst set i 1977. Dagsommerfugle er hovedsageligt knyttet til skovenge, skovlysninger, åbne skrænter, overdrev og skovbryn.

Under Skov- og Naturstyrelsens biologiske registrering af Hyby Fælled Øvelsesplads i maj og juni 2002 blev der ikke registreret nogle af ovennævnte, sjældne arter, men mere almindelige dagsommerfugle som *Skråstreg-Bredpande*, *Stor Bredpande*, *Aurora*, *Grønåret Kålsommerfugl*, *Stor Kålsommerfugl*, *Dagpåfugleøje*, *Tidsselfugl*, *Græsrandøje*, *Engrandøje*, *Okkergul Randøje* og *Lille Ildfugl*. Okkergul Randøje og Lille Ildfugl er indikatorarter for ugødede naturarealer med overdrev og eng.

Terrænets sommerfuglefauna bør undersøges nærmere for at fastslå, om de ovennævnte, rødlistede og sårbare arter Rødlig Perlemorssommerfugl og Okkergul Pletvinge eventuelt forekommer på den militære del af Trelde Næs.

Biller

I 1999 og 2000 fik Vejle Amts naturafdeling foretaget en undersøgelse af billefaunaen ved Trelde Næs og Hyby Lund. Undersøgelse blev udført af billeekseperten Jan Boe Runge, EntoConsult, som et led i en amtlig undersøgelse af sjældne og truede organismer i naturen i Vejle Amt. Ved Hyby Lund, som er det militære område, blev alle naturtyper undersøgt, lige fra strandbredden, kystkliner, kystkrat og enge. Rapporten beskriver dette område som en meget interessant lokalitet hvad biller angår.

Resultaterne af undersøgelsen er beskrevet i "Bladloppen" nr. 19, 2002 (nyhedsbrev for Entomologisk Fagudvalg).

Nedenfor er gennemgået nogle af de særligt interessante billearter, som blev fundet på Hyby Lund.

Løbebiller (*Carabidae*)

- Sekspunktet Kvikløber (*Agonum sexpunctatum*): Udbredt men ikke almindelig. Lever på solåben, fugtig bund. Fundet på kystklinten.

Rovbiller (*Staphylinidae*)

- Tunnelrovbille (*Bledius nanus*): Arten er sjælden men kendt fra det meste af landet, i Jylland dog kun kendt fra Syd- og Østjylland. Lever på lerede havskrænter, hvor den er en tunnelgravende art. På Hyby Lund blev arten registreret under opskyl ved havskrænten..
- Øjenrovbille (*Stenus fossulatus*): Sjælden art. Lever især på fugtige havskrænter og løber fremme i solskin.

Stumpbiller (*Histeridae*)

- Klitstumpbille: Arten er udbredt men ret sjælden. Lever på sandbund ved stranden.

Blødvinger (*Cantharidae*)

- *Cantharis lateralis*: Arten er ret sjælden. Findes på skærmbloomster på åben bund, især nær stranden. På Hyby Lund blev arten fundet på skærmpflanter ved havskræntens fod.
- *Cantharis decipiens*: Arten er udbredt men ret sjælden. På Hyby Lund blev arten fundet på skærmpflanter ved havskræntens fod.

Malakitbiller (*Melyridae*)

- *Anthocomus rufus*: Meget udbredt, kendt fra hele landet, men ikke almindelig. Arten lever på tagrør. Billen på Hyby Lund blev ketsjet i de fugtige tagrørsområder hvor havskrænten er nogenlunde flad uden udskridning.

Tandbiller (*Cryptophagidae*)

- Tandbille (*Cryptophagus pubescens*): Arten er udbredt, ikke almindelig. Fundet i lave buske langs havskrænten

Skimmelbiller (*Corticariidae*)

- *Stephostethus angusticollis*: Billen er udbredt, men ikke almindelig. Findes især på gamle tørre grene. På Hyby Lund blev arten fundet i ret stort antal på forholdsvis tørre planter af kløver i en af de grønne kløfter der udgår fra stranden og op i skrænten.
- *Melanophthalma curticollis*: Fundet på Hyby Lund er det første fund i Østjylland. Opskyl på strandbredden nær havskrænten.

Bladbiller (*Chrysomelidae*)

- Skjoldbille (*Cassida vibex*): Billen er udbredt, men sjælden og meget stedegen. I Jylland kun i Østjylland. Fundet på tidsel.

Spidmusnudebiller (*Brentidae*)

- *Apion tenue*: Arten er sjælden og forekommer hyppigst i vore sydlige egne. Lever på ærteblomstrede, såsom Mark-Stenkløver. Billen er fundet på vegetationen på havskrænten ved Hyby Lund.

Snudebiller (Curculionidae)

- *Trachyploeus angustisetulus*: Arten er sjælden men kendt fra det meste af landet. Lever på roden af Håret Høgeurt. På Hyby Lund fundet på den soltørre solskrænt.
- *Calosirus terminatus*: Fundet langs havskrænten på Vild Gulerod. En sjælden art, som også er udpeget som **gullisteart (kategori X, opmærksomhedskrævende)**.
- *Tychius stephensi*: Efter 1960 er arten foruden fundet på Hyby Lund kun registreret to steder her i landet. **Arten er en rødlisteart og anført under kategori E (akut truet)**. Blev fundet på Sød Astragel, og på Rødkløver.
- *Tychius lineatulus*: Arten er ret sjælden. På Hyby Lund blev arten registreret på Bugtet Kløver i den kratagtige vegetation på skrænten nær stranden. **Gullisteart og anført under kategori X ("opmærksomhedskrævende")**.

Ældre fund

Tidligere er der gjort et billefund på Hyby Lund af stor interesse. Det drejer sig om løbebilleren Lille Flad Jordløber *Pterostichus longicollis*, som blev fundet første gang i landet på Hyby Lund i 1942, i tang og sand. Der bør fortsat være mulighed for at genfinde billen ved havskrænten ved Hyby Lund.

Øvrige insekter

Kæmpe-Gedehams (*Vespa crabro*) blev set i juni 2002 set i Kirstinebjerg Skov ved kysten. *Blå Vandnymfe sp.* blev set ved de 3 vandhuller i afdeling 5.

Bløddyr

Rød Skovsnegl er talrig i Kirstinebjerg Skov, *Sort Skovsnegl* i det åbne terræn. *Vinbjergsnegl* er talrigt forekommende på terrænet.

4.9 Sammenfatning af naturværdierne på Hyby Fælled Øvelsesplads*Sammenfatning af floraværdierne*

Skovene på Hyby Fælled Øvelsesplads er sammen med de øvrige Trelde Næs skove en velundersøgt botanisk skovlokaltet, hvis botaniske værdi er klassificeret som en "lokalitet af største betydning" (kategori 1, højeste værdi). Den er sat til en 1-lokalitet af følgende 3 grunde:

1. Forekomst af over 20 sjældne, halvsjældne eller biotopstypiske arter.
2. Forekomst af de to rødlistede, sjældne arter Kæmpestar og Stor Gøgeurt.
3. Sjælden biotop på landsplan: Et fornemt eksempel på artsrig løvskov på plastisk ler.

Derudover rummer terrænet en række beskyttede naturtyper som kystkliner, overdrev, eng, mose, vandløb og søer. Af sjældne plantearter fra disse naturtyper skal fremhæves den rødlistede Tyndakset Star samt Smuk Perikon, Blodrød Storkenæb, Mark-Tusindgylden, Nikkende Limurt og Kær-Svinemælk.

Særligt spektakulært er den meget store bestand af Hulkravet Kodriver, som blomstrer i tusinder i maj måned på terrænets overdrevsarealer, samt de 7-8 forskellige orkidéarter som blomstrer i de frodige krat ovenfor kystklinten.

Sammenfatning af faunaværdierne

Sammenfattende kan det konkluderes, at Hyby Fælled som del af det unikke naturområde Trelde Næs, udgør et meget vigtigt levested for en række dyrearter, herunder en del sjældne og truede arter.

Foruden en stor bestand af *Rådyr*, lever den sjældne og rødlistede *Skovmår* i Kristinebjerg Skov, og der yngler såvel *Grævling* som *Husmår* i terrænet. I Lillebælt uden for Hyby Lund ses både *Spættet Sæl* og *Marsvin*.

Fuglemæssigt rummer terrænet en rig og varieret fuglefauna, med op til 50 ynglende arter, heraf flere fåtallige som *Hvepsevåge*, *Spurvehøg*, *Tårnfalk*, *Grønspætte*, *Ravn*, *Nattergal*, *Sangdrossel*, *Bynkefugl*, *Rødstjert*, *Gulbug*, *Kærsanger*, *Jernspurv*, *Halemejse*, *Digesvale*, *Stillits* og *Gråsiskan*. Gulbug og Jernspurv er optaget på den såkaldte Gulliste over opmærksomhedskrævende arter.

Som insektlokalitet udmærker Hyby Fælled Øvelsesplads sig som levested for en række sjældne insekter, navnlig billearter, som har den unikke kystklint som levested. Her findes bl.a. den akut truede og rødlistede snudebille *Tychius stephensi*, samt de to gullistede og opmærksomhedskrævende snudebiller *Calosirus terminatus* og *Tychius lineatulus*.

4.10 Kulturhistorie

Skanse I, Fredningsnummer 3312:1

Femsidet jordværk, 130 x 80 m stort med front mod NNØ. Skansen har en foranliggende tør spidsgrav og delvis bevaret glacis. Struben åben, uden grav. Fremstår efter restaureringen i 1995 med brystning og 5 kanonbænke med tilhørende ramper. 4 traverser adskiller kanonbænkene. Blokhusets placering er markeret med jordvolde i struben i SSV. Strubens palisadeplacering/fodfolksbænk ligeledes markeret som jordvold, hvori indgangen til skansen ses i SØ.

Skansen omfatter hele matr.nr. 392 og fredningsgrænsen er identisk med matrikelskellet.

Skansen er græsklædt og tilstanden findes i orden.

Skanse II, Fredningsnummer 3312:2

Femsidet jordværk, 175 x 100 m stort med front mod NNV. Skansen har en foranliggende tør spidsgrav og åben strube uden grav. Indvendig ses 2 ramper til kanonstillinger og 3 store nye jorddækkede ammunitionsdepoter af beton. Ligeledes ses jordvolde i et rektangulært anlæg der markerer et blokhus.

Skansen omfatter hele matr. nr. 393 og fredningsgrænsen er identisk med matrikelskellet.

Skansen er græsklædt med enkelte træer. Tilstanden findes i orden og bør opretholdes.

Skanse III, Fredningsnummer 3311:5

Femsidet jordværk, 170 x 100 m stort med front mod NV. Skansen har en foranliggende tør spidsgrav og en åben strube uden grav. Indvendig ses 4 kanonstillinger med rester af beton og tilhørende ramper, samt rester af blokhus.

Skansen omfatter hele matr. nr. 276 og fredningsgrænsen er identisk med matrikelskellet.

Skansen er græsklædt og tilstanden findes i orden. Tilstanden med et tæt og slidstærkt græstæppe bør opretholdes.

Krigergrav, Fredningsnummer 3312:3

Et 4,5 x 4,5, m stort anlæg omgivet af en tjørnehæk. I Ø en 80 cm høj og 85 cm bred, med liljer dekoreret jerngitterlåge.

Selve mindestenen er 75 cm høj, 55 cm bred og 40 cm tyk. Den er anbragt ovenpå en 80 x 60 x 20 cm stor sten, i anlæggets V-ende modsat lågen. Teksten på mindestenen vender mod Ø og lyder:

Her hviler

Peter Andersen

Jonstrup

Mng. v. 1ste Rs. Jgc. 3. Comp. 152

Falden i Fægtningen

Den 30^e Juni 1849.

D.V.B. 30/6 74

Mindestenen har tidligere været flankeret af to store birketræer og en mindre sørgecypres. Birken i SV- hjørnet er for nylig blevet fældet. Anlægget inden for hækken er belagt med perlegrus.

Tilstanden er fin og bør bevares.

Vær opmærksom på at denne krigergrav er et fredet fortidsminde, selv om dens fredningsmæssige status endnu ikke er blevet tinglyst. Tinglysningen står Kulturarvsstyrelsen for, og vil formentlig finde sted i nær fremtid.

Diger

Vær opmærksom på at sten- og jorddiger er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens §4.

Kulturhistorie omkring skovområderne på øvelsespladsen

Ud fra "Generalstabens Kort" figur 10, ses at Egehaven og Kirstinebjerg Skov ved opmålingen i perioden 1867-1876 har været dækket af skov. Skovområderne har formentlig hørt til de 2-3 % af Danmarks areal som altid har været skovdækket.

Ligeledes ses de tre nordligste skanser, og at området også dengang blev anvendt til skydebaner og eksercerplads.

Udskiftningen i 1765 præger stadig Trelde Næs skovområderne tæt på øvelsespladsen, i og med at ejerskabet op til øvelsespladsen er fordelt på ikke mindre end 9 forskellige ejere.

Figur 10: Udsnit af Hyby Fælded Øvelsesplads fra Generalstabens Kort, 1867-1876.

5 Nuværende anvendelse af Hyby Fælled Øvelsesplads

Formålet med hærens uddannelse af værnepligtige og fast personel er at give den enkelte soldat og enhederne evnen til at samarbejde og løse pålagte opgaver såvel i fredstid som under krigsforhold. Uddannelse og indøvelse af disse opgaver og forhold finder sted på øvelsespladsens terræn og ved de tilhørende faciliteter. Mange af øvelsesaktiviteterne kræver god plads, hvilket stiller krav til terrænets udformning og størrelse.

Alle værnepligtige, der uddannes i hæren skal – uanset funktion – uddannes indenfor eksercits, idræt, skydeuddannelse, enkeltkæmperuddannelse, ABC-tjeneste (atom, biologiske, kemisk), førstehjælp, orientering samt signaltjeneste. Efterfølgende får soldaten tildelt en funktion – f.eks. som kører, radiosignalmand, forsyningshjælper mv. – opfulgt af en funktionsuddannelse.

5.1 Øvelsespladsens militære anvendelse

Hyby Fælled Øvelsesplads forvaltes af Telegrafregimentet, og anvendes dels af de til Fredericia Garnison hørende enheder, herunder Hærens Signalskole, dels af Hærhjemmевærnsenheder i Lokalforsvarsregion Fyn, Syd- og Sønderjylland og Fredericia Politi samt i mindre omfang af Hærens Kampskole, Hærens Sergentskole og Telegrafregimentets enheder i Haderslev.

Med henblik på uddannelse af soldater anvender Telegrafregimentet og Hærens Signalskole Hyby Fælled Øvelsesplads til øvelser med hjulkøretøjer samt grundlæggende infanteriuddannelse. Området rummer endvidere en række faciliteter i form af skydebaner, sprængningsområde, mindre bjærgningsområde, gravearbejdsområde og bivakområde.

Der kan gennemføres øvelser i et omfang til og med underafdelingsramme.

Hyby Fælled Øvelsesplads benyttes i princippet hver dag hele året, ofte også i nattetimerne, idet der afholdes øvelser af forskellige karakter, hovedsageligt i den vestlige og nordlige sektor, idet den østlige sektor til dels friholdes som skydeområde. Terrænet anvendes ofte i weekenderne af Hjemmевærnet og politiet. På særlige travle øvelsesdage kan der opholder sig op til flere hundrede soldater på øvelsespladsen.

Den daglige grund- og funktionsuddannelse samt enhedsuddannelse af underafdelingsstørrelse med et stort antal signaltekniske køretøjer samt befalingsmandsuddannelse finder sted over hele terrænet. Dette indebærer, at der graves stillingsområder i størsteparten af øvelsesterrænet. Begrænset kørsel med bælte køretøjer finder sted i den vestlige sektor ad tvangsspor. –Aktiviteter på øvelsespladsen medfører ikke umiddelbart nedslidning af terrænet.

Ved skarpskydning på øvelsespladsen vil den østlige del af øvelsesterrænet samt et område på Lillebælt være afspærret, hvilket medfører at dele af stranden ud for øvelsespladsen er lukket.

5.2 Faciliteter og brug

Skydebaneanlæg

Skydebaneanlægget, der er placeret i den østlige del af øvelsesterrænet – syd for Kirstinebjerg Skov, består af to langdistancebaner på 200 meter (benævnt henholdsvis Bane Nord og Bane

Syd), en langdistancebane, der snarest forventes nedlagt samt en kortdistancebane på 25 m. som nedlægges i 2002.

Skydebanerne anvendes til skydning med lette våben (gevær, let maskingevær, pistol, instruktionsvåben).

Skydebanerne er placeret med skudretning ud over Lillebælt.

I den østlige del af terrænet – henholdsvis i syd-østkant samt for enden af Nærkampvej – er placeret to ballonmaster, der har til formål, at oplyse om skydninger, når ballonerne er højeste. Endvidere tjener de nævnte ballonmaster det formål, at advare sejlene om sikkerhedsområdet på Lillebælt.

Handlebaner

Ud over de på øvelsespladsens faste skydebaneanlæg gennemføres der handlebaner med skarp ammunition med reduceret fareområde i størstedelen af terrænet.

Bjergningsområde

Flotbringningsøvelser (eks. øvelser hvor fastkørte køretøjer trækkes op fra vådområder) kan gennemføres i følgende sektorer: E-kant VII, VIII.

Sprængningsområde

Sprængningsområde til uddannelse i sprængninger med op til 100 gram finder sted i sektor XI.

Gravning

Feltbefæstningsarbejde (nedgravede stillingsanlæg, bivuakering mv. kan udføres i størstedelen af øvelsesområdet dog med følgende undtagelser:

- På skydebaner- og anlæg.
- I skanserne.
- På pladserne syd og vest for Skanse 2.
- Ved ammunitionsmagasinerne.
- På udlejede arealer.
- I haver ved boliger.

Færdsel på øvelsespladsen

Hjulkøretøjer: De anlagte veje på øvelsespladsen er forbeholdt hjulkøretøjer, idet kørsel ikke må finde sted i følgende områder:

- På skydebaner udenfor anlagte veje.
- Inden form bombe (kæder) ved ammunitionsmagasinerne undtagen ved på- og aflæsning af ammunition.
- I skove uden for anlagte veje.
- I områder, der af hensyn til øvelsespladsens renovering fra tid til anden måtte være tilsået med landbrugsafgrøder.
- Ved Skanse 1 og 2.

Ovenfor nævnte restriktioner gælder ikke for kasernepersonel samt skovdriftentreprenører.

Bæltekøretøjer: Kørsel med bæltekøretøjer må kun ske ad tvangsspor i nord-sydgående retning i sektor I, VI, VII og VIII, dog under iagttagelse af følgende:

- Vejsystemet må kun anvendes ved kørsel til og fra øvelser.
- Til- og frakørsel skal ske af Rullebane.
- Bremsprøver skal afholdes på Rullebane.

Nærkampus

Beliggende på Nærkampvej i sektor IV anvendes i forbindelse med den grundlæggende uddannelse primært af uddannelsesstyrken. Brug af kanonslag samt skydning i huset er forbudt.

Håndgranatbane

Den i sektor IV anlagte håndgranatbane anvendes kun til træning med øvelseshåndgranatbane.

Flugtskydebane

Regimentet har udlejet et område syd for Kirstinebjerg Skov til Fredericia og Omegn Jagtforening, hvor der er etableret et anlæg. Jagtforeningen har opført et mindre klubhus.

Civil skydebane

På øvelsespladsens sydøstlige område i sektor II er der etableret en civil 50 meter kortdistancebane med klubhus ejes af Fredericia Skytteforening.

Hundetræning

Regimentet har i sektor XIII udlejet et areal til hundetræning hvorpå Fredericia Civile Hundeførerforening har opført et klubhus.

Særlige bestemmelser

Jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 2002 må anvendelse af støjkilder, herunder skydninger med krigs- og øvelsesammunition, brug af generatorer, sprængning, kanonslag samt kørsel med hjulkøretøjer, ikke foregå stationært i områder placeret nærmere end 200 meter fra nærmeste bolig beliggende uden for det samlede øvelsesområde.

Fordeling af øvelsестerræn

Øvelsesområder til brug for garnisonerede enheder rekvireres ved Kaserneelementet. Faste civile brugere af terrænet rekvirerer årligt forud for efterfølgende år ved kaserneelementet.

5.3 Civile brugere

Hundetræning på bane, litra 2 q, samt klubhus.

Flugtskydning litra 6 a.

Orienteringsløbeklub.

Politiets uddannelser

Hjemmeværn

6 Forsvarets nuværende drift og pleje af terrænet

6.1 Generelt

Øvelsespladsen forvaltes og administreres af kaserneelementet på Ryes Kaserne.

6.2 Terrænvedligeholdelse

Terrænvedligeholdelse forstås af kaserneelementet, og omfatter typisk:

- Reparation og vedligeholdelse af veje og spor
- Vedligeholdelse af grøfter
- Reparation af markskader
- Græsslåning på ikke-udlejede arealer
- Beskæring af hegn og anden bevoksning
- Vedligeholdelse af skydeanlæg
- Høslet eller grønthøstning som typisk foregår gennem en forpagtningssaftale.
- Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo.

Som hovedregel påhviler det hver enkelt øvelsesbruger at efterlade øvelsespladsen i sober, intakt og funktionel stand. Dette indebærer bl.a. at gravearbejder skal sløjfes, veje rengøres, uddannelsesmaterialer inddrages og afmærkningsmateriel (minestrimler m.m) skal fjernes umiddelbart ved øvelsens afslutning. Forvoldte skader skal søges afhjulpet. Såfremt den direkte bruger ikke umiddelbart kan løse opgaverne, fordi man ikke råder over det nødvendige materiel, materialer m.m., skal det straks meldes til kaserneelementet.

Reparation og vedligeholdelse af veje og spor

Asfaltveje vedligeholdes for bygningsvedligeholdelsesmidler. Løbende vedligeholdelse af grusveje udføres af personel fra kaserneelementet. Materialer indkøbes for bygningsvedligeholdelsesmidler. Større vedligeholdelsesarbejder udføres af civil entreprenør for bygningsvedligeholdelsesmidler. Skovveje vedligeholdes af Forsvarets Bygningstjeneste i forbindelse med skovdriften.

Vedligeholdelse af grøfter

Løbende vedligeholdelse udføres af kaserneelementet efter behov. Større renoveringsopgaver af civil entreprenør for bygningsvedligeholdelsesmidler.

Reparation af markskader

Skal i muligt omfang udføres af skadevolderen. Derudover udføres reparation af kaserneelementet.

Græsslåning på ikke-udlejede arealer

Græsslåningen udføres af kaserneelementet efter behov, for at undgå at arealerne gror til med tjørn og andet uønsket bevoksning. Derved kan arealerne til stadighed anvendes til uddannelse, og forbliver i god bæredygtig stand.

Græsset på fredede skanser afgræsses af får.

Der foretages eftersåning af græsset på skanserne i nødvendigt omfang for at holde græsdækket fuldstændigt.

Beskæring af hegn og anden bevoksning

Hegn langs veje beskæres, så grøfter kan oprenses, og vejene har et tilstrækkeligt fritrumsprofil. Hegn i terrænet beskæres, når de breder sig for meget. Gyvel beskæres, så den ikke bredder sig yderligere. Beskæringen udføres af kaserneelementet.

Træerne på Skanse 2 beskæres for nedhængende grene, så der kommer lys nok til, at en frodig græsvækst kan opretholdes. Dette for at holde på jorden, så jordskred undgås.

Vedligeholdelse af skydeanlæg

Skydeanlæg vedligeholdes af kaserneelementet.

Høslæt og grønthøstning

Kaserneelementet har via 2 forpagtningskontrakter bortforpagtet ca. 44,5 ha græsarealer. Arealerne må anvendes til høslæt og/eller grønthøstning. Arealerne må ikke braklægges. Det er ikke tilladt at anvende kemiske plantebeskyttelsesmidler (ukrudtsbekæmpelse, vækstregulering, svampekæmpelse, insektbekæmpelse m.v.) på de forpagtede arealer. Forpagteren er forpligtet til at slå græsset, således at arealet bevarer sin status/udseende, samt drage omsorg for, at græsset stedse bevares i god kraftig stand.

Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo

Kæmpe-bjørneklo bekæmpes af kaserneelementet ved slåning eller rodstikning, hvor dette er muligt arbejdssikkerhedsmæssigt og tidsmæssigt. Herudover er der iværksat indhegning af skrænter, og udsat lejede får med henblik på bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo.

Den sydlige del af fredsskovsområdet samt de sydlige dele af skrænterne er i forbindelse med planprocessen blevet indhegnet, og der er udsat får til bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo. Forsvarets Bygningstjeneste er ansvarlige for projektet. For nærmere beskrivelse af projektet, se afsnit 9.7: Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo.

6.3 Jagt og Vildtpleje

Garnisonskommandanten afholder 3 hagljagter om året med deltagelse af ca. 40 jægere hver gang. Kommandanten afholder jagterne som kontaktvirksomhed til byen og som personalepleje for sine medarbejdere.

Det årlige jagtudbytte udgør 8-10 stykker råvildt, 3-7 fasaner, 1-3 harer, 1 ræv, 1-2 snepper og 1-2 duer.

Der er anlagt 10 vildtagre på i alt 1,5 ha. Til fodring af fasaner anvendes der 3 tons hvede årligt. Kornet anvendes i et antal fodertønder samt strøs på grusvejene.

Flere steder slås overdrevarsarealerne i striber af hensyn til vildtplejen.

6.4 Skovdrift

Skovdriften varetages af Forsvarets Bygningstjeneste og udføres af en tilsynsførende skovfoged.

6.5 Ressourcer

Der anvendes ca. 1 årsværk til pleje af øvelsespladsen. Herudover anvendes 1 årsværk til drift af skydebaner hvoraf ca. ½ årsværk anvendes til vedligeholdelse af skydeanlæg og resten til fremstilling af- og forvaltning af skydeskiver og skydebanemateriel. De 2 anførte årsværk er kasernearbejdere.

6.6 Materiel

Til vedligeholdelse af øvelsespladsen råder regimentet over:

- Almindelig traktor med tilbehør
- Slagleklipper
- Buskrydder
- Kost
- Flishugger
- Hegnsklipper

7 Hidtidige regler for offentlighedens adgang

Følgende tekst er fra opstillede standere som forefindes ved alle indgange til øvelsespladsen:

Adgang til civil færdsel gives på følgende betingelser:

- 1 Enhver skade på person eller civil ejendom som følge af tilstedeværelse på øvelsespladsen er forsvaret uvedkommende.
- 2 Færdsel til fods eller på cykel (ikke knallert) kun ad
 - Fælledvej
 - Nordre Ringvej
 - Nordre Kobbelvej
 - Egehavevej
 - Stierne til Skanse 1 og 2(Dette er markeret med farve på kort som følger adgangsbestemmelserne)
- 3 Børn (under 14 år) har kun adgang ifølge med voksne.
- 4 Hunde skal føres i snor.
- 5 Afbrækning af grene og lignende er forbudt.
- 6 Henkastning af enhver form for affald er forbudt.

Adgang forbudt

På hverdage mandag-fredag i tiden kl. 7.00-16.00,

- Alle dage fra solnedgang til solopgang,
- Under øvelse når skilt: ”Adgang Forbudt Øvelse” er opsat ved de 4 adgangsveje.

Anvisning fra militært personel skal øjeblikkeligt efterkommes.

Af foreninger m.fl., som er faste brugere af øvelsespladsen kan nævnes:

- Fyrværco A/S. Afprøvning af fyrværkeri.
- KFUM-spejderne Bülow's gruppe. Leje af areal til spejderformål.
- Grundejerforeningen Ryeshøj. Passage af øvelsespladsen på natursti og skovvejen til Radar Post Nord.
- Treldeparkens Grundejerforening. Passage af forsvarets areal på natursti og skovvejen til Radar Post Nord.
- Carl M. Madsen. Opstilling af bistader. Kontrakt opsagt fra 1. november 2002.
- Fredericia civile Hundeførerforening. Leje af areal til hundetræning samt opstillet klubhus.
- Fredericia Paint Ball Klub 94. Skydning med Paint Ball.
- Fredericia Skytteforening. Areal til 50 m. kortdistancebane samt klubhus.
- Herudover benyttes terrænet lejlighedsvis af skoler og diverse foreninger m.fl.
- Fredericia og omegns jagtforening.

8 Lovmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger

8.1 Generel lovpraksis for forsvarets arealer

De gældende regler for benyttelsen af offentligt ejede arealer er som hovedregel ligeledes gældende for benyttelsen af forsvarets arealer. Der gælder dog tillige for anvendelsen af forsvarets arealer, at det skal være muligt for forsvaret at gennemføre den nødvendige uddannelse af danske soldater. I det omfang forsvarets benyttelse af arealerne til uddannelses- og øvelsesvirksomhed kan gennemføres, og sikkerhedsmæssige hensyn ikke taler imod, skal offentlighedens adgangsmuligheder til forsvarets arealer søges tilgodeset under hensyntagen til den nødvendige beskyttelse af naturen.

Afvejningen i nærværende drifts- og plejeplan mellem den militære benyttelse og naturbeskyttelseshensynene på terrænet forventes derfor at foregå i et samarbejde mellem de statslige myndigheder (Forsvaret og Skov- og Naturstyrelsen) og de administrerende myndigheder ved amt og kommune, således at administrationen af relevant lovgivning sker ud fra en samlet vurdering.

I det følgende er gennemgået de lovgivningsmæssige brugsbegrænsninger eller bindinger, som har særlig relevans for Hyby Fælled Øvelsesplads. Udover de nævnte, findes der et antal love eller bekendtgørelser, som regulerer forhold i det åbne land, f.eks. bekendtgørelsen vedrørende anvendelse af slam, spildevand og kompost til jordbrugsformål.

8.2 Planloven

Bekendtgørelse af lov om planlægning (LBK nr. 518 af 11/6 2000) har til formål at sikre en overordnet planlægning og hensigtsmæssig udvikling i hele landet og i de enkelte amtskommuner og kommuner. Loven skal samtidig sikre at planlægningen forener de samfundsmæssige interesser og medvirke til at værne om landets natur og miljø.

Hvor den overordnede landsplanlægning varetages af *landsplandirektiver*, udstikkes retningslinier for den enkelte amtskommune og Hovedstadsområdet af *Regionplaner*. Regionplanerne må ikke stride imod landsplannemæssige interesser (landsplandirektiver) og omfatter en periode på 12 år (men revideres hvert 4. år). Regionplanerne udpeger bl.a. områder med særlig naturbeskyttelsesinteresse, beliggenhed af skovrejsningsområder, kvaliteten af vandløb og søer samt områder med drikkevandsinteresse. Det er den enkelte amtskommune, der er planlægningsmyndighed for regionplanerne.

For den enkelte kommune skal der foreligge en *kommuneplan*. Kommuneplanen fastlægger en hovedstruktur for hele kommunen og angiver de overordnede mål for udvikling og arealanvendelse i kommunen. Kommuneplanen må ikke stride imod regionplanen.

Kommunalbestyrelsen kan endvidere udarbejde *lokalplaner*. Hvor kommuneplanerne gælder for hele kommunen, gælder lokalplanerne for et enkelt område og fastlægger mere detaljeret, hvordan området skal se ud. Ifølge Planlovens § 13, stk. 2 skal der altid udarbejdes lokalplaner før der gennemføres større bygge- og anlægsarbejder, herunder nedrivning af bebyggelse. Afgørelsen af om der foreligger lokalplanpligt i den konkrete situation træffes af kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. Opførelse af stationære kulisse-anlæg på et militært terræn i landzone er et eksempel på et anlæg, som normalt vil kræve udarbejdelse af en lokalplan.

Kommunen er planlægningsmyndighed for såvel kommuneplaner som lokalplaner.

Landzonetilladelse

I Planlovens kap. 7 opdeles landet i byzoner, sommerhusområder og landzoner og begrænsninger for anvendelse i de enkelte zoneområder defineres. Øvelsesområdet er beliggende i landzone. I henhold til planlovens § 35 må der ikke foretages udstykning, opføres ny bebyggelse eller ske ændring i anvendelsen af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer i landzone uden tilladelse fra landzonemyndigheden (I dette tilfælde Fredericia Kommune).

Afgørelsen af, om zonetilladelse er påkrævet træffes af kommunen. På forsvarrets arealer vil etablering eller flytning af permanente, militære anlæg og opstilling af faste terrænpunkter normalt kræve zonelovstilladelse fra kommunen. Det er kommunen, der træffer afgørelse om, hvorvidt der kræves zonelovstilladelse.

Anlæg m.v., som etableres midlertidigt, men som ikke er fjernet inden 1 måned fra etablering, regnes som permanente.

8.3 Status i Vejle Amts Regionplan 2001 til 2013

Særlig værdifuld natur

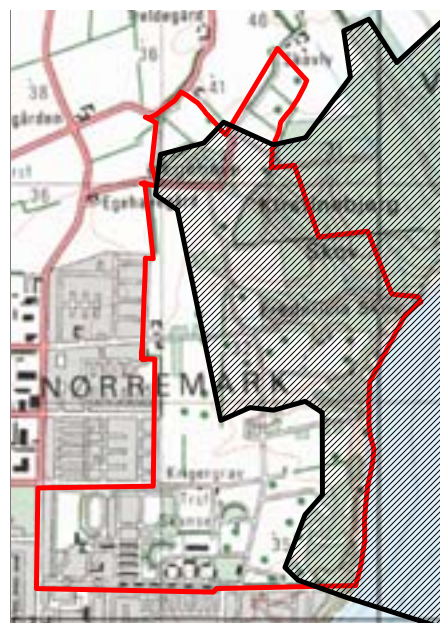
Kirstinebjerg Skov og en ca. 2-300 meter zone langs kysten ind i landet er del af området omkring Trelde Næs-skovene, der er udpeget som særlig værdifuld natur. De særligt værdifulde naturområder er karakteriseret ved, at de rummer sjældne arter eller naturtyper. I de fleste tilfælde har områderne en stor rigdom af arter, som er specielt knyttet til en bestemt naturtype. De særligt værdifulde naturområde er særligt vigtige i prioriteringen af indsatsen for at bevare og styrke plante- og dyrelivet

Værdifuld landskab

Store dele af øvelsespladsen er udpeget som værdifuldt landskab, se figur 11. Værdifulde landskaber er områder der i kraft af indhold og variation er særligt attraktive og derfor har en særlig værdi for friluftslivet. De værdifulde landskaber skal friholdes for bebyggelse og anlæg, der ikke er lokalt nødvendige. Hvis der gives tilladelse til byggeri eller anlæg skal der ske en nøje tilpasning til landskabet.

Kystnærhedszonen

Hele østkysten i Vejle Amt er omfattet af kystnærhedszonen – en ca. 3 km bred zone langs kysten. Formålet med kystnærhedszonen er, at kystlandskabet skal beskyttes og samtidig skal kunne benyttes. Kystnærhedszonen omfatter alle arealer i landzone og sommerhusområder. Zonen skal søges friholdt for bebyggelse og anlæg, som ikke er afhængig af kystnærhed. Det åbne landskab er en truet og begrænset ressource, og presset på kysterne er stort. Nye udlæg i kystzonen skal derfor begrundes – enten funktionelt eller planlægningsmæssigt – og således, at landskabs- og naturhensyn gives en høj prioritet. Der må ikke udlægges nye sommerhusområder inden for

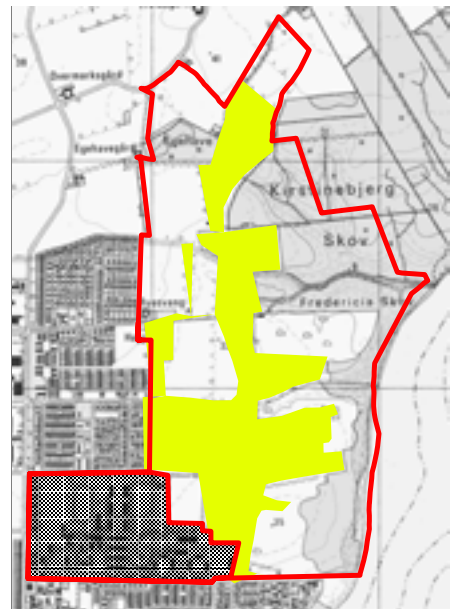
Figur 11: Rød markering viser Hyby Fæled Øvelsesplads, sort skravering viser området udpeget som værdifuldt landskab.

kystnærhedszonen. På kyststrækninger og strandbredder, der ligger inden for naturbeskyttelseslovens 300 m's strandbeskyttelseslinie, skal der udvises særlig tilbageholdenhed med en mere intensiv arealanvendelse.

Ny natur

Med de udpegede områder til ny natur og nye økologiske forbindelser skal der skabes en bedre sammenhæng mellem naturarealer, så der kan ske en udveksling mellem bestande og opretholdes en dynamisk og mangfoldig natur. Områderne skal så vidt mulig friholdes for aktiviteter og anlæg, der forringer denne mulighed. Ved byggeri og anlæg, der nødvendigvis skal placeres i områderne, vil der blive stillet krav om foranstaltninger, der sikrer hensynet til en mere sammenhængende natur.

Hvis byggeri og tekniske anlæg helt undtagelsesvist placeres i områder til ny natur, skal det gøres således, at den resterende del af området til ny natur stadig kan realiseres. I det omfang de økologiske forbindelser nødvendigvis må inddrages til andre formål, vil der blive stillet krav om foranstaltninger, der sikrer den økologiske forbindelseslinies funktion. Hvor nye tekniske anlæg passerer økologiske forbindelser, vil det være et krav, at der etableres faunapassager, hvor der er behov for det. Der bør udarbejdes kommunale planer for sikring og forbedring af de økologiske forbindelser i byområderne.

Figur 12: Rød markering viser Hyby Fæled Øvelsesplads, gul markering viser amtets udpegninger til Ny Natur.

Den nuværende lovlige anvendelse kan fortsætte som hidtil. Amtsrådet vil søge nye naturområder etableret i samarbejde med lodsejerne f.eks. ved indgåelse af frivillige aftaler. For at opnå resultater er det nødvendigt at tage udgangspunkt i den enkelte ejers situation. I særlige tilfælde kan erhvervelse eller fredning komme på tale. Afgrænsningen mellem bebyggelse og ny natur eller økologisk forbindelse fastlægges i forbindelse med lokalplanlægningen på baggrund af konkrete vurderinger f.eks. af områdets sårbarhed over for bebyggelse og øget belastning.

Økologiske forbindelser

Den nordlige halvdel af Ryes Kaserne er udpeget som økologisk forbindelsesområde således at øvelsespladsens og kystområdets dyre- og planteliv har en forbindelse til de bagvedliggende naturområder. Derved sikres den stadige udveksling mellem bestandene, som er nødvendig for at opretholde en rig, sund og mangfoldig natur. Regionplanens forholdsvis brede korridorer for nye økologiske forbindelser skal opfattes som rammeområder, inden for hvilke der skal søges sikret forbindelser for planter og dyr. Korridorernes forløb vil endvidere kunne justeres i forbindelse med konkrete planlægnings- og projektsager.

De internationale naturbeskyttelsesområder og de nuværende naturområderne udgør tilsammen de eksisterende økologiske forbindelser. Etablering af natur i områder udlagt til ny natur supplerer dette til en sammenhængende grøn struktur.

Skovrejsning

Området omkring Skanse 1 og en kile ud mod Lillebælt mod nord og syd er udpeget som område hvor skovrejsning er uønsket. Skovrejsning er ikke ønskelig af hensyn til områdernes nuværende natur- og landskabsværdier samt i visse tilfælde af hensyn til kulturhistorien.

Der er ikke udpeget egentlige områder til skovrejsning på øvelsespladsen.

Vandløb

Ingen af vandløbene på øvelsespladsen er særligt målsatte eller på anden måde udpeget i regionplanen. Dette kan skyldes deres begrænsede størrelse og hovedfunktion blot som afledning af vand.

Områder med drikkevandsinteresser

Øvelsespladsen ligger ikke på et område med særlige drikkevandsinteresser, men umiddelbart sydvest for Ryes Kaserne, samt på ca. 0,2 ha af kasernens sydvestlige område, findes et område med drikkevandsinteresser.

For at sikre en tilstrækkelig, uforurenet og velbeskyttet grundvandsressource til dækning af det fremtidige behov for rent drikkevand har Amtet udpeget områder med drikkevandsinteresser. Områder med drikkevandsinteresser udgør størsteparten af amtets areal, og her findes der mange steder grundvand af god kvalitet. Denne klassificering af grundvandet er grundlaget for amtets prioritering af oprydningen af forurenede grunde og for den forebyggende indsats i forhold til byudvikling, indvinding af råstoffer og andre grundvandstruende arealanvendelser.

Vandboringer

Der findes ingen vandboringer på eller tæt ved øvelsespladsen.

Særligt værdifulde havområder

Ud for øvelsespladsen er Lillebælt klassificeret som et særligt værdifuldt havområde. Sådanne naturområder på havet skal sikres et mangfoldigt og varieret dyre- og planteliv.

Støjkonsekvenszoner ved militære øvelsesarealer

Et støjkonsekvensområde i forbindelse med forsvarets anlæg og de af forsvaret benyttede skydebaner m.v. er ifølge regionplanen udlagt i en zone på 1 km rundt om øvelsespladsen. Forsvaret oplyser imidlertid at 1 km støjkonsekvenszonen var en generel zone, der i 1998 blev afløst af en beregnet støjkonsekvenszone. Der henvises til Miljøstyrelsens bekendtgørelse om støjregulering, bekendtgørelse nr. 468 af 13. juni 2002. Inden for konsekvensområdets afgrænsning kan der normalt ikke etableres nye institutioner eller andre støjfølsomme aktiviteter i øvrigt.

Hvorvidt der i visse tilfælde kan etableres typer af støjfølsomme aktiviteter inden for konsekvensområdet beror på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde på baggrund af Miljøstyrelsens vejledning nr. 8/1997 for beregning af støjkonsekvensområder omkring forsvarets øvelsesområder.

Rekreative stiforløb

Amtet har udpeget et stiforløb på/langs vejen Egehøvevej, syd om Egehøven og videre nordpå ud af øvelsespladsen. Stiforløbet vil give adgang til en flot tur rundt på Trelde Næs.

I omgivelserne til de rekreative ruter må der ikke etableres landskabs- eller miljøfordingende anlæg eller disponeres på en sådan måde, at der sker en forøgelse af motortrafikken, der kan ændre ruternes nuværende karakter.

8.4 Kommuneplanlægning

Byzone

Ryes Kaserne er udpeget som byzone med en nordøstlig udbredelse op til bøgebevoksningen omkring bunkeranlægget, litra 7 c, (foruden Skanse 3) og med afgrænsning med garageanlægge i øst.

Fredericia Kommuneplan

Fredericia Kommune er opdelt i 7 planområder hvor Hyby Fælled Øvelsesplads ligger i planområde Fredericia Nord. Fredericia Nord er igen opdelt i forskellige rammeområder hvoraf Ryes Kaserne ligger indenfor ”Offentlige områder” og øvelsespladsen ligger indenfor ”Det åbne land”.

Fredericia Nord, Offentlige områder, nr. O.14, gældende for Ryes Kaserne

Udpeget som særlig anvendelse for kaserne og lignende funktioner, der kan indpasses uden at ændre områdets karakter.

Fredericia Nord, Det åbne land, nr. L1, Egentlige og særlige naturområder

De egentlige naturområder skal fastholdes som sådanne, og den ønskelige naturtilstand skal fastholdes ved pleje. De særlige naturområder skal friholdes for bebyggelse og anlæg, som ikke er lokalt nødvendige. Hvor byggeri tillades, skal tilpasning til omgivelserne prioriteres højt. Områdernes muligheder som friluftsområder skal søges udbygget. Begge former for naturområder er omfattet af loven om kystbeskyttelse. Hovedparten af området anvendes til øvelsesterræn. Denne anvendelse kan fortsætte.

Figur 13: Rød markering viser opdelingen af kommuneplanens udpegninger.

Fredericia Nord, Det åbne land, nr. L2, Militært øvelsesterræn

Arealet anvendes til militært øvelsesterræn m.v. Arealets fremtidige anvendelse fastholdes til militært øvelsesterræn m.v., og rekreativt område på længere sigt. Arealernes lovlige anvendelse som militært øvelsesterræn kan fortsætte. Eksisterende større beplantninger, Kirstinebjerg Skov m.v. bevares. Hyby Fælled Øvelsesplads anvendes til uddannelsesvirksomhed for de til området knyttede enheder. Der må ikke udlægges arealer til støjfølsom anvendelse indenfor 1 km fra militære anlæg af ovennævnte type, før det ved undersøgelser er godtgjort, at der ikke er miljømæssige problemer forbundet hermed.

De historiske skanser bevares. Der kan som hidtil fastlægges bestemmelser for forsvarets øvelsesarealer og omkring skydebaner, som begrænser almenhedens færdsel.

Såfremt der opføres lovligt byggeri i området må etageantallet ikke overstige 2,5 etager.

8.5 Naturbeskyttelsesloven

Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse (LBK nr. 835 af 1/11 1997) skal medvirke til at værne landets natur og miljø så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.

Naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelsesbestemmelser omfatter bl.a. en række naturtyper, beskyttelseslinier for nogle markante landskabslementer, samt offentlighedens adgang.

Beskyttede naturtyper m.v.

Naturbeskyttelseslovens (NBL) indeholder en række bestemmelser om beskyttelse af naturtyper. Det drejer sig om:

- ♦ Søer, vandløb, heder, moser, strandenge, ferske enge, overdrev m.v (Nbl. §3)
- ♦ Sten og jorddiger (NBL §4)
- ♦ Klitfredede arealer (NBL §§8-11)
- ♦ Fortidsminder (NBL §§12-14)

I det følgende gives en kort beskrivelse af, hvilke restriktioner, der gælder for de beskyttede naturtyper, der forefindes på øvelsespladsen. Der henvises i øvrigt til siderne 20-53 i Skov- og Naturstyrelsens "Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper", fra 1993.

Søer og vandløb

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af naturlige søer, hvis arealet er over 100 m², eller af vandløb eller dele af vandløb der er udpegede som beskyttede efter loven. Dette gælder dog ikke for sædvanlige vedligeholdelsesarbejder i vandløb.

Søer, mindre end 100 m², er beskyttede, når de ligger i en af de beskyttede naturtyper, hvis samlede område er på 2500 m² og derover. Søen vil her være beskyttet som en integreret del af området. Derudover er søer under 100 m² beskyttede, når de indgår som en del af et beskyttet vandløb eller ligger inden for fredskov.

Moser, heder, strandenge, strandsumpe og lignende samt ferske enge og overdrev

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af moser, heder, strandenge, strandsumpe og lignende samt ferske enge og overdrev, når sådanne naturtyper enkeltvis, tilsammen eller i forbindelse med søer er større end 2500 m² i sammenhængende areal. Det skal her bemærkes,

at pleje af arealerne i form af slåning, græsning eller lignende ikke strider mod denne bestemmelse.

Små biotoper, der er mindre end 2500 m², er i øvrigt omfattet af beskyttelsesordningen, hvis de støder op til eller indgår i arealer med andre beskyttede naturtyper, og det samlede areal er 2500 m² eller derover.

Bygge- og beskyttelseslinier

Udover ovennævnte naturtype-beskyttelse fastsætter Naturbeskyttelsesloven beskyttelseslinier for en række markante landskabselementer:

- ♦ Strande (NBL §15)
- ♦ Søer og åer (NBL §16)
- ♦ Skove (NBL §17)
- ♦ Fortidsminder (NBL §18)
- ♦ Kirker (NBL §19)

Beskyttelseslinierne administreres af amtet.

Strandbeskyttelseslinien

Der må ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder og kyststrækninger, som ligger inden for kystbeskyttelseszonen på 300 m. Beskyttelseslinien var tidligere 100 m men med **lov nr. 439 af 1. juni 1994** om ændring af lov om planlægning og lov om naturbeskyttelse (Beskyttelse af kystområderne) blev Naturbeskyttelseslovens klitfrednings- og strandbeskyttelseslinie, jf. §§ 8 og 15, udvidet fra 100 m til 300 m.

Bestående forsvarsanlæg er undtaget fra denne beskyttelseslinie ifølge § 15, stk. 2, 4.

Sø- og åbeskyttelseslinien

Indenfor en afstand af 150 m fra søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinie i henhold til tidligere lovgivning, er der forbud mod at placere bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master m.v.), foretage ændringer i terrænet, beplantning og lignende Midlertidige terrænændringer, som f.eks. nedgravning af ledninger kræver ikke dispensation, såfremt terrænet straks retableres til det oprindelige udseende. Vandløb med beskyttelseslinier er vandløb, der 1. september 1983 var offentlige og havde en bundbredde på mindst 2 m.

Skovbyggelinien

Indenfor en afstand af 300 m fra skove er der normalt forbud mod at placere bebyggelse. Denne bestemmelse gælder ikke for nye anlæg til egentlige forsvarsformål, der placeres indenfor de naturlige rammer af eksisterende forsvarsanlæg.

Fortidsminder: Sten- og jorddiger

Der må ikke foretages ændringer i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende.

Fra 1. august 2001 er den generelle beskyttelse af sten- og jorddiger udvidet til at gælde:

- alle stendiger
- alle offentligt ejede diger
- alle diger på og ved beskyttede naturtyper som enge, overdrev, heder o.lign. - uanset om de er vist på de trykte kort eller ej.

På kortbilagene til denne plan er ovenstående sten- og jorddiger indtegnet.

Fortidsminder og beskyttelseslinier

Synlige eller tinglyste fortidsminder er fredet i medfør af Naturbeskyttelseslovens § 12. Dette betyder, at der ikke må foretages ændringer i tilstanden af fortidsminderne. Ifølge lovens § 13 må der på fortidsminder og inden for en afstand af 2 meter ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes. Der må heller ikke anvendes metaldetektor. I lovens § 18 står der herudover, at der ikke må foretages ændring i tilstanden af arealet inden for 100 meter fra fortidsminder, der er beskyttet efter bestemmelserne i §12. Der ikke må ikke etableres hegn, placeres campingvogne og lignende. Forbudet gælder dog ikke for 1) landbrugsmæssig drift bortset fra tilplantning, 2) gentilplantning af skovarealer, der ligger uden for 2-meterzonen, 3) beplantning i eksisterende haver samt 4) sædvanlig hegning på jordbrugsejendomme. Lovens § 18 administreres af amtet.

Offentlighedens adgang til naturen

Naturbeskyttelseslovens kapitel 4 indeholder regler om offentlighedens adgang til naturen. For militære områder reguleres færdslen dog igennem *Lov om ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder* (Lov nr. 336 af 6/6 1991) med tilhørende *Bekendtgørelse om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder og andre militære områder* (BEK nr. 64 af 30/01/2002). Særligt henledes opmærksomheden på bekendtgørelsens §1 stk. 2, hvoraf det fremgår at bestemmelser om offentlighedens adgang til det enkelte terræn skal fremgå af drifts- og plejeplanen. Af §4 fremgår det endvidere hvorledes andre militære områder end skydeområder skal afmærkes.

Særlige retningslinier for administration af naturbeskyttelsesloven på forsvarets arealer

Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet nogle retningslinier for administrationen af de generelle beskyttelsesbestemmelser i Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4 set i forhold til forsvarets anvendelse af øvelsespladser og skyde- og øvelsesterræner. Retningslinierne vedlægges som bilag 6.

8.6 Plejepligt af beskyttede naturtyper og fortidsminder

Det forudsættes, at de statslige arealforvaltende myndigheder løbende træffer de foranstaltninger, som er nødvendige for at holde deres arealer i en rimelig stand (Naturbeskyttelsesloven § 52). Det bemærkes, at amtskommunerne i forbindelse med udøvelse af tilsynet i medfør af Naturbeskyttelsesloven § 73 kan gøre statslige arealforvaltende myndigheder opmærksom på eventuel manglende pleje.

Plejepligten indebærer, at den pågældende myndighed har ansvaret for, at de pågældende områder ikke varigt skifter karakter. Dette opnås ved fra tid til anden at fjerne f.eks. selvsåede træer fra hede- eller engarealer.

Plejepligten omfatter bestemmelserne om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger i lovens § 3- 4 og om fortidsminder i § 12-13. Plejepligten gælder dog ikke for vandløb og søer.

8.7 Museumsloven

Arkæologiske anlæg (i loven benævnt ”jordfaste fortidsminder”), herunder grave, gravpladser, bopladser, ruiner m.v., som ikke er fredet efter Naturbeskyttelsesloven, er beskyttet af museumslovens § 26. Loven omfatter også eventuelle fortidsminder, der endnu ikke er registreret, men som f.eks. kommer til syne ved jordarbejder. Loven administreres af Kulturarvstyrelsen.

Findes der under jordarbejder fortidsminder, eller en for den pågældende lokalitet usædvanlig naturhistorisk naturgenstand, som er beskyttet efter museumsloven, skal arbejdet straks standses og fundet anmeldes til Kulturarvstyrelsen. Denne beslutter snarest, om arbejdet kan fortsætte eller om det eventuelt skal indstilles, indtil der er foretaget en undersøgelse. De kendte fortidsminder er registreret i Nationalmuseets sogneregister med et sognebeskrivelsesnummer (“Sb.nr.”). Numrene er fortløbende indenfor de enkelte sogne og indsat i forbindelse med arkæologiske anlæg på drifts- og plejekortet, bilag 3. De enkelte registrerede lokaliteters nøjagtige udstrækning og beliggenhed er ikke altid kendt. Varetagelse af de arkæologiske interesser sker i et samarbejde mellem Garnisonskommandantskabet og Kulturarvstyrelsen.

Det skal nævnes, at bestemmelsen omkring nærmere undersøgelser af usædvanlige naturhistoriske naturgenstande forventes anvendt yderst sjældent.

8.8 Vandløbsloven

Vandløbsloven omfatter alle vandløb, grøfter, kanaler, rørledninger og dræn samt søer, damme og andre lignende indvande.

Loven regulerer en række forhold vedrørende vandløb, herunder vandløbenes almindelige benyttelse, vedligeholdelse, restaurering og regulering samt anlæg af nye vandløb og etablering af udpumpningsanlæg, broer, opstemningsanlæg m.m.

Vandløb inddeles administrativt i offentlige og private vandløb. De offentlige vandløb er endvidere inddelt i amtsvandløb og kommunevandløb. Amtet er vandløbsmyndighed for amtsvandløb, mens kommunen er vandløbsmyndighed for kommune- og private vandløb. For offentlige vandløb udarbejder vandløbsmyndigheden et regulativ, som indeholder bestemmelser om vandløbets skikkelse eller vandføringsevne, vedligeholdelse og restaureringsforanstaltninger samt øvrige forhold ved vandløbet.

For private vandløb kan der fastsættes bestemmelser om vandløbets vedligeholdelse.

Langs naturlige eller i regionplanen højt målsatte vandløb (såvel offentlige som private) og søer er der i medfør af et tillæg til Vandløbslovens § 69 udlagt beskyttelsesbræmmer i 2 m’s bredde. Indenfor bræmmen er der forbud mod dyrkning, jordbehandling m.v.

Herudover gælder en række generelle bestemmelser for alle vandløb, uanset om de er offentlige eller private. Udover bestemmelser vedrørende vedligeholdelse, sejlads m.v. gælder således, at vandløbsmyndigheden skal godkende følgende: Regulering af vandløbets skikkelse, herunder forløb, bredde, bundkote og skråningsanlæg; sænkning af vandstanden i eller tørlægning af søer; anlæg af nye vandløb; anlæg af broer, overkørsler eller lignende; anlæg eller ændring af opstemningsanlæg eller andre anlæg, der kan hindre vandets frie løb eller i øvrigt kan være til skade for vandløbet.

Vandløbsloven angiver en godkendelsesprocedure for ovennævnte ændringer. For konkret klassificering af vandløbene, se punktet ”Vandløb” i tidligere afsnit 8.3 ”Status i Vejle Amts Regionplan 1997 til 2009”.

8.9 Skovloven

Lovbekendtgørelse af Skovloven (LBK nr. 959 af 2/11 1996) skal medvirke til at værne og bevare de danske skove samt sikre at skovene dyrkes efter principperne om god og flersidig skovdrift. Skove, der tilhører staten, er ifølge Skovlovens § 4, stk. 1 fredskovspligtige, hvilket derfor gælder for skovarealerne på Hyby Fælled Øvelsesplads. Fredskovspligtige arealer skal bruges til skovdrift. Det betyder, at arealerne som hovedregel skal være bevokset med træer, som udgør eller kan blive til tæt skov af højstammede træer.

Fredskov skal dyrkes efter principperne om god og flersidig skovdrift. Det vil bl.a. sige, at skovene skal dyrkes med henblik på både at forøge og forbedre træproduktionen og varetage landskabelige, kulturhistoriske, naturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn samt hensyn til friluftslivet. Det fremgår endvidere af Skovloven, at ydre skovbryn af løvtræer og buske skal bevares, at søer, vandløb, moser, heder, strandenge eller strandsumpe, ferske enge og overdrev, der hører til fredskov og som ikke er omfattet af Naturbeskyttelseslovens bestemmelser fordi de er mindre end de deri fastsatte størrelsesgrænser ikke må dyrkes, afvandes, tilplantes eller på anden måde ændres. Marker, enge og klitter beliggende i fredskov, er ikke omfattet af reglerne om skovdrift.

På fredskovspligtigt areal må der ikke opføres bygninger, etableres anlæg eller gennemføres terrænændringer, medmindre det er nødvendigt for skovdriften. Evt. ansøgning herom indgives til det lokale statsskovdistrikt. Varig udnyttelse af et fredskovspligtigt areal til andet end skovbrug kræver ophævelse af eller dispensation fra fredskovsplikten.

I Skovlovens formålskapitel er fremhævet, at der i offentligt ejede skove skal lægges særlig vægt på landskabelige, naturhistoriske, kulturhistoriske og miljøbeskyttende hensyn, samt hensyn til friluftslivet.

For Hyby Fælled Øvelsesplads administreres Skovloven under hensyntagen til, at skovområderne anvendes til militære formål. Randbøl Statsskovdistrikt er skovlovsmyndighed for skovområderne. Driften varetages af en lokal skovfoged for Forsvarets Bygningstjeneste.

Det bør bemærkes, at fredskovsudpegningen af krattene langs kystklinten er foretaget ud fra landskabelige og naturmæssige hensyn. Det har således aldrig været intentionen at sådanne områder skal udvikle sig til højstammet produktionsskov.

8.10 Vildtpleje

Vildtplejen på forsvarrets arealer gennemføres principielt efter samme regler, som gælder for Skov- og Naturstyrelsens arealer. Heraf fremgår blandt andet:

I den udstrækning den militære brug gør det muligt, skal arealerne til enhver tid fremtræde som fristeder for den danske fauna. Vildtplejen skal derfor primært baseres på områdets egen naturlige balance.

Generelt gælder følgende vedrørende jagt:

- Eventuelle vildtagre placeres uden for fredskov og beskyttede naturområder og i overensstemmelse med drifts- og plejeplanens bestemmelser.

- Gødskning begrænses i overensstemmelse med Skov- og Naturstyrelsens politik for landbrugsarealer til maksimalt 80% af normal kvælstofnorm fastsat af Direktoratet for Fødevarerhverv for de pågældende afgrøder.
- Fældefangst må kun foregå af vildtarter, som er omfattet af Lov om Mark- og Vejfred, dvs. primært mink.

Der må ikke:

- Gennemføres opdræt og udsætning til afskydning.
- Forgår fodring af andefugle i og ved vandhuller og vådområder.
- Skydes fuglevildt på pladser, hvor der fodres i jagtsæsonen.
- Drives jagt på vandfugle (gæs, ænder, vadefugle (minus skovsneppe), blishøne og måger) på søer og i vådområde med åben vandflade på over 2 ha, da disse områder regnes for vigtige rasteplasser for vandfugle, og derfor skal sikres fred, eller drives jagt i udpegede Ramsar-, EF-fuglebeskyttelses- og habitatområder på arter, som områderne er udpegede med henblik på at beskytte

FREMTIDIGE BEHOV OG ØNSKER

9 Forsvarets fremtidige behov og ønsker

I forbindelse med udarbejdelsen af nærværende drifts- og plejeplan har Telegrafregimentet beskrevet de fremtidige ønsker for anvendelsen af øvelsespladsen frem til år 2018.

9.1 Behov for mindre tilplantninger til bivuakering

Der er et øvelsesmæssigt behov for, at den del af Egehaven, litra 1 m som blev renafdrejet vinteren 2001 bliver reetableret som højstammet skov, se nedenstående bevoksningsvise gennemgang.

Nåleskov til bivuakering ønskes etableret i afdeling 1 eller 2.

Begge behov for tilplantninger udspringer i ønsket om til stadighed at bevare let tilgængeligt bevægeterræn og gode muligheder for bivuakering.

9.2 Placering af GRIFO-anlæg

Regimentet forudser placering af et såkaldt GRIFO-anlæg (grundlæggende indføring i fredsstøttende operationer), der omfatter et mindre antal træhuse samt afgrænsning af et mindre område med pigtrådsafspærring. Placeringen er endnu ikke fastlagt !

9.3 Styre- og bremsebane

Regimentet har som første led i at etablere en styre- og bremsebane søgt internt i forsvaret om tilladelse til etablering af banen på den sydlige del af Fælledvej. Projektet er endnu ikke godkendt.

9.4 Supplerende tilplantning af læhegn

Der er fremsat ønske om at reetablere en ca. 100 m strækning af det nord- sydgående hegn i afdeling 5. Hegnet har tidligere været sammenhængende, men øvelsesmæssigt slid har langsomt åbnet hegnet. Tilplantningen ønskes foretaget med egnskarakteristiske træ- og buskarter.

9.5 Naturpleje af vådområder

Søen, litra 2 r, ønskes udvidet mod syd ca. 1000 m² for på den måde at få et vandspejl i området året rundt.

Vandhullet, der støder op til Nordre Kobbelvej, litra 5 k, er fuldstændig tilgroet og overskygget. Bevoksningen mod syd og øst ønskes reduceret kraftigt samtidig med, at bundslammet renses op. Udløbet mod nord kan med fordel hæves ca. 30 cm for at skabe et større vandspejl.

I krattet, litra 5 b, vestnordvest for T-krydset mellem Fælledvej og Nordre Skydebanevej findes 2 mindre vandhuller. Vandhullerne ønskes oprenset og de omkringliggende krat reduceres mod øst, syd og evt. mod vest.

9.6 Løbebane

En 2,5 km løbebane med primitive forhindringer ønskes etableret, se placering på drifts- og plejekortet bilag 3. Løbebanen etableres hovedsageligt på bestående skovveje og stier. På strækninger hvor der er behov at etablere løbebanen, vil der blive anvendt grus eller andet blødt underlag som f.eks. flis.

Den primitive forhindringsbane –bestående af fire momenter – ønskes placeret i tilslutning til løbebanen i vestkanten af afdeling 6 mellem Nordre Skydebanevej og Nærkampvej.

9.7 Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo

I foråret 2002 iværksatte Forsvarets Bygningstjeneste i tæt samarbejde med Telegrafregimentet et projekt vedrørende bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo på den sydlige del af fredsskovsområdet incl. de sydlige dele af skrænterne ud mod Lillebælt.

Bekæmpelsen af Kæmpe-bjørneklo bliver gennemført ved udsætning af gotlandsfår. 1. januar 2003 er der indgået samarbejdsaftale med to fåreavlere. Ifølge samarbejdsaftalen forpligter fåreavlerne sig til ”at udsætte et sådan antal får på arealet, at alle Kæmpe-bjørneklo planter til stadighed ikke kan afsætte blomst og danne frøstande. Fårene bliver på området indtil plantens vækst er stoppet.

Samarbejdsaftalen løber indtil den af en af parterne opsiges med 3 måneders varsel, dog tidligst 1. januar 2005.

9.8 Forslag til driftsplan for skovområderne på Hyby Fælled Øvelsesplads

Målsætninger med skovdriften

De militære skove tjener primært til øvelsesformål og skal ved deres opbygning og udvikling søges tilpasset dette formål, herunder de ændringer i forsvarets opgaver og funktioner, der løbende finder sted. Øvelsesformålene omfatter mulighed for bivuakering og levering af materialer til sløring, ligesom skoven skal tjene som areal til handle- og reaktionsbaner. Der skal i skoven være vejnet til hjulkøretøjer, herunder lastvogne.

Skoven skal hele året kunne skjule personel, materiel og køretøjer.

Skovene er underlagt fredsskovspligt og skal til enhver tid leve op til de politiske målsætninger for statens skove. Dette betyder for det aktuelle område især, at der skal være maksimal andel af løvskov, gerne i blandinger og at arealerne skal drives så naturnært som muligt med plukhugstdrift og understøttelse af naturlig opvækst. Naturligt forekommende biodiversitet skal understøttes, således at der bliver maksimal variation i flora og fauna på arealerne.

Beskrivelse af den nuværende drift og pleje af skovområderne

Driften har været præget af stor stabilitet med understøttelse af selvfor yngende løvtræ under hensyntagen til jordbundsforholdene. Der har været gennemført traditionelle tyndingshugster og en vis grad af plantede kulturer. Træet er afsat til gavntre og brænde, uden brug af sankere, og der har været produceret afdækningsflis, primært til eget brug. Der er ikke anlagt juletræskulturer og der er ikke taget specielt hensyn til vildtet.

Der er plantet ædelgran i håb om, at den langsigtet kan blande sig naturligt med bøg. Kulturerne af eg, ædelgran og ask er blevet hegnet.

Lang- og kortsigtet målsætning og behandlingsforskrifter på bevoksningsniveau

Det langsigtede mål er at omdanne skovene til naturnær skov med selvforyngelse ved opretholdelse af frøtræer af de arter, der skal understøttes. Hugsten lægges i videst muligt omfang over til plukhugstdrift. Nål plantes kun, hvor det er uddannelsesmæssigt nødvendigt. I det nordlige område afdeling 1 og 2 anlægges 2 bivuakskove, hvor pålæggelse af fredskovspligt bør undgås. Dette skal ske ved forhandling, før anlæg påbegyndes. Disse bivuakanlæg plantes som skakbrætlignende kulturer med lige dele sitkagran, grandis, eg og ubevoksede arealer.

Målsætning med hensyn til skovområdernes produktion, stabilitet og naturindhold

Der tilstræbes produktion af løvtræ af højeste mulige kvalitet, især af bøg, eg og ask samtidig med, at der gives plads for lystræer, således at der kan etableres en naturlig bestand af vilde danske buske.

Døde træer bevares i det omfang og i en form, hvor dette kan lade sig gøre, under hensyntagen til sikkerheden ved øvelser.

Fremtidigt træartsvalg

Alle fremtidige bevoksninger skal være blandingsbevoksninger med bøg og eg, som de dominerende træarter. Ask vil indtage en betydelig plads og på våde arealer vil rødél blive understøttet, hvor det er muligt.

Nål vil kun blive anvendt i det omfang, det er øvelsesmæssigt nødvendigt. Ædelgran vil blive understøttet, hvor den indfinder sig i naturlig blanding med bøg. Hvor blandingerne ikke opnås af naturlig vej, åbnes mulighed for indplantning af hejstere i smågrupper.

Træartsblandinger og kulturmodeller

Der forventes ikke anlagt nye kulturer i 15-års perioden og træartsblandingerne vil derfor i høj grad blive bestemt af, hvad der naturligt indfinder sig.

Hegning

De etablerede og plantede kulturer er hegnet. Hegnene forventes nedtaget indenfor de første 6 år af planperioden.

Eventuel jordbearbejdning

Dette indskrænker sig til gravning i forbindelse med eventuelle indplantninger af hejstere.

Tyndinger i planperioden

De mellemaldrende bevoksninger vil i perioden blive tyndet ved plukhugst afhængig af markedsforholdene for de aktuelle effekter.

For de yngste bevoksninger vil der blive tale om en eller to tyndinger uden salgbare effekter i perioden.

Kulturplan

Der anlægges ikke kulturer i perioden.

Tilvækst og hugstberegning

Der regnes med en tilvækst på 7 kbm. pr. ha. bevokset/år, ændringen i driftsformen skønnes ikke at påvirke dette tal.

Hugsten er ca. 300 kbm. pr. år, hvad der stort set svarer til tilvæksten. Dette niveau forventes opretholdt, men med svingninger fra det ene år til det andet.

Særlige bemærkninger

Nogle bevoksninger (5 h, 6 c og hovedparten af 7 c) søges fritaget for fredskovspligt under hensyntagen til bygningers nærhed, underjordiske anlæg og bevoksningernes ringe bredde.

Bevoksningsvis gennemgang

Afd. 1

- d. Bevoksningen, der er yngre løvtræblanding, vil løbende blive udrenset 2-3 gange i perioden. Derefter forventes den at kunne overgå til naturnær drift med plukhugst. Status naturnær 2018.
- f. Bevoksningen af mellemaldrende eg er noget uensartet og skal skoves igennem en gang om ca. 7 år. Overgår til naturnær drift 2010.
- g-h. Noget uensartet yngre løvtræblanding der vil kræve indplantning af ca. 500 hejstere ved periodens start. Status naturnær 2010.
- j. Bevoksning af mellemaldrende ask. Status naturnær 2008.
- k. Nyplantet eg, der vil kræve to udrensninger i perioden. Naturnær drift 2020.
- l. 10 årig eg, der vil kræve to udrensninger i perioden. Overgår til naturnær drift 2018.
- m. Gammel eg med indblanding af ask, der drives naturnært.
- n. Ældre blandingsbevoksning af løvtræ med karakter af skovbryn. Drives naturnært.
- o. Nyplantet eg, der vil kræve to udrensninger i perioden. Overgår til naturnær drift 2018 (tidligere del af litra m).

Afd. 2

- b. Vestlige del af b bør udskilles som ask, der drives naturnært.
- e. Yngre løvtræblanding, der vil kræve en udtynding i perioden. Naturnær drift 2010.
- f. Ældre bevoksning af bøg med lidt indblanding af eg. Status naturnær drift.
- g. som litra f., men lidt yngre.
- h. Gammel rødgran, der afvikles i perioden. Selvsås fra naboer. Efter afvikling naturnær 2010.
- j. Ung ædelgran, der tyndes to gange i perioden, primært for at holde træerne grønne til jorden (bivuakskov).
- k. Yngre løvtræblanding, der skal tyndes to gange i 15-års perioden. Naturnær drift 2018.
- l. Naturnær ældre bøg.
- m. Gammel bøg, der skal selvforynges i perioden. Status naturnær drift.
- n. Gammel nål, der afvikles først i perioden. Overgår først i perioden til selvforyngelse. Naturnær drift 2008.

Afd. 4

- a. Ældre eg med mellemaldrene bøg. Status naturnær drift.
- b. Ung Ædelgran, der skal tyndes en eller to gange i 15-års perioden. Naturnær drift 2018.

- d. Gammel blanding af bøg og eg. Status naturnær drift.
- j. Blandingsskov domineret af eg. Status naturnær drift.
- k. Som j. primært eg.
- l. Som j. primært bøg.
- m. Som j. primært ask.

Afd. 5

- h. Søges fritaget for fredsskovspligt på grund af bevoksningernes form som værn mod militære anlæg.

Afd. 6

- k. Søges fritaget for fredsskovspligt på grund af bevoksningernes form som værn mod skydeplads.

Afd. 7

- c. Fredsskovspligten søges nyvurderet under hensyntagen til bevoksningernes beliggenhed og form. Træarten bøg er ikke det optimale valg til stedet.

Økonomi

Der vil i den kommende 15-års periode ikke være behov for anlæg af kulturer og med den skitserede overgang til stor andel af naturnær drift vil skovens økonomi kunne være i balance, således at der for perioden samlet og indenfor de enkelte år kan budgetteres med, at indtægter og udgifter modsvarer hinanden.

En særlig investering vil udspringe af ønsket om anlæg af ca. 6 ha bivuakskov fordelt på to afdelinger i den nordlige del af området.

Under hensyntagen til jordbundsforholdene og de manglende muligheder for at måtte bruge kemikalier og hegn, skønnes anlægsudgiften at blive 35.000 kr. pr. ha eller i alt 210.000 kr.

10 Skov- og Naturstyrelsens forslag til beskyttelse og forbedring af naturværdier og offentlighedens adgang

10.1 Forslag til en overordnet målsætning for områdets fremtidige naturtilstand

Hyby Fæled Øvelsesplads bør generelt plejes således, at flora og fauna sikres bedst mulige forhold under respekt for forsvarets aktiviteter. Dette sikres ved at fastholde et åbent overdrevs- og englandskab med spredte krat, levende hegn, vådområder og gennem udpegning af urørte skovområder for derved at bevare de gamle løvskove med så høj naturværdi som mulig. Den naturlige tilgroning af det åbne land vil over tid resultere i en større andel af kratområder på bekostning af overdrevs- og engarealer. Dette vurderes ikke ønskeligt -hverken set ud fra en natur- eller øvelsesmæssig betragtning samtidig med at det heller ikke vil være i overensstemmelse med den efterhånden 300 årige anvendelse som militær fæled. Endelig er det en målsætning at lade den dynamiske natur langs kystskrænterne udvikle sig uden menneskelig indgriben.

Ifølge Forsvarskommandoens retningslinier gives der kun dispensation til brug af pesticider på forsvarets arealer, hvis det er sikkerhedsmæssigt påkrævet og kun såfremt alternative renholdelsesmetoder ikke er anvendelige. Der vurderes ikke at være sådanne særlige behov på Hyby Fæled Øvelsesplads, og et mål er derfor stadig, at der fortsat ikke anvendes pesticider, heller ikke på evt. bortforpagtede landbrugsarealer. Der bør ikke anvendes gødskning eller udlægges andre former for vækstfremmende eller jordforbedrende materialer af hensyn til de sårbare naturtyper og miljøhensyn. Ved et generelt ophør af brug af gødskning er det endvidere ønsket, at de store kulturgræsarealer, gennem fortsat høslæt, gradvist kan udvikle sig til græsarealer med en overdrevslignende flora.

Lovgivning

Drift og pleje af Hyby Fæled Øvelsesplads skal naturligvis leve op til de nationale, regionale og lokale lovgivningsmæssige forpligtigelser, som bl.a. Vejle Amt og Fredericia Kommune har pålagt områderne ifølge region- og kommuneplanlægningen og staten gennem naturbeskyttelses- og planlovgivningen.

Rekreative interesser

Hyby Fæled Øvelsesplads rummer gode muligheder for udfoldelse af rekreative aktiviteter. Det er Skov- og Naturstyrelsens holdning, at de rekreative aktiviteter kan styrkes under hensyntagen til forsvarets uddannelsesmæssige brug af øvelsespladsen.

10.2 Kulturhistoriske interesser

Skanse III, Fredningsnummer 3311:5

Ryes Kaserne bør sikre sig, at friluftsauditorium med bænkerækker, opført i begyndelsen af 1970'erne, er lovligt i forhold til fortidsmindefredningsbestemmelserne.

10.3 Skovdrift

Det centrale formål med skovene er at tilgodese forsvarets uddannelsesmæssige behov og ønsker til varig opnåelse af camouflage for både mandskab og køretøjer samt mulighed for

bivuakering. For at opfylde disse behov bør skoven indeholde følgende elementer for at understøtte de uddannelsesmæssige behov:

- Til camouflagen er der behov for træer i forskellige aldre og etager, således at de ældste og højeste træer yder den overordnede dækning, mens yngre træer dækker i bunden. Et godt eksempel på et skovområde der anvendes meget til sløring af køretøjer, materiel og mandskab findes i den østlige del af litra 4 j. Under en overetage af gamle ege og kæmpestore popler findes der bøg, ask, rødeg samt en mængde buske.
- Til bivuakering er der behov for et tæt dække i form af en tæt underskov gerne under flere øvrige etager. Et godt eksempel på et skovområde der giver gode muligheder for bivuakering er den sydlige del af litra 2 g. Her yder den gamle bøgeskov med en kraftig opvækst af bøg og ask god dækning og der er skabt et mildt klima.

Ud fra ovenstående uddannelsesmæssige behov har Skov- og Naturstyrelsen udarbejdet et overordnet forslag til den fremtidige skovdrift. Forslaget tager udgangspunkt i de uddannelsesmæssige behov samtidig med, at der under disse forudsætninger opnås den største naturmæssige værdi.

For til stadighed at have dækningsmulighed bør skovstrukturen bestå af et varigt skovdække med flere etager. Traditionel skovdrift med renafdrift, som bl.a. er anvendt på en del af litra 1 m, vinteren 2002, vurderes derfor ikke længere at være en anvendelig driftsform hverken set ud fra en øvelses- eller naturmæssig betragtning. I stedet synes udpegning af urørt skov at være en alternativ driftsform, som kan tilgodese flest mulige behov.

Ved at udlægge skovområderne til urørt skov vil det stadig være muligt at tilgodese forsvarets uddannelsesmæssige behov. Udpegningen bør betragtes som en almindelig aftale i forbindelse med tiltrædelsen af drifts- og plejeplanen på niveau med eksempelvis den foreslåede overdrevspleje, vandhulspøje mv. Såfremt forsvaret i fremtiden skulle få behov for at pleje Kirstinebjerg Skov med tiltag der er i strid med drifts- og plejeplanens vedtagelser, skal der pågås forhandlinger om plantillæg, ligesom det er tilfældet med planens øvrige vedtagelser.

Drifts- og plejeplanens udpegning af urørt skov forventes at medføre følgende fordele:

- De daglige administrationsomkostninger forsvinder,
- Udtyndingsomkostningerne forsvinder,
- Hugst- og transportomkostningerne forsvinder,
- Etablering af urørt skov vil have positiv effekt på de biologiske, økologiske og miljømæssige forhold.

Baggrunden for at udpege urørt skov

Baggrunden for at udpege skovene på Hyby Fælded Øvelsesplads til urørt skov skal findes i arealets store potentiale i biologisk henseende. Skovens indhold af biologiske nøgleelementer som f.eks.:

- forekomster af 9 sjældne arter af orkideer,
- op til 50 arter af rødlistede sjældne svampe som findes i, eller i nærheden af skovene, hvoraf mange af arterne er gammelskovsindikatorer,

- fundene af rød- og gullistede biller, hvoraf mange af arterne ligeledes er gammelskovsindikatorer,

er med til at tillægge udpegningen stor vægt. Samtidig findes der værdifulde vådområder og gode muligheder for at genskabe områdets naturlige hydrologi.

Der er allerede i dag en andel af gamle og døde træer samt en bred sammensætning af oprindeligt hjemmehørende træ- og buskarter.

Ud over fund af svampe og insekter, som indikerer, at skovområderne kontinuerligt har været skovdækket, viser en overordnet kortgennemgang også, at områderne har været skovdækket i en lang sammenhængende periode.

I Kirstinebjerg Skov har der været en begrænset intensitet af den hidtidige drift således, at der i dag stadig findes store, gamle træer, dødt ved i skovbunden og et stort antal hjemmehørende træ- og buskarter i underskoven.

Kirstinebjerg Skov er del af Trelde Næs skovene og udgør den sydligste arondering af disse skove. Egehaven ligger ca. 100 m vest for det samlede skovområde, men de mellemliggende områder: Eng, overdrev og krat giver gode muligheder for flora- og faunapassage mellem skovområderne. Dette er bl.a. sikret gennem krattet litra 2 b langs vandløbet.

Vækstgrundlaget

På grund af kystnærheden til Lillebælt er der et mildt, fugtigt klima, som tilsammen med jordbundens store næringsindhold er med til at skabe et frodigt skovklima. Dette er bl.a. baggrunden for, at så mange af de danske oprindelige træer og buske findes naturligt i skovområderne. Af eksempler som indikerer det milde skovklima er bl.a. forekomsten af kristtorn, vedbend og kaprifolium, som findes talrigt både som bunddække og som kraftige lianer. Andre steder i landet stresses kristtornen kraftigt af det kolde vinterklima, men i Kirstinebjerg Skov overlevede den selv under de meget kolde vintre i 1940-1942.

Der er en del råvildt i skovene, men fra nabobevoksningerne -som er opdelt på mange små paraceller ydes et forholdsvis stort jagttryk. Med den nuværende råvildtbestand på 30 stk. for hele øvelsespladsen vurderes skovens selvfornyelsespotentialer at være større end vildttrykket.

Området er ikke specielt udsat for vind og i forbindelse med kraftige storme har der ikke været nævneværdige stormfald i hverken Egehaven eller Kirstinebjerg Skov.

Konverteringsprocessen mod urørt skov

I forbindelse med 1. gangs plejen af skovmosen i Kirstinebjerg Skov, litra 2 p og 4 c, bør der gives tilladelse til at fjerne pilebuske og til at tynde kantvegetationen for at skabe bedre lystilgang til skovmosen. Pilebuskene og kantvegetationen kan fældes og derefter trækkes op på skovbunden til naturligt forfald.

Genskabelse af den naturlige hydrologi vil bl.a. ske ved at reetablere skovmosen litra 2 p og 4 c, se efterfølgende plejeforslag: Mose nr. 4: Skovmosen i Kirstinebjerg Skov, litra 2 p og 4 c. Ryttergrøften og det sydligere vandløb modtager hovedsageligt vand fra områder vest for Kirstinebjerg Skov, hvorfor den nuværende vandføring kan opretholdes.

Den yderligere udgrøftning af Egehaven er foretaget i forbindelse med renafdriften af den østlige del af litra 1 m bør overvejes sløjfet ved at skubbe jorden tilbage i grøfterne.

Det foreslås, at etableringen af sporet ind mod litra 4 b afsluttes først i planperioden med materiale (miljøgodkendt), som får sporet til at falde ind i skovbilledet.

Det samlede areal under hegn er på 2,7 ha, fordelt på litra 1 k, 2 j, 2 k og 4 b. Der vurderes ikke at være øvelsesmæssige argumenter for at bevare hegningerne, som i forbindelse med urørt skov vil være et unaturligt element. Derfor foreslås hegnene fjernet i forbindelse med overgangen til urørt skov -evt. i løbet af planperiodens første 3 år.

Gevinsterne ved konvertering mod urørt skov

Som tidligere nævnt er der følgende gevinster ved konvertering mod urørt skov: de daglige administrationsomkostninger, udyndingsomkostningerne samt hugst- og transportomkostningerne forsvinder samtidig med at etablering af urørt skov har en positiv effekt på de biologiske, økologiske og miljømæssige forhold. Således vil forsvaret bl.a. være med til at bevare plantegener til gavn for kommende generationer og skabe en unik mulighed for oplevelser af naturen i fri dynamik.

Udlæg af urørt skov i sammenhænge med andre naturområder kan således være et middel til at opnå mere spændende og sammenhængende landskaber med stort naturindhold og oplevelsesværdi.

På kort sigt er det ikke muligt at give biodiversiteten optimale forhold, uden at det medfører nedsat produktion, men netop i dette tilfælde kan der ses bort fra dette, da forsvaret ikke kalkulerer med en økonomisk gevinst fra skovdriften.

Det er derfor Skov- og Naturstyrelsens håb, at forsvaret vil være med til at bevare og sikre skovområderne på Hyby Fælle Øvelsesplads gennem udpegning af urørt skov og på denne være med til at sikre et unikt dansk skovområde.

Krat og levende hegn

De levende hegn udgør et vigtigt levested for mange plante- og insektarter. Dette skyldes bl.a., at hegnene udgør en zone, hvor der både lever dyr fra det åbne land og fra skoven. Læsiden af hegnene fungerer i kølige perioder som varmeoaser, der har betydning for sommerfugle og andre insekter, og dermed også som fødekilde for insektædende fugle, herunder kyllinger af agerhøns og fasaner.

Hegnene vil i løbet af planperioden brede sig yderligere som egentlige kratholme. Yderligere udbredelse vil imidlertid ikke styrke hegnenes nuværende høje naturværdi som levesteder og ledelinier for faunaen, men vil i stedet ske på bekostning af værdifulde overdrevarsarealer og vådbundsområder. Derfor foreslås den nuværende udbredelse af hegnene fastholdt.

Hegnens nuværende højde varierer mellem 3-15 m, hvilket er med til at give et varieret præg. Den varierende højde bør fastholdes og det vil ikke være formålstjenligt at forsøge at ensarte højden ved f.eks. indplantning. Indplantning skønnes generelt ikke nødvendigt, da områdets potentiale med naturligt hjemmehørende, selvsåede træer og buske er højt.

Hegnenes tæthed følger tommelfingerreglen om, at man skal kunne se marken på den anden side, men ikke klart kunne afgøre, hvilken afgrøde der står på marken. Denne tæthed giver den største læffekt og bør ligeledes fastholdes fremover.

De gamle krat, som henligger i naturtilstand bør bevares uden indgreb i form af rydninger eller tyndinger bortset fra de tiltag, der er beskrevet i forbindelse med vandhulsplejen. Der bør generelt ikke hugges med henblik på at etablere skjul for køretøjer. Hvis regimentet enkelte steder vælger at etablere skjul, bør skjulene være permanente for at skåne krattene mest muligt.

Krattene ud mod kystskrænten

Strandkrattene bevares som krat. Såfremt krattene udvikler sig mod højskov, bør højstammede træer fældes. Veddet fra sådanne træer efterlades til naturlig henfald. Se endvidere forslag fra: Fredericia Kommune, andet punkt, afsnit 11.2, Vejle Amt under afsnittet ”Havskrån timer med bl.a. plastisk ler” sidste punkt og Danmarks Naturfredningsforening, afsnit 11.4, sidste punkt.

10.4 Forbedringer i plejen af hedearealet litra 8 b omkring Søndre Skydebanevej

Et 2 ha stort hedeareal med spredt lyng, Farve-visse, Bølge Bunke, Skorzoner og andre hedeplanter. Sårbart overfor drastiske indgreb som f.eks. intensiv kørsel.

Målsætningen bør være en åben hede.

10.5 Forbedringer i plejen af overdrev

Græsning

Optimalt set vil helårsgræsning med lav græsningsintensitet skabe de bedste og billigste forudsætninger for overdrev med stor naturværdi. Erfaringen fra danske øvelsespladser er imidlertid, at kun græsning på mindre, afgrænsede områder kan forenes med militære aktiviteter. En nærmere beskrivelse af hvordan græsning ville kunne gennemføres på de enkelte, større naturtyper er derfor undladt og erstattet af drifts- og plejetiltag udført med ressourcekrævende maskiner. Det skal dog nævnes, at fåreafgræsning med held finder sted på Skanse 1 og 2 samt på øvelsespladsens sydøstlige hjørne. Her afgræsses mindre områder af får under hegn.

Høslæt

Høslæt vil forbedre forholdene for den lysåbne græs- og urtevegetation, som udgør levested for mange sjældne og interessante planter og dyr. Høslættet bør foretages mindst hvert 5. år, men gerne hvert år hvis der findes ressourcer hertil. Uanset valg af slåningsredskab bør klippehøjden ikke være lavere end 15-20 cm over jordniveau. I forbindelse med slåning af ekstensivt plejede områder vil der være større fugle og pattedyr, som trykker sig under slåningen. For at skåne disse dyr foreslår Skov- og Naturstyrelsen derfor følgende metoder, når slåning iværksættes :

1. Arealet afdrives så vidt muligt med uddannede hunde og hundeførere. Hundeførerne kan rekvireres gennem et landsdækkende Vildtredderkorps.

2. Langsom kørsel med slåmaskinen.
3. Slåningen startes fra arealets centrum og udad.
4. Traktoren, som bærer slåmaskinen, kan monteres med en alarm, der lyder, når et stykke vildt registreres foran traktor og klipper. Derved kan traktorføreren stoppe og drive dyret væk.

Såfremt forsvaret også fremover bortforpagter arealer til høslæt, og disse arealer drives ved hjælp af maskinstationer, bør ovenstående retningslinier omkring slåningens udførelse indføjes som vilkår i forpagtningsaftalen.

I forbindelse med høslættet på overdrevene bør der være op til 20% af hvert område, der kun plejes i form af fjernelse af træer og buske. Placeringen af de 20% bør være spredt over hele overdrevsområdet. Derved vil der opstå forskellige udviklingsstadier af græsser og urter til gavn for en større artsdiversitet.

Hvor der drives høslæt, bør det ske så sent på sommeren som muligt, dvs. i august eller tidligst fra 15. juli. Overdrevene slås med en egnet klippemaskine, som klipper/skærer græs og urter af uden at knuse det, og derved er skånsom overfor floraen og smådyrsfaunaen. Efter afklipping bør høslættet ligge på arealet i nogle dage, indtil blomsterfrøene er løsnet og insektpopper m.v. er faldet af. Herefter bjærges den afklippede vegetation fra arealet, da den ellers vil have en kvælende og næringsberigende effekt med en uønsket vegetationsudvikling til følge. Der går typisk 10-14 dage, men perioden er vejrafhængig.

Kratområder på overdrev

Nedenfor er det flere steder beskrevet, at reduktion af træ- og buskvegetationen er ønskelig, men små kratområder med Hvidtjørn, Slåen, Eg, Ask, Birk, Vrietørn, Benved og rosen arter m.m. er en vigtig del af overdrevskarakteren og kan derfor lades urorte indenfor mindre områder af eksempelvis 50-100 m². Dette er vigtigt bl.a. af hensyn til en speciel svampeflora, som kun er tilknyttet jordbunden under gamle træer og buske på næringsfattige overdrev. De spredte træ- og buskholme på overdrevet kan bestå af selvsåede Eg, Røn, Ask, Birk, Tjørn, Slåen, Vrietørn og Æble-rose.

Ressourcer og materiel

Under punkt 6.7, "Materiel" har regimentet oplyst, at der rådes over almindelig traktor, som bl.a. kan monteres slagleklipper, flishugger og hegnsklipper. For at kunne udføre den foreslåede pleje i form af høslæt og efterfølgende opsamling af materialet på både våde enge og tørre overdrev med kraftig spordannelse, foreslås det, at følgende materiel er til rådighed:

1. Traktor med 4 x 4 hjulstræk samt dækudrustning bestående af forstærkede skovdæk på 800-600 mm bredde. Marktrykket vil således være minimalt, og det vil være muligt at færdes på størstedelen af terrænet selv i våde perioder. Der foreslås forstærkede skovdæk på grund af den store forekomst af tjørn og slåen, som almindelige traktor-landbrugsdæk ikke kan modstå.
2. Traktorslåmaskine med skråbrædder, eksempelvis model BCS Duplex AV ANT.
3. Høopsamler efterspændt rummelig tipvogn.
4. Infrarød vildtafværgealarm til montering på traktor.

Samarbejde med andre øvelsespladser omkring materiel bør overvejes.

Overdrevene øst for Egehøvehus, litra 2 o, litra 3 b, nordlig del af litra 5 j og 6 b foruden kystoverdrevet

Overdrevene udgør et samlet areal på 12,6 ha med begyndende tilgroning. Selv om områderne bliver brugt til øvelsesaktiviteter, bærer de ikke præg heraf, men fremstår som fine overdrevsområder.

Målsætningen bør være åbne overdrev som plejes ved høslæt.

Overdrevet på den sydlige del af litra 5 j

Overdrevet på 1,3 ha er ligesom mosen, litra 5 d præget af kørsel samt bjærgningsøvelser i form af dybe spor og skrab. På grund af de dybe spor og skrab er området yderst vanskeligt at færdes i. At foreslå jævnlig høslæt over hele overdrevet vil kun være muligt, såfremt området reetableres. Reetablering vil være omkostningskrævende og det er tvivlsomt, om resultatet vil give yderligere naturværdi. Dette skal samtidig afvejes mod, at der på de omkringliggende overdrev foreslås jævnlig høslæt og at det derfor vil have en værdi, at der findes overdrev med forskellig bevoksningsgrad. Derfor foreslås målsætningen for dette område at være et overdrev med op til 50% krat bestående af selvsåede Eg, Alm. Røn og Ask med spredte fodposer af egns karakteristiske buskarter som f.eks. Kvalkved, Benved, Alm. Hyld, Pil og Tjørn. Der bør ikke plantes på overdrevet, da selvforyngelsespotentialer er meget stort. Derved sikres videreførelsen af områdets oprindelige træer og buske.

Målsætningen kan være et overdrev med op til 50% spredt kratvegetation.

Overdrev omkring skanserne, litra 7 a og 8 a foruden kystoverdrevet

Overdrevene fremstår som et velbevaret, åbent overdrev. Overdrevene fremstår som typiske overdrev på tør, næringsfattig bund. Af karakteristiske planter kan bl.a. nævnes Hulkravet Kodriver.

Her bør målsætningen også være et permanent åbent overdrev.

Overdrevet på kystskrænten, litra 4 h, 6 b og 8a

Overdrevet på kystskrænten udgør i alt et 6,0 ha stort område. Der er tale om et af Danmarks smukkeste og mest varierede kystskræntpartier, hvorpå der bl.a. vokser Nikkende Limurt, Elfenbens Padderok og orkideen Skov-gøgelilje. Kystskrænten udgør levested for fugle som digesvaler.

Forsvaret har etableret en ca. 6 ha stor hegning i nordlig forlængelse af en hegning syd for øvelsespladsen, hvor græsning har vist sig effektiv i bekæmpelsen af Kæmpe-bjørneklo. Hegningen er udført af galvaniseret trådgærde, trykimprægnerede pæle samt vinkeljern.

Målsætningen bør være et åbent kystskræntområde, som henligger til naturlig succession i form af kystskred.

10.6 Stranden mellem kystskrænten og Lillebælt

Stranden og kystskrænten: Den naturlige dynamik fortsætter. Der fjernes ikke udskridende materiale eller træer på stranden.

10.7 Fremtidig pleje af slette- og agerarealer

Slettearealerne

Resultatet af den nuværende intensive landbrugsproduktion af grøntpiller er, at områderne har begrænset naturmæssig værdi. Sletterne består således langt overvejende af kulturgræsarealer, som allerede slås i forsommeren. Ved planstatus blev slåningen udført med hurtigt kørende og effektive redskaber fra maskinstation samtidig med, at der blev kørt jordforbedrende slam ud på markerne.

Som det bl.a. ses ud fra afsnit 8.3, ”Status i Vejle Amts Regionplan 2001 til 2013” er størstedelen af øvelsespladsen udpeget som område, hvor der findes:

- Særlig værdifuld natur,
- Værdifulde landskaber,
- Områder som udpeges til ”Ny natur” pga. et ønske om at opretholde en dynamisk og mangfoldig natur,
- Økologiske forbindelseslinier så dyr og planter har mulighed for at sprede sig,
- Særligt værdifulde havområder umiddelbart op til slettearealerne.

På baggrund af ovenstående og set i forhold til at slettearealerne i fremtiden vil kunne overgå til mere værdifulde naturområder, foreslås det, at forpagtningsaftalerne opsiges og at der bevilges ressourcer til, at slettearealerne kan plejes ved samme fremgangsmåde som ved høslæt på overdrev, se ovenstående generelle beskrivelse omkring høslæt på overdrevarsarealer.

Resultatet af den kontinuerlige pleje vil være en udpinende effekt, som vil skabe levedmuligheder for nøjsomme arter, der normalt er trængt i kulturlandskabet.

10.8 Pleje, genopretning og beskyttelse af vådområder

Forslag til generelle retningslinier for pleje af vandhuller

For alle søer og vandhuller på øvelsespladsen bør det tilstræbes, at vandhullerne bliver/forbliver soleksponerede med en åben bredzone og til stadighed indeholder lavvandede områder, hvor der opstår høj vandtemperatur. Dog bør de ikke være så lavvandede, at de tørrer ud om sommeren. En sådan retablering og pleje vil gøre vandhullerne optimale som yngledamme for specielt paddler, som er en truet dyregruppe. Samtidig vil der blive genskabt biotoper, som på grund af et mere og mere intensivt landbrug og en ekspansiv byudvikling er blevet stærkt begrænset i det danske landskab.

Forudsætningen for at udføre et plejeindgreb i vådområderne vil ofte være fjernelse af pile og tjørnekrat, oprensning og etablering af en permanent højere vandstand. Den højere vandstand kan ofte etableres ved at sløjfe eller indsætte regulering på grøfter, og bør betragtes som en forudsætning for genskabelse af værdifulde vådområder med begrænsede plejeomkostninger. Dette skyldes, at en højere vandstand vil hæmme den fremtidige udvikling af kratene og derved formindske plejeomkostningerne til nedskæring væsentligt. Pilekrattene har en selvforstærkende effekt i forhold til udbredelsesområderne, da de virker udtørrende på vådområderne samtidig med, at der er en kraftig organisk produktion af blade og kviste, som langsomt er med til at hæve bunden i vådområderne.

Nogle vandhuller har behov for oprensning. Typisk har omgivende træer og buske gennem tiden kastet blade i vandhullet samtidig med, at vandhullets egen planteproduktion har givet en aflejring. Oprensningen sker bedst ved, at 20-50 cm af bundlaget skræbes af, så det sikres, at der står vand i dammen sommeren over. Af hensyn til vandhullets fauna bør kun 1/3-1/2 af vandhullet oprenses pr. gang. Det tilsigtes at opnå en vintervandstand på mellem 80 og 120 cm dybde.

Det er vigtigt, at der ved opgravningen etableres svagt skrånede bredder ud til maksimumsdybden for at opnå maksimale vandtemperaturer til de varmekrævende paddearter. En god hældning er maksimum 1 m over 5 m. Den opgravede jord trækkes ud over de nærliggende arealer, så den ikke virker skæmmende. Jorden må ikke danne unaturlige volde ved vandhullet.

Rundt om dammene oprettes der en minimum 5 m bred zone, som skal være lysåben til opvækst af urter.

Generelt skal zonen omkring alle vandhuller plejes, således at vegetationen holdes som lav urtevegetation. Pile- og tjørnebuske skyder hurtigt og bør på Hyby Fælded Øvelsesplads nedskæres med ca. 3 års mellemrum. Stauder som dueurt og brændenælder bør skæres ned, hvis de dækker store dele af bredden. Dette bør foregå efter 20. juli.

Der bør generelt etableres en "No-Go-Zone" for bæltekørsel rundt om alle vådområder på 10, minimum 5 m, således at brinkerne ikke ødelægges og der ikke bliver tilført jord og mudder til vådområderne. Hvor vådområderne grænser op til bæltespor, bør No-Go-Zonen markeres med lave, kraftige pæle i terrænet. Vandhuller, søer og moser, som er blevet reetableret, bør så vidt muligt markeres på Terrænkortet, bilag 2, som område med: "Al øvelsesvirksomhed forbudt, bortset fra gennemgående færdsel til fods."

Der må af hensyn til paddefaunaen ikke udsættes fisk, krebs eller lignende i vandhullerne.

Ud over denne generelle plejebeskrivelse har Skov- og Naturstyrelsen i det følgende beskrevet 9 vådområder, som har et stort naturmæssigt potentiale og er særligt plejkrævende. Pleje af vådområder betragtes som en vigtig del i en drifts- og plejeplan, da vådområdernes udbredelse i Danmark i de seneste 100 år er stærkt reduceret.

De endeligt vedtagne plejeforslag til vådområderne vil være markeret på drifts- og plejekortet, (bilag 3 A) med en rød ring og fortløbende numre.

Forslag til konkrete plejeforanstaltninger for de enkelte vådområder

Vandhul nr. 1 i den nordvestlige del af Egehaven

Ved markgennemgangen i 2001 havde vandhullet i skovbrynet omkring nordenden af Egehaven et lille vandspejl og var fuldstændig overskygget. Efterfølgende er vandhullet oprenset, således at der ved markgennemgangen i 2002 kom mere lys til vandhullet samtidig med, at slam var fjernet og der var foretaget en fordybning. Desværre var der kvaste træer og grene, opgravet jord i volde samtidig med, at fodertønder og foderhalvtag nu trådte tydeligt frem.

Vådområde nr. 2: Søer og moser litra 2 p og 2 r

De to små vandhuller er etableret i moseområder opstået på tidligere agerjord. Det omkringliggende mose- og engområde er meget fugtigt, hvilket tydeligt ses på floraen, som består af bl.a. Knopsiv og Mosebunke. De mange forskellige naturtyper: Sø, mose, eng, krat, overdrev, som alle ligger tæt op mod skoven, udgør et yderst værdifuldt naturområde.

Målsætningen for dette vådområde kan være: Sø/mose med blankt vandspejl og med omkringliggende, lysåben mose og eng.

Sø nr. 3: Kunstig anlagt sø, litra 3 f

Den nyetablerede sø er vellykket og fremstår som et værdifuldt vådområde, hvor der vokser Manna-sødgræs.

Målsætningen bør være, at området forbliver en lavvandet, åben sø.

Mose nr. 4: Skovmosen i Kirstinebjerg Skov, litra 2 p og 4 c

Skovmosen, som er på 1,1 ha, er ved at blive overskygget af kraftig bredvegetation og pileholme, som langsomt breder sig over mosen. Urtevegetationen er dog stadig karakteristisk for skovmoser og består af en randvegetation af Rød-el, Grå pil, Almindelig Mjødurt og Gul Iris.

Egnens ældre beboere fortæller, at der har gået græssende kvæg på den dengang lysåbne, fugtige skoveng.

Målsætningen med mosen kan være en åben skovmose uden udgrøftning, men med gennemsivende overfladevand.

Ud over at tiltaget vil have en umiddelbar positiv effekt på flora og fauna, vil der også ske en begrænsning af kvælstofudledningen (nitrat) til Lillebælt. Dette skyldes, at der i den iltfrie mosebund vil findes bakterier, som anvender nitrat (NO₃) i stedet for frit ilt til deres forbrænding. Slutproduktet af denne type forbrænding vil være harmløst atmosfærisk kvælstof (N₂), som forsvinder op i luften og dermed ud af skovmosen, inden det ender i Lillebælt. Det forventes, at én hektar våd eng/mose fjerner mere end 400 kg kvælstof pr. år.

Vandhul nr. 5, litra 5 k nordlig del samt vandhullerne umiddelbart syd for

Bæltekørslen har med tiden skabt dybe hjulspor, hvori vand samlede sig. Hjulsporene var dybe (0,5-1 m) og kantede, hvilket med tiden gjorde området delvist ufremkommeligt. Da aktiviteten mht. bæltekørsel ændrede sig, blev sliddet mindre og der var efterhånden pile- og tjørnekrat overalt. Resultatet blev et område, som bestod af lange hjulspor med koldt vand overskygget af pilekrat.

For at gøre området mere attraktivt for dyr og planter har forsvaret valgt at etablere tre nygravede vandhuller i vinteren 2002 samt at uddybe den nordlige del af litra 5 k. Vandhullerne er nu etableret, men der er stadig mindre, skæmmende jordvolde omkring.

Målsætningen bør være, at vandhullerne forbliver åbne vandhuller i et større moseområde.

Moseområdet nr. 6: Litra 5 d

Øvelsespladsens største mose på 5,8 ha. Der er dybe spor efter bælte- og hjulkørsel, både i form af kantede op til 0,5 m dybe hjulspor og i form af 0,5-1 m dybe skræb efter bæltekørsel med bl.a. pansrede mandskabsvogne. På trods af at der efterhånden kun sjældent foregår kørsel i mosen, står kanterne stadig meget skarpt optrukket pga. den lerede undergrund. Dette gør gående færdsel vanskelig og man bør være agtpågivende overfor de tilgroede, vandfyldte dybe skræb. Samtidig udgør skræbene og hjulsporene et meget varieret levested for dyr og planter tilknyttet vådområder. Af arter fundet ved markgennemgangen kan nævnes: Kærsvovlrod, Eng-karse, Kærtidsel, Tagrør, Rørgræs og Alm. Mjødurt.

Målsætningen kunne være et moseområde i syd- og nordlig del samt en sø med åbent vandspejl midt i mosen.

Sø nr. 7: litra 6 h, nordligt vandhul ved Bane Nord

Vandhul vest for flugtskydebanen er gravet op inden for de sidste par år. Der er en fin balance mellem vandhullet og det omkringliggende krat.

Målsætningen kan være, at vandhullet forbliver med delvist åbent vandspejl.

Vandhullerne nr. 8: i krattet litra 6 c, øst for krydset Nærkampvej og Fælledvej

Vandhullerne er groet fuldstændig til i krat og der kommer stort set ikke lys til overfladen.

Målsætningen kan være delvist åbne vandhuller omgivet af krat.

Sø nr. 9: Litra 8 f

Denne sø, som nu er på ca. 400 m², blev udvidet i sommeren 2001. Det bør fortsat være målsætningen at holde søen åben.

10.9 Vandløb

Som beskrevet tidligere har Fredericia Kommune kun en meget lille andel af vådområder, så set ud fra et naturmæssigt synspunkt vil det kun gavne, såfremt flere af øvelsespladsens vådområder bliver genskabt.

Generelt set er der gode afløbsmuligheder for øvelsespladsens vandløb på grund af faldet mod Lillebælt. Der bør derfor kun oprensnes vandløb, såfremt der opstår problemer med at modtage vand fra nærliggende jorde, eller hvis enkelte områder sumper fuldstændig til og ikke kan anvendes til forsvarets uddannelse.

Af natur- og ressourcemæssige hensyn kan vedligeholdelsen af vandløbene i denne planperiode begrænses til jævnlige rensninger og til at løse akutte problemer med at modtage vand fra tilstødende jorde, såfremt de opstår.

10.10 Engarealer

Litra 1 b, 5 a og 7 e

Litra 1 b var nyslået den 18. juni 2002. I forhold til flora og fauna er tidspunktet mindst én måned for tidligt og det foreslås, at det første høslæt tidligst foretages primo juli eller gerne senere med efterfølgende fjernelse af det tørrede materiale.

Målsætningen bør være et åbent fugtigt engareal.

Litra 2 a

De nordlige, fugtige engarealer er svært passable. De har ikke været slået i en årrække, og der er spredt opvækst af tjørne- og pilebuske. Terrænet er præget af mosebunketuer.

Her bør målsætningen også være et åbent fugtigt engareal. For at opnå dette er der behov for at udføre 1. gangspøje ved at fjerne pilebuskene.

Litra 4 e

Engene består af to åbne arealer vest for skoven, som er fugtige engarealer med mosebunketuer. På den nordlige eng er der opvækst af Slåen samt Tjørn, og det er tydeligt, at det ikke har været slået i nogle år.

Terrænet er ret ufremkommeligt, og der ses dybe hjulspor i den lerede, våde bund. Her er tidligere blevet slået striber til vildtet, hvilket ses ved den forskelligaldrene opvækst. Slåning af striber til vildtet har en gavnlig effekt på flora og fauna, i og med der skabes mulighed for at fuglevildtet kan tørre sig i det lave græs og der skabes forskellige udviklingstrin til gavn for flere arter, men den positive effekt vil være større, hvis der ventes med at blive taget høslæt 15. juli eller senere.

Samme målsætning som de to forudgående engarealer.

10.11 Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo

Enkelte steder på øvelsespladsen findes der Kæmpe-bjørneklo. Kæmpe-bjørneklo har den uheldige egenskab, at den fortrænger langt de fleste dyr og planter fra voksestedet, da de ikke trives i mørket under plantens store blade. En enkelt Kæmpe-bjørneklo spreder flere tusinde frø i løbet af sin levetid på 2-3 år, hvorfor den hurtigt kan brede sig over store arealer.

Skov- og Naturstyrelsen finder det væsentligt, at kasernen fortsætter sin indsats i bekæmpelsen af Kæmpe-bjørneklo på terrænet -også i den kommende 15 års periode.

Skov- og Naturstyrelsen har følgende forslag til fremtidig bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo: Bekæmpelse kan foregå enten ved græsning, slåning, rodstikning i 5-10 cm dybde eller opgravning. Viser det sig i løbet af sommeren, at enkelte planter er blevet overset, er det vigtigt, at disse ikke får lov til at sprede frø. Dette forebygges ved at afskære blomsterstanden og brænde den, inden frøene er modnet.

Kæmpe-bjørnekloen kan forveksles med de mindre Alm. Bjørneklo, Grønblomstret-Bjørneklo, Kvan og Angelik plantearter det er vigtigt ikke at fjerne.

Forsvarets Bygningstjeneste har under planprocessen iværksat græsning som resultat af, at alle deltagere på bidragsyderbesigtigelsen var enige om at iværksætte intensiv bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo, se afsnit 10.3 ”Overdrevet på kystskrænten, litra 4 h, 6 b og 8a”

10.12 Faste bælte- og hjulspor samt forslag til områder der bør friholdes for kørsel

Langs Nordre Ringvej, flere steder langs Fælledvej, Søndre Skydebanevej og Egehøvej er der gravet grøfter, som forhindrer almindelig færdsel med hjul- og bæltekøretøjer i at krydse ind på de åbne områder. Resultatet er, at der kun er et begrænset slid på de åbne områder, da færdslen hovedsageligt anvender anlagte passager og sporsystemer.

Til at supplere ovennævnte skånsomme vejopbygning kan der fastlægges permanente hjul- og bæltespør, som markeres på Terrænkortet bilag 2 og i særligt sårbare områder kan sådanne spor også markeres i terrænet. Samtidig bør der etableres en 5-10 m ”No-Go-Zone” omkring særligt sårbare naturtyper, f.eks. moser, enge, søer og vandløb.

For at kunne administrere ovenstående i praksis foreslås det, at der på Terrænkortet anvendes 2 kategorier:

1. Fredede områder: Al øvelsesaktivitet forbudt, bortset fra gennemgående færdsel til fods. Dette kunne eksempelvis være omkring skanserne.
2. Al kørsel uden for tvangsspor og anlagte hjulveje er forbudt. Eksempelvis i skovområderne, vådområder, krat, kystskrænter, hede samt strand.

10.13 Offentlighedens adgang

Ved markregistreringen år 2001 og 2002 blev det bemærket, at øvelsespladsen anvendes meget som rekreativt område efter kl. 16. Der blev set en del almindelige (uorganiserede gæster) på vej mod og omkring Skanse 1, i skovområderne og langs vandet ved kystskrænten.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår, at kasernens nuværende åbne holdning overfor offentlighedens adgang styrkes på flere områder. Dette kan gøres ved at sørge for en øget opmærksomhed på reglerne for offentlighedens adgang til øvelsespladsen, bl.a. i forbindelse med offentliggørelsen af nærværende drifts- og plejeplan.

Udenfor øvelsestid bør offentlighedens adgang generelt tillades overalt bortset fra bygninger og depoter. Ud fra en naturmæssige betragtning har øvelsespladsen en karakter og størrelse som gør, at offentlighedens adgang ikke vil påvirke flora eller fauna væsentligt. Ved at tilrettelægge et ruteforløb med orienterende punkter undervejs er det Skov- og Naturstyrelsens erfaring, at langt den overvejende del af de besøgende vil anvende ruteforløbet.

Selv om øvelsespladsen kan åbnes op for offentligheden, kan der være tilfælde, hvor forsvaret har behov for øvelser, kørsel osv. udenfor øvelsestid. Ved sådanne ekstraordinære lukninger skal det tydeligt fremgå ved alle indkørselsveje og på hjemmesiden. Sådanne lukninger bør dog overvejes nøje og have et specifikt formål, som ikke kan løses ved en efterfølgende offentliggjort lukning.

Det bør overvejes om det er muligt at opstille simple, kraftige bordebenkesæt af naturmaterialer på græsområderne i den sydøstlige del af øvelsespladsen. Muligvis kan

bordebænkesættene anvendes i forbindelse med forsvarets udendørsundervisning og når øvelsespladsen er åben for offentligheden kan sættene anvendes til rekreative formål. Området er opdelt i små "rum", det er let tilgængeligt og byder på flotte kig ud over Lillebælt samt på "kig" tilbage i vores fælles kulturarv som bl.a. udspringer fra Skanse 1.

Hunde

På grund af øvelsespladsens bynærhed er der desværre store problemer med løsgående hunde. Det er Skov- og Naturstyrelsens klare holdning, at hunde er velkomne på øvelsespladsen, men at de **altid** skal føres i snor.

Hundetræning, som påvirker store områder af øvelsespladsen, bør af hensyn til vildtet begrænses til et minimum.

10.14 Jagt og vildtpleje

Jagten på terrænet bør fortsat være meget lempelig. Jagten og jagtinteresser må aldrig virke hindrende for terrænets primære formål som øvelsesplads.

De vildtbare arter har på grund af områdets store naturindhold gode leve- og overlevelsesvilkår. Hyby Fæled Øvelsesplads har, ligesom forsvarets øvrige terræner, derfor betydning som et område hvorfra vildtbestandene breder sig ud i det omgivende land.

Det forventes, at den foreslåede vegetationspleje i nærværende drifts- og plejeplan for overdrev, enge, mose- og skovarealer generelt vil være til stor gavn også for det jagtbare vildt. Det samme gælder genopretningsplanen for terrænets moser, søer og vandhuller.

De vildtagre, som er anlagt på terrænet, (angivet på grundkortet, bilag 1), kan bibeholdes med samme placering med undtagelse af vildtageren, litra 8 h, som formodentligt er anlagt på et hedeareal og derfor bør sløjfes. Af hensyn til de beskyttede naturtyper må vildtagre ikke flyttes ind på disse arealer. Såfremt vildtagrene fremover ønskes flyttet, kan dette derfor kun ske på slettearealerne.

Af hensyn til vandkvaliteten må der ikke fodres i umiddelbar nærhed af søer og vandhuller.

Det bør overvejes, om fodring overhovedet er nødvendig, da områdets naturlige fødegrundlag betragtes som stort i forhold til en naturlig bestand af vildt.

I øvrigt henvises til de nye regler fra maj 2002, angående vildtpleje på forsvarets arealer: FKOBST 610-1, kapitel 4, bilag 4.

10.15 Affaldsdeponering fra nabobebyggelse

Kasernen ofrer hvert år ressourcer på at fjerne haveaffald fra øvelsespladsen. Problemet er størst i afdeling 8 mod Læsøvej. Det er vigtigt, at der fortsat føres en meget restriktiv holdning overfor deponering af haveaffald af æstetiske og biologiske årsager. Haveaffald kan indeholde planterester af unaturligt forekommende og meget aggressive planter. Et eksempel er Japansk Boghvede, hvor selv meget små stumper af jordstængelen på 1 cm er i stand til at danne en ny plante. De spredes f.eks. med haveaffald, fyldjord eller med vand. Modsat de fleste andre stauder tåler pileurternes roddele og stængler udtørring. Selv de tørre stængler skyder efter ca. 1 uges ophold i vand. Under Japansk Boghvede er der meget mørkt, og næsten ingen andre planter, dyr eller fugle trives i de meget tætte bestande.

Når pileurterne vokser langs vådområder, kan der desuden opstå problemer med erosion om vinteren, når der ikke er nogen planter til at beskytte brinkerne og holde på jorden.

Skov- og Naturstyrelsen foreslår, at kasernen oplyser lokalbefolkningen om, at deponering af haveaffald kan have stor ødelæggende effekt på flora og fauna samtidig med, at det er en overtrædelse af bl.a. Naturbeskyttelsesloven at ændre tilstanden af § 3 beskyttede områder, som f.eks. engområdet, der støder op til parcelhusudstykningsområdet nord for kasernen.

10.16 FN-observationsposter mv.

Enkelte steder findes der gamle skure mv. som har været anvendt i forbindelse med øvelser. Ved markgennemgangene 2001 og 2002 har der ikke været nylige spor efter øvelser og det kan derfor overvejes, om eksempelvis FN-observationsposten ved Nordre Kobbelvej, skuret øst for Post Syd og den gamle skurvogn i terrænets nordligste del kan fjernes.

10.17 Oplagringsplads, litra 5 f

Oplagringen af rør og andet jern fra nærliggende industri synes ikke at være hensigtsmæssig på et åbent naturområde. Lejekontrakten forslås derfor opsagt og materialet fjernet.

11 **Kommentarer og ønsker fra eksterne bidragsydere**

Ved en skrivelse af den 14. marts 2002 orienterede Skov- og Naturstyrelsen de eksterne bidragsydere, bestående af Vejle amt, Fredericia Kommune, Museerne i Fredericia, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Botanisk Forening, Nepenthes samt Danmarks Jægerforbund om, at en drifts- og plejeplanlægning for Hyby Fælle Øvelsesplads var igangsat. Styrelsen indkaldte i den anledning eventuelle bidrag fra de pågældende myndigheder og organisationer til planlægningen. Om formålet med drifts- og plejeplanlægningen hed det, at

”Drifts- og plejeplanlægningen skal fastlægge retningslinierne for benyttelse, drift og pleje af terrænet og dermed sikre en tilfredsstillende opfyldelse af forsvarets behov for uddannelse og træning af enheder, samtidig med at de naturbeskyttelsesmæssige, rekreative og kulturhistoriske interesser tilgodeses.

Drifts- og plejeplanlægningen vil omfatte udarbejdelse af kort, registrering af naturtyper og flora- og faunamæssige forhold, fastlæggelse af plejebehov samt en afvejning af benyttelses- og beskyttelseshensyn.

Bidrag

Et vigtigt formål med planlægningen er at tilvejebringe al relevant information om terrænet og sikre, at de til området knyttede interesser kan indgå i afvejningerne. Materiale som bør indgå i den kommende driftsplanlægning og ønsker til den kommende arealdrift, ønskes derfor oplyst.”

Endvidere hed det, at

“Skov- og Naturstyrelsen er opmærksom på, at amtet og kommunen ikke kan give en generel godkendelse af en kommende drifts- og plejeplan for området, men at der skal søges om tilladelse til de af planens tiltag, der vurderes at kræve en sådan. Skov- og Naturstyrelsen håber dog, at amtet og kommunen vil involvere sig i og acceptere afvejningen mellem de forskellige interesser i forbindelse med drifts- og plejeplanlægningen.

Efter styrelsens opfattelse bør det herefter være således, at forsvaret som bruger af planen kan have en berettiget forventning om, at amtet og kommunen vil administrere relevant lovgivning med udgangspunkt i drifts- og plejeplanen. Der tænkes her navnlig på Lov om Planlægning, Naturbeskyttelsesloven og Vandløbsloven. Tiltag som der i forbindelse med udarbejdelse af planen har været enighed om, og som kræver tilladelse, bør der således umiddelbart kunne meddeles tilladelse til. Dette er en af baggrundene for i det hele taget at iværksætte en planlægning af denne type.”

Det blev endvidere meddelt, at Skov- og Naturstyrelsen, efter modtagelse af materiale og gennemførelse af egen kortlægning og registrering af arealet, ville udarbejde et forslag til en drifts- og plejeplan. Dette planforslag vil efterfølgende blive tilsendt bidragsyderne til kommentering. Styrelsen bad om, at eventuelle bidrag var fremsendt til styrelsen senest den 22. maj 2002.

Skov- og Naturstyrelsen har efter afleveringsfristen modtaget bidrag fra Vejle Amt, Fredericia Kommune, Friluftsrådet, Danmarks Naturfredningsforening, Fredericia og omegns jagtforening samt Fredericia Roklub. Det skal bemærkes, at Friluftsrådet er fællesrepræsentation for friluftslivet i Danmark, og som sådan sørger for at varetage såvel de tilsluttede organisationers som den almene befolknings behov for og interesser i et aktivt friluftsliv.

Bidragene er generelt set indføjjet ordret.

11.1 Vejle Amt

De lysåbne arealer på Hyby Fælled

Vejle Amt har i forbindelse med kortlægningen af beskyttede §3-arealer i.h.t. Naturbeskyttelsesloven i 1993-94 foretaget udpegning af beskyttede §3-arealer. Denne kortlægning er Skov- og Naturstyrelsen i besiddelse af.

§3-udpegningen er i Vejle Amt foretaget på den måde, at store sammenhængende arealer får samme naturtypesignatur, uanset at arealet kan dække over en mosaik af naturtyper, men den dominerende naturtype afgør signaturen på amtets §3-kort.

På den sydlige del af arealet er den fremherskende naturtype overdrev, bedømt på vegetationsforholdene, men iblandet eng, hede, mose, og vandhuller i mindre omfang. Grunden til, at amtet ikke har arbejdet med mosaikker af naturtyper, var den begrænsede tid, amtet havde til kortlægningen.

Ved besigtigelsen den 18. juni 2002 blev det til overflod bekræftet, at arealerne på grund af arealernes benyttelse og pleje er en mosaik af lysåbne, overvejende næringsfattige naturtyper, der spænder fra regulær hede med dværgbuske til overdrev med kalkskyende og kalkelskende planter, alt efter jordbund.

Ind imellem disse lysåbne, næringsfattige naturområder kunne der konstateres botanisk set ret uinteressante flader, der bedst kan karakteriseres som græsmark.

På grund af de mosaikagtige fordelinger af lysåbne naturtyper, som normalt kun findes efter lang tids kontinuerlig afgræsning eller høslæt, foretog amtet en søgning på gamle sognekort og generalstabskort tilbage til starten af 1700-tallet. Kortene indikerer, at arealerne på Hyby Fælled inden for det militære område igennem flere århundreder har henligget som lysåbne, slåede eller græssede flader. F.eks. er der angivet områder, der allerede tidligt har været eksercerplads. Det må altså antages at være historiske, lysåbne græsarealer, der bør kunne bære betegnelsen overdrev. Alene områdenavnet Hyby Fælled indikerer dette.

For at fastholde den relativt høje artsdiversitet af planter, insekter og øvrig flora og fauna, tilknyttet lysåbne græsarealer, anbefales det, at der foretages afgræsning hvor det er muligt og ønskeligt eller høslæt (ikke kun afslåning, men fjernelse af biomasse for til stadighed at kunne forynge vegetationen). Sen høslæt efter frøsætning og dyrenes ynglesæson er at foretrække. Evt. kunne der foretages høslæt til normal tid på dele af arealerne, mens andre med års mellemrum ikke blev slået i en rotationsordning, så man tilgodeser både høkvalitet og plante- og dyrelivets livscyklusser.

Havskråningerne med bl.a. plastisk ler

Tilstedeværelsen af plastisk ler er få steder så fremherskende som på Lillebæltskysten af Trelde Næs, helt fra spidsen og til Hybylund.

Skrænterne fremstår som en mosaik af forskellig skredintensitet, alt efter jordbund. Geologisk set er området enestående pga. de forskelligartede skred/skrænter med sure lertyper, kalkrige lertyper á la Søvind-mergel, kalkfattig morbund og skinnende hvidt miocænt sand.

Den store geologiske variation viser sig også tydeligt i områdets store botaniske og faunistiske variation. Især floraen på Trelde Næs' skrænter og skridende plastisk ler er enestående med f.eks. 9 forskellige arter af skovorkideer.

De ikke træbevoksede skræntarealer bevares bedst gennem fjernelse af opvækst, hvor det lader sig gøre, eller lades urørt. Dog bør der ske bekæmpelse af bestanden af Kæmpe-bjørneklo i den sydlige ende af det militære område.

De træbevoksede skrænter/skred bevares mest velegnede ved at undlade skovdrift eller rydningspleje, med mindre uhensigtsmæssige arter dominerer (f.eks. nåletræ).

Skovene

Det er ikke amtets myndighedsområde, men det er en kendsgerning, at eg, især gammel eg, er levested for et meget stort antal insekter og svampe. Begge grupper er meget stærkt repræsenteret i Trelde-Skovene.

En del af skovorkideerne er knyttede til de langsomme skredflader, hvor de står under skridende, men ikke væltede træer, hvor der bliver relativt lysåbent. Alle skovorkideerne på Trelde er knyttede til løvskov og er afhængige af til stadighed at kunne vandre ind i landet på nye skredflader til erstatning for ældre bestande, der skrider i havet. Her er det vigtigt, at der ikke er nåletræ på disse "nye" skredarealer, da nykolonisering således vil være problematisk.

Endvidere har amtet tilsendt publikationen "Natur i Fredericia Kommune" en plan for mere og bedre natur, hvoraf det fremgår at:

- Et randområde på 300 meter bør udlægges som urørt skov.
- Nåletræsplantninger nær kysten bør afvikles, og der bør ikke plantes nye. Dette gælder både nær kysten og i baglandet.
- Renafdrift eller træfældning i kystbæltet bør undgås.

11.2 Fredericia Kommune

Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo er vigtig. Det er især vigtigt, at der ikke sker frøspredning til naboarealer.

Granbevoksning der spærrer for udsigten fra Skanse 1 mod Østerstrand og Kastellet bør afvikles.

Granbevoksning bør kun forekomme i det omfang, det giver nogle helt klare øvelses- eller vildtplejemæssige fortrin.

Der stilles forslag om, at militærets skov gøres til helt uberørt naturskov, så skoven kan inspirere til yderligere iværksættelse af tanken om en 300 meter zone langs Lillebælt til Trelde Næs.

Forslag om, at den grusbelagte skovvej til stranden åbnes for publikum på samme vilkår som det øvrige vejnet. Via det øvrige vejnet og ad skovvejen vil publikum på denne måde få del i den unikke natur på stedet og det særlige miljø ved stranden bl.a. ud for Radar Post Nord.

11.3 Bidrag fra Friluftsrådet

Friluftsrådet takker indledende for at få mulighed for at komme med indlæg til den kommende drifts- og plejeplan for Hyby Fælled Øvelsesplads. Samtidig takker Friluftsrådet for den fine rundvisning Skov- og Naturstyrelsen afholdt i samarbejde med Telegrafregimentet onsdag den 24. april 2002.

Generelt ønsker Friluftsrådet at udtrykke tilfredshed med, at der udarbejdes drifts- og plejeplaner for de militære arealer, hvor der indarbejdes, i hvilket omfang offentligheden skal have adgang til øvelsesområderne. Disse arealer er ofte af en anseelig størrelse og rummer noget af den bedst bevarede natur i Danmark. Derfor har øvelsespladserne ofte en landskabelig værdi, der er helt unik.

Taget drifts- og plejeplanernes varighed i betragtning mener Friluftsrådet, at det er meget vigtigt at få afklaret denne adgang, så der kan sikres en fornuftig balance mellem de militære aktiviteter og offentlighedens adgang til disse naturskønne områder. Samtidig kan en større åbenhed om aktiviteterne på de militære arealer være med til at skabe en lokal forankring og forståelse.

Offentlig adgang

I det nyligt udsendte følgebrev til orientering om vedtagelse af ”Bekendtgørelsen om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarrets skydeområder” indskærpede Forsvarsministeriet, at ”...offentligheden i videst muligt omfang bør gives adgang til forsvarrets øvelsesarealer, hvis ikke de uddannelses- og sikkerhedsmæssige forhold er til hinder herfor...”.

Hyby Fælled Øvelsesplads ligger nordøst for Fredericia by og omkranses på vest- og sydsiden af to større boligområder. Samtidig ligger øvelsesterrænet mellem Fredericia by og skovområderne Kirstinebjerg Skov og Fredericia Skov. Derfor er arealet oplagt udflugtsmål og lokalitet for mange lokale beboeres friluftsliv -også på grund af områdets historie og geologi.

Offentligheden har på nuværende tidspunkt mulighed for at færdes uden for øvelsestiden på de asfalterede veje med afstikkere til de to skanser i den sydlige del. Herved har publikum primært i weekenderne mulighed for at komme ud i terrænet og f.eks. besøge de fint bevarede skanseanlæg, der findes i området. Friluftsrådet foreslår, at ruten afmærkes i terrænet som en vandrute, så publikum nemmere kan finde rundt.

Skov- og Naturstyrelsen foreslog på rundvisningen, at der kunne oprettes et område, hvor publikum vil have mulighed for at tage ud med deres medbragte madkurv og nyde udsigten over Lillebælt. Dette forslag ønsker Friluftsrådet at støtte og foreslår samtidig, at der plantes læhegn og opsættes faciliteter for den slags aktivitet, dvs. borde, bænke og affaldskurve.

Efter omlægningen af skydebanerne til afspærringsfri skydebaner vil der være mulighed for at sejle tæt langs kysten og opleve den særprægede natur, som det plastiske ler på kystskrænterne former. Friluftsrådet ønsker derfor, at tættere sejlads langs kysten -end det er muligt på nuværende tidspunkt- tillades.

Yderligere foreslår Friluftsrådet, at der åbnes op for at jægere og skydeklubber får mulighed for at benytte de eksisterende skydebaner i terrænet.

Pleje

Forsvaret har gennem tiden gjort meget for at beskytte og restaurere de mange skanses anlæg og mindesmærker, der findes i området. Friluftsrådet ønsker, at denne pleje fortsat opretholdes, så de smukke anlæg stadig kan være til glæde og gavn for offentligheden.

Den sydøstlige del af øvelsespladsen er hårdt plaget af Kæmpe-bjørneklo. Friluftsrådet foreslår, at Kæmpe-bjørneklo bekæmpes ved hjælp af afgræsning og opfordrer til, at Telegrafregimentet søger inspiration fra f.eks. Flyvestation Værløse, hvor et lignende projekt med bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo er i gang med stor succes.

Formidling

Friluftsrådet finder det relevant at foreslå, at Telegraftjenesten aktivt udmelder sin publikumspolitik med retningslinier for den offentlige adgang til arealet. Samtidig foreslår Friluftsrådet, at der i området opsættes afmærkning til hjælp for færdslen og tavler med oplysninger om gældende adgangsbegrænsninger og –muligheder ved adgangsvejene til området. Yderligere foreslår Friluftsrådet, at der i området langs kystskrænterne opsættes skilte, der forklarer publikum risikoen ved at færdes på det plastiske ler. Herved kan publikum let og sikkert finde rundt i terrænet og ud til de offentligt tilgængelige skanseområder og mindesmærker.

Endvidere vil Friluftsrådet opfordre til, at der i lokalaviser og på en hjemmeside informeres om øvelsesaktiviteter i terrænet, så befolkningen har mulighed for at få at vide, hvornår der er åbent for færdsel i området. Til inspiration kan nævnes hjemmesiderne www.hok.dk/lfrbv/ og www.hok.dk/ghr/ og www.danilog.dk hvor interesserede bl.a. kan indhente oplysninger om øvelsesaktiviteten på Almegård Kaserne, Raghhammer Skydeterræn samt Vordingborg og Kulsbjerg Øvelsesplads.

Samtidig foreslår Friluftsrådet, at der udarbejdes en lille folder som f.eks. Skov- og Naturstyrelsens vandretursfoldere, der fortæller om dette smukke naturområde, dets flora og fauna, landskabstyper, historie, mindesmærker og geologi. Både i en folder, på hjemmesiden og i lokalaviserne vil der samtidig være mulighed for at beskrive reglerne og mulighederne for færdsel for såvel organiserede som uorganiserede brugere i øvelsesområdet.

Samarbejde med lokale organisationer

Slutteligt håber Friluftsrådet, at nuværende brugere af området også i fremtiden har mulighed for at benytte arealet til deres aktiviteter, samt at dette samarbejde udvides til flere eventuelt interesserede brugergrupper. En fortsat god dialog med lokale foreninger kan være med til at afdække og afhjælpe eventuelle brugerkonflikter.

11.4 Bidrag fra Danmarks Naturfredningsforening (DN)

De store åbne arealer bør så vidt muligt henligge uden gødskning og brug af pesticider, så den allerede igangværende udvikling hen imod egentlige overdrev med deraf følgende mere artsrig flora og fauna kan fortsætte.

Den allerede fungerende stribe-slåning af større arealer hvert andet år finder DN fortræffelig især under forudsætning af at høstudbyttet fjernes fra områderne.

Vedr. driften af øvelsespladsens skovområder "Fredericia Skov" håber DN, at i hvert fald hovedparten af skoven efterhånden kan få lov at henligge som egentlig urørt skov.

Vedr. offentlighedens adgang er en udvidelse stærkt ønsket, da den nuværende adgang stort set kun gælder de asfalterede veje. Et hovedønske er adgang til stranden via skovvejen gennem Fredericia Skov.

Også en trampesti langs overkanten af kystskrænterne er stærkt ønsket og vil være en fortsættelse af det tidligere gennem århundreder brugte adgangsspor til Treldekovene ("Bærestien").

Da militæret alligevel har stærke restriktioner, når det gælder udnyttelsen af de nærmeste 200-250 meter fra byens boligområder er det muligt og ønskeligt, at disse arealer kan blive tilgængelige som egentlige opholdsarealer for offentligheden. DN er klar over, at en fjernelse af sprængstof/granater/forsagere er en forudsætning.

DN ser gerne en oprensning af de eksisterende vandhuller og ser gerne en udgravning af nye.

Endelig vil DN foreslå, at udsynet fra den restaurerede skanse og ud over bæltet gøres bedre end i dag.

11.5 Bidrag fra Fredericia og omegns jagtforening

Det er et fortsat ønske, at græsset på området omkring flugtskydebanen kan slås 4-5 gange årligt, samt at der er mulighed for at beskære de buske som står omkring maskingrave, da de ellers vil genere skydningerne.

Der er også behov for at slå græsset omkring hundebanerne nogle gange i foråret, for at området ikke gror til i tjørn.

11.6 Bidrag fra Fredericia Roklub

Som deltager for Fredericia Roklub, var det interessant, at høre om nedgravningen af skydebanerne, der ad åre vil medføre, at der vil være mulighed for at ro uhindret langs kysten.

AFVEJNING

12 Afvejning af benyttelse og beskyttelse

De væsentligste temaer der knytter sig til afvejningen af den fremtidige drift og pleje af Hyby Fælded Øvelsesplads er ønskerne til driftsplanlægningen for skovområderne, fremgangsmåden og ressourcetildelingen til plejen af græsområderne samt ønskerne om øget offentlig adgang.

I dette afsnit redegøres for de overvejelser, der ligger til grund for afvejningen af de fremsatte ønsker beskrevet i afsnit 9, 10 og 11. Forslag og idéer som umiddelbart kan effektueres eller accepteres uden afvejning er ikke medtaget i nærværende afsnit, men i stedet overført direkte til afsnit 13: Plan.

12.1 Vurdering af ønsker og forslag fra forsvaret

Behov for mindre tilplantninger til bivuakering

Behovet for etablering af nåleskov til bivuakering blev diskuteret. Skov- og Naturstyrelsen foreslog, at eksisterende krat, hegn og skovområder kunne anvendes, men forsvaret fastholdt ønsket om mindre tilplantninger. Herefter blev placeringen af nåleskoven diskuteret og der er efterfølgende opnået enighed om at foreslå nåleskoven etableret på sletten umiddelbart øst for Egehaveshus samt på sletten i østkanten af det nordlige overdrev, afdeling 2. For at få sammenhæng i beplantningen og mulighed for at skjule køretøjer i den fremtidige bevoksning umiddelbart op til vejen, søges der dispensation hos amtet til at etablere skoven på de 0,37 ha overdrev som ligger ud til Egehavesvej.

Såfremt der gives tilladelse til beplantning af de 0,37 ha overdrev, vil bivuakeringsskoven få en samlet størrelse på i alt ca. 1,4 ha. Det skal bemærkes, at denne beplantning søges friholdt for fredsskovspligt, da den i løbet af en 20-40 årig periode vil være slidt så meget, at den ikke længere kan anvendes til bivuakskov. Herefter forventes nåletræerne fjernet.

Driftsplanlægning for skovdriften

På afvejningsmødet blev der enighed om følgende forslag for skovdriften:

- a) *Egehaven* drives naturnært efter retningslinierne beskrevet i forsvarets bidrag.
- b) *Kirstinebjerg Skov* udlægges til urørt skov. Undtaget herfra er nogle fast udpegede bivuakeringsområder hvor der af sikkerhedshensyn kan foregå plukhugstdrift for at sikre soldater mod eventuelle farlige træer og større nedfaldende grene. Undtaget er endvidere en zone på 20 meter op til spor og veje, hvor der vil kunne foregå plukhugstdrift. Disse zoner plejes som beskrevet i FBT bidrag.

Der var enighed om ikke at tinglyse udpegningen af urørt skov på fredsskovsområderne. Udpegningen bør i stedet betragtes som en almindelig aftale i forbindelse med tiltrædelsen af drifts- og plejeplanen. Såfremt forsvaret i fremtiden skulle få behov for at drive/pleje dele af eller hele Kirstinebjerg Skov med skovdrift, der er i strid med drifts- og plejeplanens vedtagelser, kan der pågå forhandlinger om plantillæg, ligesom det er tilfældet med planens øvrige vedtagelser.

12.2 Afvejning af Skov- og Naturstyrelsens ønsker til forbedringer af naturområder

Supplerende tilplantning af læhegn

Skov- og Naturstyrelsen har vurderet, at det ikke er nødvendigt at supplere de levende hegn med indplantning, men der blev enighed om at den ca. 100 m åbne strækning af det nord-sydgående hegn i afdeling 5 kan tilplantes med egnskarakteristiske træ- og buskarter.

Hedeareal (afsnit 10.4)

Med hensyn til det lille hedeareal var der enighed om, at det lille stykke hede nord for Søndre Skydebanevej næppe kan opretholdes grundet jordarbejdet ved anlæggelse af støjvolde. Derimod er det vigtigt at sikre og pleje heden syd for vejen.

Ressourcer og materiel

Skov- og Naturstyrelsens forslag vil blive anvendt som grundlag for beslutninger, når nuværende maskinel er slidt op og nyt skal erhverves. Umiddelbart synes øvelsespladsens begrænsede størrelse ikke at betinge alle de foreslåede nyanskaffelser. Så vidt det er muligt vil regimentet søge at anvende allerede eksisterende materiel, samtidig med at mulighederne for samarbejde med andre øvelsespladser og maskinstationer omkring materiel vil blive revurderet.

Overdrevet på kystskrænten litra 4 h, 6 b og 8a

Der var enighed om, at den ca. 6 ha store hegning i forbindelse med græsning bør betragtes som et forsøg. Når der kan drages konklusioner af forsøget, vil hegningen kunne få et mere naturligt præg, f.eks. ved at de nuværende pæle udskiftes af kraftige egepæle.

Offentlighedens adgang

Forslaget om at opstille bordebænkesæt af naturmaterialer på græsområderne i den sydøstlige del af øvelsespladsen blev afslået. Forsvaret ønsker ikke at anvende ressourcer på at opstille bordebænkesæt samt efterfølgende at skulle vedligeholde området og inventaret.

FN-observationsposter mv.

Flere skure er fjernet i forbindelse med planprocessen, men FN-observationsposten ved Nordre Kobbelvej anvendes stadig til uddannelse og fjernes derfor ikke.

12.3 Afvejning af ønsker og forslag fra Vejle Amt

Afgræsning af de lysåbne arealer på Hyby Fælled Øvelsesplads

Forsvaret finder ikke, at yderligere græsningstiltag end de tiltag der i dag finder sted på skanserne og kystskrænten kan iværksættes i denne planperiode. Argumentet for at afslå yderligere græsningstiltag er, at det vil lægge for stor begrænsning på øvelsesaktiviteterne som allerede er trængt af støjbegrænsningszonen, sikkerhedszonerne ved skydebanerne, uigennemtrængelige vådområder mv.

Skovene

Amtets forslag om at der ikke bør etableres nåletræsbeplantning nær kysten og i baglandet kan delvis tilgodeses. Som beskrevet tidligere er der opnået enighed om at udlægge

størstedelen af øvelsespladsens skovområder som urørt, mens de øvrige skovområder drives naturnært. Behovet for en nåletræsбивuakbeplantning medfører imidlertid, at forsvaret ønsker at etablere ca. 1,4 ha nåletræsbeplantning på åbne arealer nær Egehaveskov, se første punkt, afsnit 12.1. Beplantningen forventes dog afviklet i løbet af 20-40 år og formodes derfor ikke at kunne give væsentligt forringede levevilkår for den unikke natur langs kystskræntområderne.

12.4 Afvejning af ønsker og forslag fra Fredericia Kommune

Hvorvidt forslaget om at genskabe udsigten mod Østerstrand og Kastellet kan gennemføres ved at fjerne øvelsespladsens sydøstlige granbevoksninger samt høje træer i krattet ud mod kystskrænten er usikkert. Det er dog sikkert, at fjernelsen af ovennævnte granbevoksninger og træer vil skabe langt bedre udsigtsmuligheder ud over Lillebælt.

Egehaven overgår ikke til urørt skov, men størstedelen af de øvrige skovområder på øvelsespladsen udpeges til urørt skov, se andet punkt, afsnit 12.1.

12.5 Afvejning af ønsker og forslag fra Friluftsrådet

Offentlig adgang

Emnet blev diskuteret på afvejningsmødet og det blev vedtaget, at forsvaret efter afvejningsmødet fremsendte et revideret ordensreglement for færdsel på øvelsespladsen. Det reviderede ordensreglement tager højde for Forsvarsministeriets nye ”Bekendtgørelsen om forbud mod ophold på og færdsel gennem forsvarets skydeområder”. Ordensreglementet er indsat som bilag 6 i kortlommen bagerst og tager højde for Friluftsrådets ønsker til øvelsespladsens offentlige adgang.

Ønsket om at sejle tæt langs kysten og opleve den særprægede natur kan af sikkerhedshensyn ikke tilgodeses, under skydninger før der er etableret afspærringsfri skydebaner. Etableringen af de afspærringsfrie skydebaner er stødt på tekniske problemer, hvorfor det ikke er muligt at angive, hvornår banerne er færdige. Indtil da, vil det kun være muligt at sejle tæt langs kysten i skydefri perioder. Skydefri perioder kan ses ved, at der ikke er hejst balloner og ikke udsendes lysglimt over farvandet.

Friluftsrådets forslag om, at der åbnes op for jægere og skydeklubber, så de kan benytte eksisterende skydebaner i terrænet, kan godkendes i det omfang der er plads indenfor de i miljøgodkendelsen fastlagte rammer.

Formidling

Forslaget om at opsætte skilte der forklarer publikum risikoen ved at færdes på det plastiske ler vil ikke blive gennemført. Ved færdsel på plastiske lerskrænter må der udvises almindelig agtpågivenhed som ved f.eks. færdsel i moseområder.

12.6 Afvejning af ønsker og forslag fra Danmarks Naturfredningsforening

Færdsel ad en naturligt dannet trampesti langs kystskrænterne skal, som al anden færdsel, følge øvelsespladsens ordensreglement, se bilag 6.

PLAN

Denne del af drifts- og plejeplanen indeholder en anvisning af, hvorledes den ovenfor gennemgåede afvejning kan realiseres i praksis, herunder hvordan den skal udmøntes i retningslinier for øvelsespladsens fremtidige benyttelse, pleje og forbedring.

Planperioden er opdelt i tre perioder fra år 2003-2007, 2008-2012 og 2013-2018. Der henvises til perioderne som henholdsvis delperiode 1, 2 og 3. Sidst i dette afsnit er der opstillet en oversigt over den prioriterede handlingsplan.

13 Retningslinier for fremtidig anvendelse af Hyby Fæld Øvelsesplads

Retningslinierne skal tilgodese følgende forhold:

- At terrænet er udlagt som øvelsesplads og derfor fortsat skal kunne opfylde forsvarets behov for uddannelsesaktiviteter.
- At den forsvarsmæssige benyttelse sker under hensyntagen til landskabelige, biologiske og kulturhistoriske værdier, som i drifts- og plejeplanperioden søges fastholdt og udbygget.
- At den rekreative benyttelse sker i det omfang, det er sikkerhedsmæssigt forsvarligt og ikke forstyrrer forsvarets brug samt er foreneligt med hensynet til de natur- og kulturmæssige værdier.

13.1 Skov-, kratområder samt levende hegn

Tilplantninger til bivuakering

Der etableres nåleskov på sletten umiddelbart øst for Egehavedhus samt på sletten i østkanten af det nordlige overdrev, afdeling 2. Der søges om tilladelse til at etablere beplantning på 0,37 ha overdrev i umiddelbar sammenhæng med slettearealerne. Såfremt der gives tilladelse til beplantning af de 0,37 ha overdrev, får bivuakeringskoven en samlet størrelse på i alt ca. 1,4 ha, se bilag 3 ”Drift- og plejekort”.

Driftsplan for Egehaven**Tabel 2: Driftsplan for områder der drives naturnært: Egehaven.**

Afd	Litra	Træart	Årgang	Areal	Tynding	Tidspunkt for tynding			Kulturplan	Bemærkning
						Antal	Pri mo	Me dio		
1	d	Bøg, m.fl.	1992	0,30	2 – 3	x		x		Naturnær drift 2018.
	f	Eg	1951	1,20	1			x		Naturnær drift 2009.
	g	Sgr	1973	0,10					Indplantning af ca. 500 hejstere, periodens start	Naturnær drift 2010.
	h	Bøg, m.fl.	1987	0,40					Indplantning af ca. 500 hejstere, periodens start	Naturnær drift 2010.
	j	Ask	1980	0,10						Naturnær drift 2008.
	k	Eg	1998	0,20	2	x		x		Naturnær drift 2020.
	l	Eg, Ask	1994	0,80	2	x		x		Naturnær drift 2018.
	m	Eg, Bøg	1900	1,50					Renafdrevet del af litra mod øst gentilplantes med hjemmehørende træarter.	Naturnær drift 2003 på del med gl. eg og ask. Hegnet mod øst fjernes i løbet af 3-5 år.
	n	Ask, m.fl.	1957	0,50						Drives naturnært i hele perioden.

Driftsplan for Kirstinebjerg Skov

Kirstinebjerg Skov udlægges til urørt skov. Af hensyn til sikkerhed i forbindelse med bivuakering vil det være muligt at udføre plughugstdrift langs spor og veje i en zone på op til 20 meter.

Langs bækken nord for Radarvej er der stejle partier, som ikke giver mulighed for bivuakering indenfor 20 meter zonen. Der er derfor ikke øvelsesmæssige argumenter for at udføre plughugst i disse områder og de er derfor ikke indeholdt i 20 meter zonen.

På drifts- og plejekortet, bilag 3 er anført, hvilke områder der er udpeget til henholdsvis urørt og plughugstdrift.

Resultatet af drifts- og plejeplanens fordeling mellem urørt og plughugstdrift er følgende:

Skovområderne der overgår til urørt udgør 29 ha af i alt 50 ha, hvilket svarer til 58 % af det samlede skovareal på øvelsespladsen. Hertil kommer, at størstedelen af kratområderne på 29,4 ha ligeledes generelt set lades urørte.

Der drives plughugst på: 5 ha i Egehaven + 5 ha langs spor og stier + 11 ha i små bevoksninger spredt over hele øvelsespladsen, hvilket tilsammen udgør 21 ha af de i alt 50 ha. Der drives således plughugst på 42 % af det samlede skovareal på øvelsespladsen.

Spor ind til ædelgranbevoksningen, litra 4 b

Etableringen af sporet afsluttes og det dækkes med toplag af grus i løbet af 2003.

Krat og levende hegn

Nedenstående plejeforskrift dækker samtlige krat på øvelsespladsen bortset fra krattet ud mod kystskrænten.

Målsætning	1. gangspleje	Kontinuerlig pleje
Brede, tætte krat med fodposer udadtil, gamle, store træer i midten og en stor mængde gammelt, udgået ved.	Der foretages tilplantning med egnskarakteristiske træ- og buskarter i en ca. 100 m strækning af det nord-sydgående hegn i afdeling 5. Ud over dette er der ingen behov for 1. gangspleje.	Udbredelsen som er indtegnet på Grundkortet, Bilag 1 bevares ved at de omkringliggende åbne naturområder plejes kontinuerligt med klippende, skærende maskinel.

Krattene ud mod kystskrænten

Målsætning	1. gangspleje	Kontinuerlig pleje
Udsyn over Lillebælt til Fyn hen over tætte krat der består af buske samt en stor mængde gammelt, udgået ved.	Høje træer øst for skanse 1 fældes, incl. nåletræerne. Samtidig bevares kratskoven, som består af tjørn og andre træ- og buskarter, som ikke bliver til høje træer. For at skåne det sårbare område bør fældningen foregå motormanuelt og veddet kan henligge på området til naturligt forfald.	Såfremt der 10 år efter 1. gangsplejen igen findes høje træer fældes disse. Kratudbredelsen indtegnet på Grundkortet, Bilag 1 bevares ved at de omkringliggende åbne naturområder plejes kontinuerligt med klippende, skærende maskinel.

13.2 Vådområder**Vandhul nr. 1 i den nordvestlige del af Egehaven**

Målsætning	1. gangspleje	Kontinuerlig pleje
Skovsø	Som afslutning på den påbegyndte reetablering af vandhullet jævnes jordvoldene ud, knækkede grene saves af og overkørte, mindre træer fældes. Fodertønderne og halvtæg fjernes.	Sidst i planperioden foreslås det at fjerne overhængende, skyggende grene.

Vådrområde nr. 2: Sø og mose, litra 2 p og 2 r

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Sø med blankt vandspejl og med omkringliggende, lysåbne mose og eng.	De opgravede jordbunker, fra etableringen af vandhullerne, bør jævnes ud. Søen, litra 2 r udvides mod syd ca. 1000 m ² .	Sidst i planperioden fjernes evt. skyggende træer og buske.

Sø nr. 3: Kunstigt anlagt sø, litra 3 f

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Lavvandet, åben sø.	Ingen	I løbet af planperioden fjernes evt. Pil og Tjørn, som kan kaste skygge ud i søen.

Mose nr. 4: Skovmosen i Kirstinebjerg Skov, litra 2 p og 4 c

Bemærk at skovmosens 1. gangspøje gennemføres i planens første leveår, da skovområdet herefter er udpeget som urørt skov. Genskabelse af naturlige afstrømningsforhold er et vigtigt element i forbindelse med udpegning af urørt skov, og plejen bør derfor prioriteres højt.

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Åben skovmose uden udgrøftning, men med gennemsvende overfladevanded.	Pilebuskene fjernes og kantvegetationen tyndes ved, at træerne fældes og trækkes op på skovbunden. For at skabe samme niveau over mosen, og derved reetablere den oprindelige mose/engbund, bør de dybe grøfter dækkes til. Der kan etableres en dæmning i mosens sydende mod litra 4 f. Dæmningens formål er at stoppe den hurtige afstrømning gennem de dybe grøfter således at vandet siver gennem hele mosen i stedet.	Ingen, da området er udpeget som urørt skov.

Vandhul nr. 5: Litra 5 k nordlig del samt vandhullerne umiddelbart syd for

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Åbne vandhuller i	De omkringliggende jordvolde jævnes ud.	To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring

moseområde.	vandhullerne.
-------------	---------------

Moseområdet nr. 6: Litra 5 d

Målsætning	Naturgenopretning	Kontinuerlig pleje
Moseområde i syd- og nordlig del samt en sø med åbent vandspejl midt i mosen.	Der etableres en 0,5-1 ha sjapsø midt i mosen ved at skrabe ca. 30-40 cm af jordlaget væk. Den opskrabede jord kan deponeres langs sjapsøens nord- og vestlige afgrænsning i en fladstrakt vold med maks. højde på 1-1½ m højde. Tjørn og Slåen vil hurtigt skyde op på volden og skjule denne. Dette ses bl.a. ved den sydlige del af Æblehave, hvor en tilgroet vold kun ses helt tæt på.	Såfremt pil og tjørn spredes ud i vådområdet bør de skæres ned én gang i planperioden.

Sø nr. 7: Litra 6 h, nordligt vandhul ved Bane Nord

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Delvist åbent vandhul.	Ingen	To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.

Vandhullerne nr. 8: I krattet litra 6 c, nordøst for krydset Nærkampvej og Fæledvej

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Delvist åbne vandhuller omgivet af krat.	Krat fjernes i ca. 5 m bræmme rundt langs bredden. Slam fra bunden fjernes ved opgravning.	To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullerne.

Sø nr. 9: Litra 8 f

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Åben sø.	Ingen.	To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullet.

Vandhullet nr. 10: Litra 5 k (dellitra der støder op til Nordre Kobbelvej)

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Åbent vandhul mod	Bevoksningen mod syd og øst reduceres kraftigt og bundslammet	To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring

syd og øst.	rensnes op. Udløbet mod nord hæves ca. 30 cm for at skabe større vandspejl.	vandhullet.
-------------	---	-------------

Vandhullerne nr. 11: Litra 5 b (dellitra vestnordvest for T-krydset mellem Fæledvej og Nordre Skydebanevej)

Målsætning	1. gangspeleje	Kontinuerlig pleje
Åbne vandhuller mod syd, øst og vest.	Vandhullerne oprensnes og de omkringliggende krat reduceres mod øst, syd og vest.	To gange i planperioden reduceres udbredelsen af krat omkring vandhullerne.

Engarealet, litra 1 b, 5 a og 7 e

Målsætning	1. gangspeleje	Kontinuerlig pleje
Åbent, fugtigt engareal.	Ingen	Alle de åbne engarealer bør fremover drives som høslæt mindst hvert andet år, uden jordbehandling, gødskning og sprøjtning. Første slæt tidligst primo juli med efterfølgende fjernelse af det tørrede materiale.

Engarealet, litra 2 a og 4 e

Målsætning	1. gangspeleje	Kontinuerlig pleje
Åbne, fugtige engarealer.	Pilebuskene bør fjernes, hele engen bør slås. Efterfølgende bør materialet fjernes.	Se ovenstående, litra 1 b.

13.3 Vandløb

Vedligeholdelsen af vandløbene i denne planperiode begrænses til jævnlige rensninger og til at løse evt. akutte problemer med at modtage vand fra tilstødende jorde.

13.4 Hedearealer

Hedearealet, litra 8 b omkring Søndre Skydebanevej

Heden syd for Søndre Skydebanevej (1,4 ha) friholdes for kørsel, bl.a. i forbindelse med igangværende opbygning af støjvold.

Målsætning	1. gangspeleje	Kontinuerlig pleje
Åben hede.	I den østlige del fjernes opvækst af gyvel og andre større buske og træer. Vildtageren på heden nedlægges. Der bør hurtigst muligt opsættes pæle som hindrer kørsel på den sydlige del af hedearealet.	2 år efter 1. gangspelejen kan der slås eller afbrændes ca. 25 m brede striber eller 25 x 25 m brede skaktern. Træer og buske bør fjernes ca. hvert 2. år. Pletvis afbrænding, eksempelvis i form af områder på ca. 25 m brede striber eller 25 x 25 m fordelt som skaktern. Afbrændingen kan foretages skiftevis ca. hver 10 år. Alternativt til afbrænding foreslås slåning med buskrydder samt fjernelse af materialet.

13.5 Overdrev

Overdrevene øst for Egehøvehus, litra 2 o, litra 3 b, nordlig del af litra 5 j og 6 b

Målsætning	1. gangspeleje	Kontinuerlig pleje
Åbent overdrev.	Ingen	Overdrevene drives som høslæt, gerne en eller flere gange årligt. Første gang tidligst primo juli. Såfremt der ikke er ressourcer til det intensive høslæt, kan slåning og efterfølgende fjernelse af materialet mindst tre gange i planperioden være med til at fastholde overdrevsfloraen.

Overdrevet på den sydlige del af litra 5 j

Målsætning	1. gangspeleje	Kontinuerlig pleje
Overdrev med op til 50% spredt kratvegetation.	Ingen	Krattenes udbredelse bør ikke overstige 50% af området. Derfor bør der iværksættes høslæt af overdrevet i en mosaik mellem kratområderne. Høslættet bør være efter behov, typisk hvert 3. år.

Overdrev omkring skanserne, litra 7 a og 8 a

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Åbent overdrev.	Ingen	Som beskrevet under de generelle forskrifter for høslæt. Fåregræsning på skanserne fortsætter. Vær opmærksom på at Gyvel og Kæmpe-bjørneklo ikke må sprede sig ind på området. Såfremt dette sker, bør der udføres intensiv rydning af enkeltindivider.

Overdrevet på kystskrænten, litra 4 h, 6 l og 8a

Målsætning	1. gangspøje	Kontinuerlig pleje
Åben kystskrænt som henligger til naturlig succession i form af kystskred.	Udbredelsen af Kæmpe-bjørneklo reduceres ved græsning.	Bekæmpelsen af Kæmpe-bjørneklo ved græsning bør fortsætte i mange år, da frøene kan overleve i jorden op til 10 år. For at opnå et mere naturligt præg og længere holdbarhed af hegningen foreslås det, at pælene og vinkeljernet skiftes ud med flækkede egepæle. Ligeledes foreslås det, at de spinkle stenter og låger skiftes ud med kraftige stenter og selvlukkende låger af egetræ.

13.6 Stranden mellem kystskrænten og Lillebælt

Der fjernes ikke udskridende materiale eller træer fra stranden.

13.7 Slette- og agerarealer

Forpagtningsaftalerne opsiges og slettearealerne plejes ved samme fremgangsmåde som ved høslæt på overdrev, se den generelle beskrivelse omkring høslæt på overdrevsarealer afsnit 10.5, "Forbedringer i plejen af overdrev".

Slettearealerne opdeles i to næsten lige store dele:

- Litra 1 a, 3 a og 5 c som udgør 26 ha
- Litra 6 a, 7 b og 8 c som udgør 18,2 ha.

Målsætning	1. gangspleje	Kontinuerlig pleje
Åbent overdrev/slette-areal.	Ingen	Den naturlige græs- og urtevegetation slås som høslæt, eksempelvis hvert 3. eller 5. år, med efterfølgende bjærgning af materialet. Der bør ikke anvendes gødning, sprøjtes, udlægges kulturgræsser, jordbehandles eller anvendes andre jordforbedrende midler som f.eks. kalk-restprodukter fra olieraffinering, bryggerier mv.

Det vil også i fremtiden være muligt at slå græsset omkring flugtskydebanen og hundebanerne 4-5 gange årligt samt at beskære buskene omkring maskingravene.

13.8 Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo

Bekæmpelse vil foregå både ved græsning og slåning. Bekæmpelse ved græsningen foregår på kystskrænten, litra 8 j og i det nærliggende krat, litra 8 e. På de resterende arealer vil der blive udført slåning. Traktormonteret græsslåmaskine eller kvashugger vil blive anvendt, hvor terrænet tillader kørsel. På andre arealer vil der blive anvendt le eller krattrydder.

Viser det sig i løbet af sommeren, at enkelte planter er blevet overset, er det vigtigt, at disse ikke får lov til at sprede frø. Dette forebygges ved at afskære blomsterstanden og brænde den, inden frøene er modnet.

13.9 Kulturhistorie

På Skanse 1 og Skanse 2 er græsning med til at opretholde et slidstærkt græstæppe som derved bevarer skanserne. Græsningen bør derfor fortsætte i hele planperioden.

Skanse I, Fredningsnummer 3312:1

Tilstanden med et tæt og slidstærkt græstæppe opretholdes.

Eventuel restaurering af jordskredene må kun finde sted i samarbejde med Kulturarvsstyrelsen (Ansvarlig i 2003: Arkitekt Jørgen Frandsen).

Friluftsauditorium på Skanse III

Friluftsauditorium med bænkerækker er fjernet i forbindelse med planprocessen.

Skanse II, Fredningsnummer 3312:2

Skansen er græsklædt med enkelte træer. Tilstanden findes i orden og opretholdes.

Skanse III, Fredningsnummer 3311:5

Tilstanden med et tæt og slidstærkt græstæppe opretholdes.

Kriggergrav, Fredningsnummer 3312:3

Kriggergrav er et fredet fortidsminde, selv om dens fredningsmæssige status endnu ikke er blevet tinglyst. Tinglysningen vil finde sted i nær fremtid.

13.10 Faste bælte- og hjulspor

Forsvaret har gennem længere tid haft tradition for faste bælte- og hjulspor på Hyby Fæled Øvelsesplads. Færdslen med bælte- og hjulkøretøjer vil også i planperioden være begrænset til de områder markeret på Terrænkortet, bilag 2.

13.11 Vildtpleje

Jagten på terrænet vil fortsat være meget lempelig og vil aldrig virke hindrende for terrænets primære formål som øvelsesplads.

Vildtagrene vil ikke længere blive dyrket og forventes i løbet af en kort årrække at overgå til de omkringliggende naturtyper. I stedet for foderværdien fra vildtagrene vil der i strenge vintre blive fodret på eller langs med spor spredt over øvelsespladsen.

Der vil heller ikke fremover blive fodret i umiddelbar nærhed af søer og vandhuller.

Forsvarets nye regler, fra maj 2002, angående vildtpleje på forsvarets arealer er blevet implementeret sideløbende med planprocessen og vil være retningsgivende i hele planperioden.

Hunde

Ved planlægning af hundetræning vil der blive taget højde for området's bestand af vildt. Større hundetræningsøvelser vil således blive planlagt i samråd med jagtofficeren, som sørger for at vildtet får mulighed for at skjule sig i vildtlommer mv.

13.12 FN-observationsposter, oplagspladser mv.

Gamle skure eksempelvis skuret øst for Post Syd og den gamle skurvogn i terrænets nordligste del, er blevet fjernet i forbindelse med planprocessen 2002.

Der er ikke længere oplagspladser af rør samt jern, og der forventes ikke at foregå yderligere oplagring fremover.

13.13 Oplagsplads, litra 5 f

Oplagringen af rør og andet jern fra nærliggende industri er ophørt i forbindelse med planprocessen 2002.

13.14 Retningslinier for offentlighedens adgang

Reglerne for offentlighedens adgang er beskrevet i bilag 6: "Ordensreglement for offentlighedens adgang til Hyby Fæled Øvelsesplads".

Forsvaret er åbne overfor Friluftsrådets forslag om en afmærket vandrerute i terrænet, men ønsker først at gå ind i detailplanlægningen af ruteforløbet efter at der er opnået erfaringer med effekten af det nye ordensreglement.

I løbet af planens første delperiode udarbejdes en vandretursfolder. Folderen vil være tilgængelig sammen med kort over terrænet på tavler ved alle indfaldsveje til øvelsespladsen. Endvidere kan færdselsreglerne udleveres sammen med kortet ved henvendelse til vagten, Ryes Kaserne.

13.15 GRIFO-anlæg

Et mindre antal træhuse med afgrænsende pigtrådsafspærring etableres i løbet af planperioden.

13.16 Styre-bremsebane

På den sydlige del af Fælledevej etableres en styre-bremsebane i form af en udvidelse af den eksisterende vej. Fælledevejs sydlige del er omgivet af beskyttede naturtyper: Overdrev, hede og eng, hvorfor amtet skal inddrages i projektet.

13.17 Løbebane

Der etableres en 2,5 km løbebane med primitive forhindringer, se placering på drifts- og plejekortet, bilag 3. Løbebanen etableres hovedsageligt på bestående skovveje og stier. På strækninger hvor der er behov for at etablere løbestien vil der blive anvendt grus eller andet blødt underlag som f.eks. flis.

13.18 Nødvendige tilladelser

Flere af planens tiltag kræver tilladelse fra forskellige myndigheder, specielt fra amtet, som har dispensationskompetence vedrørende størstedelen af Naturbeskyttelseslovens bestemmelser. Det må i hvert enkelt tilfælde vurderes, hvorvidt en given foranstaltning kræver tilladelse eller ej. I bekræftende fald indhentes myndighedernes godkendelse inden iværksættelse. I tvivlstilfælde bør spørgsmålet forelægges den pågældende myndighed. Der er i det følgende derfor ikke givet en fuldstændig facitliste til, hvilke myndighedstilladelser der er påkrævet, men en vurdering af hvilke lovgivninger der kan være relevante i de enkelte tilfælde.

Faste stillinger og anlæg i relation til myndighedsgodkendelse

Flytning af eksisterende, permanente anlæg samt etablering af nye, permanente anlæg og opstilling af faste terrænpunkter kan kræve tilladelse fra relevante myndigheder. Afgørelsen af om der foreligger lokalplanpligt i den konkrete situation træffes af kommunalbestyrelsen ud fra en samlet vurdering. Tilsvarende er det kommunen, der træffer afgørelse om, hvorvidt der kræves zonetilladelse.

Naturpleje

Afbrænding af eksempelvis dele af hedearealet, litra 8 b, kan kun foretages efter forudgående tilladelse fra Vejle Amt og de lokale brandmyndigheder. De almindelige regler i bekendtgørelsen om "brandværnsforanstaltninger ved afbrænding af halm, affald, bål og fyrværkeri m.v." skal overholdes.

Plejen af vådområderne kræver tilladelse fra Vejle Amt i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 3. Umiddelbart vurderer Skov- og Naturstyrelsen, at det vil være muligt at gennemføre plejen, da den vil forbedre naturforholdene og styrke områdernes udpegningsgrundlag som naturområder beskyttet af Naturbeskyttelsesloven.

Skovdrift og udpegning til urørt skov

Der skal søges dispensation hos amtet til at etablere bivuakeringsskoven på de 0,37 ha overdrev som ligger ud til Egehøvevej.

Der skal søges dispensation hos Randbøl Statsskovdistrikt, såfremt beplantningen til bivuakskov ønskes friholdt for fredsskovspligt.

Drifts- og plejeplanens udpegning af urørt skov er en frivillig aftale mellem de underskrivende parter. Der skal søges dispensation til udlægning af urørt skov i forhold til Skovloven. Udpegningen tinglyses ikke.

13.19 Planændringer

På dette sted indsættes vedtagne tilføjelser til og ændringer af planen.

13.20 Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan

Tabel 3: Samlet oversigt over prioriteret handlingsplan

Areal	Periode		
	2003-2007	2008-2012	2013-2018
Skovdrift	Bivuakskov 2 q, 2 0		
	Egehaven: Se afsnit 13.1.		
	Kirstinebjerg Skov: Urørt Skov i hele perioden.		
Krat og levende hegn	Generelle plejetiltag	Generelle plejetiltag	Generelle plejetiltag
	Krat 8 e		Krat 8 e
Vådområder (Nr. henviser til Drifts- og plejekort)	Vandhul nr. 1		Vandhul nr. 1
	Vådområde nr. 2		Vådområde nr. 2
		Sø nr. 3	
	Skovmose nr. 4		
	Vandhul nr. 5		Vandhul nr. 5
	Moseområde nr. 6		Moseområde nr. 6
		Sø nr. 7	Sø nr. 7
	Vandhullerne i nr. 8		Vandhullerne nr. 8
		Sø nr. 9	Sø nr. 9
	Vandhul nr. 10		Vandhul nr. 10
Vandhullerne i nr. 11		Vandhullerne nr. 11	
Engarealer	Høslæt: 1 b, 5 a og 7 e		
	Høslæt: 2 a og 4 e		
Hedeareal	8 b	8 b	8 b
Overdrev	2 o, 3 b, 5 j nord og 6 b		
	5 j syd		
	7 a og 8 a		
	4 h, 6 b og 8 a		
Slette- og agerarealer	1 a, 3 a og 5 c		
	6 a, 7 b og 8 c		
Kæmpe-bjørneklo	x	x	x
Vildtpleje	x	x	x

Drifts- og plejetiltag som er begrænset til enkelttiltag eller som er tilknyttet bestemte mindre genstande er af overskuelighedshensyn ikke medtaget i oversigten.

ØKONOMI

14 Økonomiske konsekvensberegninger

En forudsætning for at handlingsplanen gennemføres, er dels at der opstilles et budget over de økonomiske konsekvenser, dels at den årlige tildeling af ressourcer er i overensstemmelse med budgettet.

I det følgende er de økonomiske konsekvenser af planens implementering vurderet på baggrund af det bedst mulige skøn på planlægningstidspunktet.

Konsekvensberegningerne omfatter udelukkende de af planens aktiviteter, der ligger *ud over* den nuværende løbende drift af terrænet. Udgifter i forbindelse med den almindelige drift og vedligeholdelse af grønne områder, veje og militære anlæg samt tiltag som allerede udføres, er således ikke medtaget. Derfor indgår følgende arbejdsopgaver fra drifts- og plejeplanen ikke i budgetoverslagets sammenfatning:

- ♦ Bekæmpelse af Kæmpe-bjørneklo. Forsvaret oplyser, at udgifterne til bekæmpelsen beløber sig til mellem 35 – 40.000 kr. årligt.
- ♦ Skovdrift
- ♦ Vedligeholdelse af vandløb
- ♦ Slåning af græs på flugtskydebanen og hundebaner
- ♦ Vildtpleje
- ♦ Etablering af GRIFO-anlæg
- ♦ Etablering af styre-bremsebane
- ♦ Etablering af løbebane
- ♦ Fåregræsningen på skanser og kystskrænter

Ud fra en betragtning om at det økonomiske afkast ved traditionel skovdyrkning af flere årsager er beskedent, og at værdien af skov mere og mere knytter sig til forhold som f.eks. biodiversitet, grundvandssikring, herlighedsværdi mv. vurderes det, at udpegningen af urørt skov på Hyby Fælled Øvelsesplads vil skabe en værdiforøgelse.

14.1 Udregningsgrundlag

Tabel 4: Udregningsgrundlag for økonomiske konsekvensberegninger.

Timelønning, specialarbejder	200	kr./time
Timelønning, traktorfører	210	kr./time
Almindelig traktor	450	kr./time
Anhænger til traktor	90	kr./time
Skivehugger eller grønthøster med vogn	120	kr./time
Grenknuser	150	kr./time
Motorsav	25	kr./time
Buskrydder	25	kr./time
Bulldozer	850	kr./time

14.2 Kalkule over drifts- og plejetiltag i de åbne områder

Tabel 5: Kalkule over drifts- og plejetiltag i de åbne områder.

Etablering af bivuakskov		Omk./ha. oplyst af forsvaret	35000	kr./ha
Tilplantning af 100 * 10 m læhegn		1/10 af 4000 planter = 400 planter á 5 kr/stk. + plantning af 2 kr./stk.	2800	kr.
Fældning af høje træer i krat	37,5	time x (mand + sav)	8438	kr.
Omkostning per vådområde er angivet som gennemsnit			10000	kr./stk
Etablering af sjapsø	15	timer x (Bulldozer + traktorfører)	15900	kr.
Høslæt på engareal 1 b, 5 a, 7 e og 2 a, 4 e.	3	timer/ha x (traktor + traktorfører+ skivehugger eller grønthøster)	2340	kr./ha
Hede 8 b: 1. gangspøje, nedskæring.	15	time/ha x (mand + sav)	3375	kr./ha
Hede 8 b: 1. gangspøje: Fjernelse af grenmateriale	7,5	time/ha x (traktor+traktorfører+vogn)	4875	kr./ha
I alt for 1. gangspøje af heden 8 b			8250	kr./ha
Hede 8 b, kontinuerlig pleje: Nedskæring	7,5	time/ha x (kratrydder+mand)	1688	kr./ha
Hede 8 b, kontinuerlig pleje: Fjernelse af grenmateriale	3,5	time/ha x (traktor+traktorfører+vogn)	2625	kr./ha
I alt for kontinuerlig pleje af heden 8 b			4313	kr./ha
Høslæt på overdrev, slette og agerarealer.	3	timer/ha x (traktor + traktorfører+ skivehugger eller grønthøster)	2340	kr./ha

14.3 Sammenfatning af drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser

Tabel 6: Sammenfatning af drifts- og plejeplanens økonomiske konsekvenser.

Arbejdsopgave	Antal	Enhed	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 /(2018)	Total
Etablering af bivuakskov	1,40	ha		49000														49000
Tilplantning af 100 * 10 m læhegn					2800													2800
Fældning af høje træer i krat ud mod kystskrænt						8438											8438	16875
Vådområde nr. :1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10 og 11.	10,00	stk.			10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000				100000
Vådområde nr. 6: Etablering af sjapsø	1,00	stk.		15900														15900
Engarealet 1 b, 5 a og 7 e	13,40	ha.	31356		31356		31356		31356		31356		31356		31356		31356	250848
Engarealet 2 a og 4 e	12,40	ha.		29016		29016		29016		29016		29016		29016		29016		203112
1. gangspleje af heden sydlig del af 8 b	1,40	ha.			11550													11550
Kontinuerlig pleje af heden sydlig del af 8 b	1,40	ha.					6038		6038		6038		6038		6038		6038	36225
Overdrev 2 o, 3 b, nordlig del af 5 j og 6 b	12,60	ha.	29484		29484		29484		29484		29484		29484		29484		29484	235872
Overdrevet sydlig del af 5 j	1,30	ha.			3042			3042			3042			3042			3042	15210
Overdrev 7 a og 8 a (foruden overdrevet på skanserne)	9,30	ha.		21762		21762		21762		21762		21762		21762		21762		152334
Slette- og agerarealer 1 a, 3 a og 5 c	26,00	ha.	60840		60840		60840		60840		60840		60840		60840		60840	486720
Slette- og agerarealer 6 a, 7 b og 8 c	18,20	ha.		42588		42588		42588		42588		42588		42588		42588		298116
Information til offentligheden, informationsposter, foldere m.v.				30000														30000
Total			121680	188266	149072	111804	137718	106408	137718	103366	140760	103366	137718	106408	127718	93366	139197	1904562

BILAG

15 Oversigt over bilag

Bilag 1: Grundkort over Hyby Fælded Øvelsesplads (i kortlomme bagest).

Bilag 2: Terrænkort over Hyby Fælded Øvelsesplads (i kortlomme bagest).

Bilag 3: Drifts- og plejekort over Hyby Fælded Øvelsesplads (i kortlomme bagest).

Bilag 4: Bevoksningsliste for Hyby Fælded Øvelsesplads. Bemærk: Træernes alder er skønnet!

Bilag 5: Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Bilag 6: Ordensreglement.

BILAG 1

Grundkort

HYBY FÆLLED ØVELSESPLADS

AFD. 1-8

233,7 ha

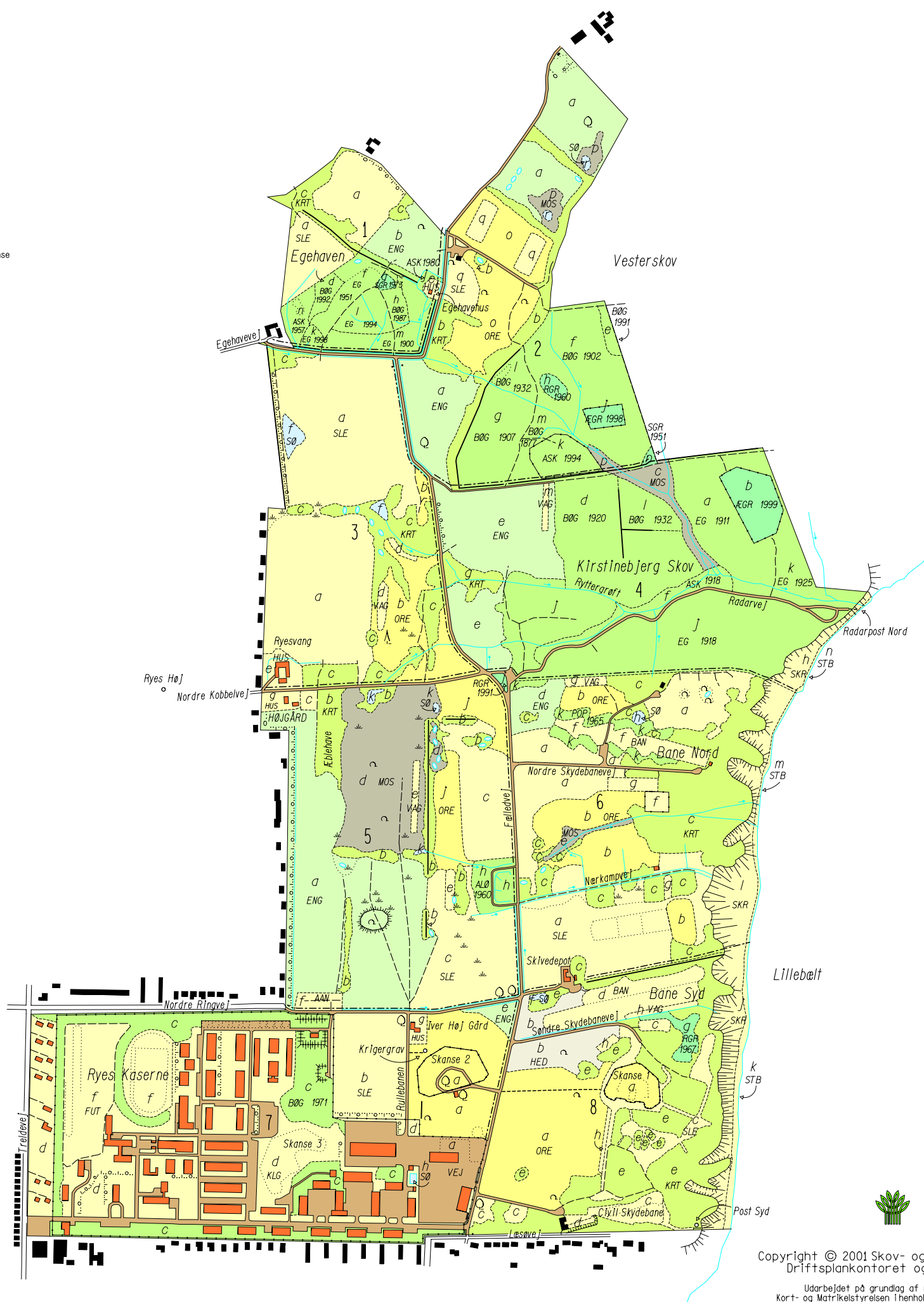
Årstal angiver anlægsår

SIGNATURPLAN:

3	Afdelingsnummer
a	Litra
EG 1982	Træart m. Anlægsår
---	Afdelingsgrænse
---	Litragrænse
---	Ultreret bevoksningsgrænse
---	Matrikelskel
---	Offentlig vej
---	Blifast vej
---	Spor
---	Vandresti
---	Jorddige
---	Græft
---	Vandhul
---	Fast hegn
---	Levende hegn
---	Egen bygning
---	Fremmed bygning
o	Benævnt genstand
---	Skrænt
---	Søbred
Q Q Q	Løvtræ
o o o o	Løvtrækrot
+	Eng/blød bund
.	Bom

ANVENDELSE:

■	Løvskov
■	Nålskov
■	Krat
■	Mose
■	Overdrev
■	Sø
■	Hede
■	Eng
■	Slette/skrænt/kystkilnt/strandbred
■	Vej

Copyright © 2001 Skov- og Naturstyrelsen
Driftsplankontoret og Forsvaret

Udarbejdet på grundlag af materiale fra
Kort- og Matrikelstyrelsen i henhold til tilladelse G18-97

1:10 000

100 0 100 200 300 400 500 m

1 ha

BILAG 2

Terrænkort

HYBY FÆLLED ØVELSESPLADS

AFD. 1-8

233,7 ha

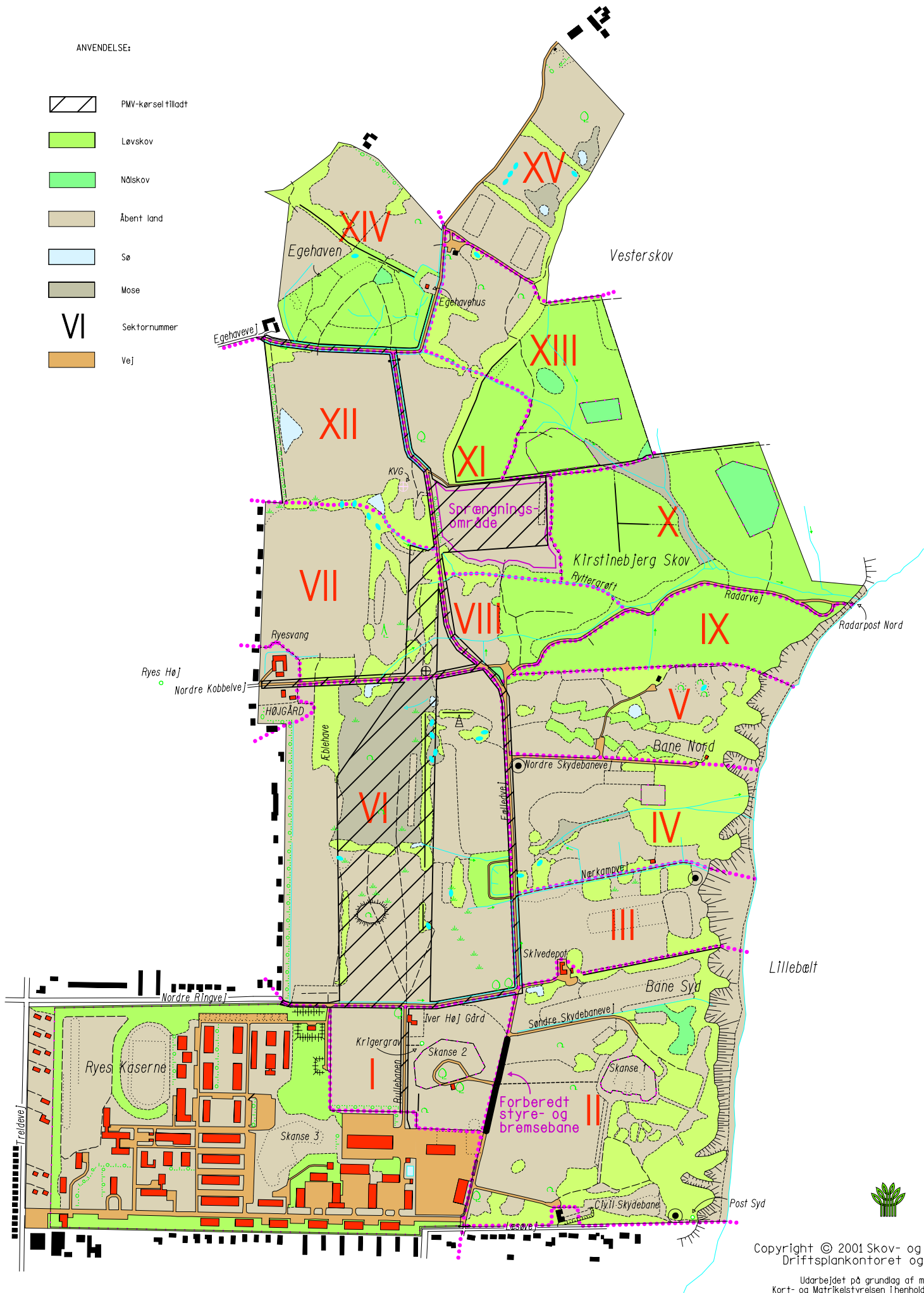
Årstal angiver anlægsår

SIGNATURPLAN:

- Sektorgrænse
- Ultreret bevoxlingsgrænse
- Matrikelskel
- Offentlig vej
- Skovvej
- Spor
- Vandrestl
- Jorddige
- Grøft
- Vandhul
- Bro
- Fast hegn
- Levende hegn
- Egen bygning
- Fremmed bygning
- Benævnt genstand
- Skrænt
- Søbred
- Løvtræ
- Løvtrækrat
- Eng/blød bund

ANVENDELSE:

- PMV-kørsel tilladt
- Lavskov
- Nåskov
- Åbent land
- Sø
- Mose
- Sektornummer
- Vej

Copyright © 2001 Skov- og Naturstyrelsen
Driftsplankontoret og Forsvaret

Udarbejdet på grundlag af materiale fra
Kort- og Matrikelstyrelsen i henhold til tilladelse G18-97

1:10 000

1 ha

100 0 100 200 300 400 500 m

Bevoksningsliste for Hyby Fælded Øvelsesplads

Bevoksningslisten (afdelingernes særlige beskrivelse) er statusopgørelsen litra for litra, august 2001.

Til de enkelte kolonner gives følgende kommentarer:

Afd.	Afdelingsnummer
Lit.	Litra (delareal)
Areal	Litraareal i hektar
B %	Bevoksningsprocent. For ikke fuldt sluttede bevoksninger angiver tallet % af normal slutning.
Årgang	Året for plantning (eller etableret selvforyngelse). Er sædvanligvis beregnet ud fra alderen fra frø ved at antage en plantealder på 2 år for løvtræ og 4 (3) år for nåltræ.
Alder	Alder fra frø på plantetidspunktet.
I %	Indblandingsprocent. Den indre arealfordeling mellem træarterne i en blandingsbevoksning.
PK	Boniteten for samtlige træartsforekomster udtrykt som produktionsklasse (gennemsnitlig årlig tilvækst pr. ha. i m ³)
T	Taksationsmetode. E: enkelt-træmåling F: fuldtaksation, S: skøn, T: tælling
H	Højde i meter med 1 decimal.
D	Diameter i cm med 1 decimal.
Masse	Kubikmeterfastmasse – dels for litraen og dels pr. ha.

Bevoksningslisten er en status og indeholder derfor ikke tilvækst- og hugstplysninger samt evt. afviklingstid for de enkelte bevoksninger.

Forkortelser

AAN	= Anden anvendelse	MOS	= Mose
ALØ	= Andet løv	ORE	=
ASK	= Ask	Overdrev/strandoverdrev	
BAN	= Håndgranatbane	POP= Poppel	
BØG	= Bøg	RGR	= Rødgran
ENG	= Eng	SGR	= Sitkagran
EG = Eg (stilkeg/vintereg)		SKR	= Skrænt
FUT	= Idrætsanlæg	SLE= Slette/kulturgræs	
HED	= Hede	STB= Strandbred	
HUS	= Hus	SØ = Sø	
KLG	= Kaserne, lejr, garageområde	VAG	= Vildtager
KRT	= Krat	VEJ= Bilfaste veje	
LÆR	= Lærk	ÆGR	= Ædelgran

Retningslinier for forsvarets anvendelse af skyde- og øvelsesterræner i relation til Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4

Store dele af forsvarets skyde- og øvelsesterræner er tidligere landbrugsarealer. Ved overgangen til militære øvelsesområder ekstensiveres landbrugsdriften enten kraftigt eller ophører helt, hvilket ofte muliggør forskellige beskyttede naturtypers opståen. Imidlertid hindrer dette ikke fortsat gennemførelse af de militære aktiviteter, som er områdernes hovedformål.

Som efter de hidtil gældende regler er Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4 nemlig ikke til hinder for en fortsættelse af de beskyttede arealers hidtidige benyttelse. Dette gælder også forsvarets hidtidige benyttelse af arealer og anlæg m.v.

Såfremt forsvaret ejer, erhverver eller lejer arealer, som ikke hidtil har været anvendt til øvelsesformål, vil en overgang til øvelsesformål, der medfører ændringer i tilstanden, derimod kræve tilladelse.

En væsentlig intensivering af en hidtil militær benyttelse vil ligeledes kræve tilladelse fra den pågældende amtskommune, jfr. lovens §§ 3-4 og § 65, stk. 3.

Militære aktiviteter

I tilfælde hvor et større areal anvendes til øvelsesformål (f.eks. Oksbøl skydeterræn) vil forskellige dele af området kunne have forskellig benyttelsesintensitet. Vurderingen af om en aktivitet kræver tilladelse efter lovens §§ 3-4 bør derfor ske på grundlag af intensiteten af den pågældende "delområdes" hidtidige anvendelse. Indenfor hvert "delområde" vil den hidtidige anvendelsesgrad kunne fortsætte.

F.eks. vil "delområder", hvor kørsel og lejlighedsvis bortslidning af vegetationen samt dozning, gravning og indgreb i vandløb har fundet sted, fortsat kunne benyttes på denne måde. Dette omfatter også flytning af de enkelte aktiviteter indenfor delområdet, f.eks. flytning af spor efter bælte køretøjer. Variationer i aktiviteten, f.eks. ændringer af koncentrationen af bælte spor indenfor de mest benyttede arealer, må anses som i overensstemmelse med hidtidig benyttelse, i hvert fald inden for ret vide rammer.

Derimod vil et sammenhængende areal, der f.eks. ikke hidtil har været anvendt til kørsel med bælte køretøjer eller lejlighedsvis indgreb i vandløb, ikke uden tilladelse kunne anvendes på denne måde.

Opførelse af permanente anlæg kræver som udgangspunkt tilladelse, f.eks. bygninger, skydevolde og skydebaner. Mindre enkeltstående indretninger (f.eks. "kulisser") af træ eller tilsvarende materiale, som let kan fjernes, kan dog etableres uden tilladelse.

Foranstaltninger som bevirker, at et areal varigt glider ud af den pågældende naturtypedefinition kræver tilladelse. Dette gælder f.eks. tilplantning af heder eller dræning af vådområder.

Ikke militære aktiviteter

For ikke militære aktiviteter på øvelsesområder gælder de samme regler som for civile aktiviteter uden for øvelsesterrænet. Dette indebærer bl.a., at anlæg af vildtagre på beskyttede naturtyper inden for øvelsesterrænet kræver tilladelse efter Naturbeskyttelsesloven.

Tvilstilfælde

I tilfælde hvor forsvaret er i tvivl, om der kræves tilladelse til en aktivitet eller et anlæg, vil forespørgselsordningen i naturtypebekendtgørelsens §8 kunne anvendes. Det vil sige, at forsvaret kan rette henvendelse til amtet, som inden 4 uger skal besvare forespørgslen. Der henvises i denne forbindelse til s. 24 f i vejledningen om Naturbeskyttelsesloven.

Forvaltningsplaner

I en række tilfælde vil det være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes en forvaltningsplan for det pågældende militære øvelsesområde, f.eks. i form af en driftsplan. Herved vil man ofte kunne skabe de bedste rammer for den militære anvendelse samtidig med, at der tages hensyn til plante- og dyrelivet. Samtidig vil en forvaltningsplan være et egnet grundlag for en stillingtagen til eventuelle ønsker om dispensation fra bl.a. Naturbeskyttelseslovens §§ 3-4.

Ordensreglement for offentlighedens adgang til

Hyby Fælled Øvelsesplads

Der er adgang til Hyby Fælled Øvelsesplads, når der ikke afholdes øvelser. Publikum skal respektere færdselsreglerne, som er opsat sammen med et kort over terrænet på tavler ved alle indfaldsveje til øvelsespladsen. Endvidere kan færdselsreglerne udleveres sammen med kortet ved henvendelse til:

Telegrafregimentet
Serviceelementet
Ryes Kaserne
Treldevej 110
7000 Fredericia
Tlf. 7622 8010

Følgende generelle færdselsregler gælder for Telegrafregimentets arealer:

1. Det er ikke tilladt at færdes ved de rødt markerede områder på kortet:
Bygninger, depoter og på skydebaner.
2. Adgang til øvrige dele af øvelsespladsen er tilladt i dagslys, når der ikke gennemføres militære aktiviteter. Oplysninger om øvelsesaktiviteter findes på opslagstavler ved alle indfaldsveje og annonceres på Internettet:
<http://www.hok.dk/tgr>

Adgang til øvelsespladsen er under forudsætning af:

- at anvisninger fra militært personel efterkommes,
- at der ikke opsamles militære effekter,
- at der ikke henkastes affald af nogen art,
- at hunde føres i snor,
- at motorkøretøjer og knallerter ikke anvendes,
- at der vises hensyn til dyre- og fugleliv

Garnisonskommandanten